

Plan-MER

Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Opsterland

projectnr. 257372
revisie 2
20 november 2013

auteur(s)

drs. M. Visser-Poldervaart
ir. E. Koomen

Opdrachtgever

Gemeente Opsterland - Ruimtelijke Ontwikkeling
t.a.v. dhr. A. Kramer
Postbus 10.000
9244 ZP Beetsterzwaag

datum vrijgave

20 november 2013

beschrijving revisie 2

definitief

goedkeuring

drs. M. Visser-Poldervaart

vrijgave

ir. E. Koomen

Projectgroep bestaande uit:

ir. E. Koomen
drs. M. Visser-Poldervaart

Tekstbijdragen:

drs. B. Fit
drs. V. Maronier

Datum van uitgave:

20 november 2013

Contactadres:

Tolhuisweg 57
8443 DV HEERENVEEN
Postbus 24
8440 AA HEERENVEEN

Copyright © 2013

Ingenieursbureau Oranjewoud B.V.

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud

blz.

Samenvatting.....	3
1 Inleiding	16
1.1 Aanleiding.....	16
1.2 Plan-m.e.r.-plicht	16
1.3 Doel van de m.e.r.-procedure	16
1.4 Procedure	17
1.5 Afbakening van het MER.....	18
1.6 Leeswijzer	18
2 Ontwikkelingen en beleid.....	19
2.1 Inleiding	19
2.2 Ontwikkelingen	19
2.3 Kaderstellend beleid en wettelijk kader.....	29
3 Huidige situatie en autonome ontwikkeling	39
3.1 Algemeen.....	39
3.2 Natuur	41
3.3 Landschap en cultuurhistorie	46
3.4 Leefbaarheid en gezondheid	61
3.5 Overige thema's.....	70
4 Ontwikkelingen bestemmingsplan en afbakening plan-MER.....	75
4.1 Ontwikkelingsmogelijkheden vigerende en voorgenomen bestemmingsplan.....	75
4.2 Afbakening plan-MER	77
4.3 Voornemen en scenario's.....	78
5 Effectbeschrijving.....	79
5.1 Inleiding	79
5.2 Natuur	80
5.3 Landschap en cultuurhistorie	86
5.4 Leefbaarheid en gezondheid	89
5.5 Overige thema's.....	90
6 Vergelijking en conclusies.....	91
6.1 Overzicht scores	91
6.2 Conclusies en aanbevelingen	91
7 Leemten in de kennis en aanzet evaluatieprogramma	95
7.1 Leemten in kennis en informatie.....	95
7.2 Aanzet evaluatieprogramma	95
8 Bronnen.....	97
Bijlage 1: Inspraaknota Notitie Reikwijdte en Detailniveau	98
Bijlage 2: Vergelijking planologische mogelijkheden nu en straks	99

Separate bijlagen:

- "Plan-MER Bestemmingsplan Buitengebied Opsterland. Passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998". Oranjewoud, 2013.
- "Cultuurhistorisch onderzoek buitengebied gemeente Opsterland". Gemeente Opsterland, 2013

Samenvatting

1. Inleiding

Aanleiding

De gemeente Opsterland bereidt een nieuw bestemmingsplan Buitengebied voor. Tot voorkort was het bestemmingsplan Landelijk gebied uit 1990 vigerend, inclusief een aantal aanpassingen daarop. In de tussentijd is hiervoor een beheersverordening opgesteld die op dit moment vigerend ruimtelijk beleid is, maar die een voortzetting van het beleid uit het bestemmingsplan Landelijk gebied Opsterland vormt. Gezien wijzigingen in de wensen, uitwerkingen en het beleid dat in de loop der jaren is vastgesteld is het nodig ook een nieuw bestemmingsplan op te stellen dat de benodigde ruimte biedt voor de ontwikkelingen die in het plangebied spelen.

In 2008 is een inventarisatie- en uitgangspuntennota opgesteld voor het nieuwe bestemmingsplan, gevolgd door een voorontwerpbestemmingsplan. Op basis van het voorontwerpbestemmingsplan, de reacties en zienswijzen die daarop zijn binnengekomen en de uitkomsten van dit plan-MER is het ontwerpbestemmingsplan opgesteld. Het voorontwerpbestemmingsplan vormt het kader waarvan in dit plan-MER wordt uitgegaan. Aangezien enige tijd verstreken is tussen het opstellen van het voorontwerpbestemmingsplan en het opstellen van dit plan-MER zijn ook nieuwe uitgangspunten meegenomen bij de uitgangspunten voor het plan-MER. Waar dit relevant is, is dit in de beschrijving van het voornemen aangegeven. Uiteindelijk vormt dit plan-MER de onderbouwing van het ontwerpbestemmingsplan.

Figuur 0.1 Toponiemen en ligging plangebied. (Bron: Googlemaps)

Milieueffectrapportage (procedure, afgekort als m.e.r.)

De plan-m.e.r.-verplichting geldt voor wettelijk of bestuursrechtelijk voorgeschreven plannen en programma's die:

1. kaderstellend zijn voor activiteiten conform de beschrijving in het Besluit milieueffectrapportage (onderdeel C en D van de Bijlage bij het Besluit milieueffectrapportage) en/ of;
2. waarvoor een passende beoordeling nodig is in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (en daarmee in het kader van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn).

In dit geval is om beide redenen een plan-MER nodig (het document "milieueffectrapport" wordt afgekort als MER). De milieueffectrapportage heeft tot doel om de milieueffecten van het voorgenomen bestemmingsplan in een vroeg stadium in beeld te brengen. Ook kunnen eventuele realistische alternatieven worden onderzocht en mogelijkheden worden aangegeven om effecten te beperken. Hierdoor krijgt het milieubelang een volwaardige plaats in de besluitvorming.

De m.e.r.-procedure is gestart op 18 juli 2013 met de openbare kennisgeving in de lokale pers. Hierin is bekendgemaakt dat voor de herziening van de bestemmingsplannen buitengebied de plan-m.e.r.-procedure wordt gevolgd en is deze procedure uiteengezet.

Aansluitend op de bekendmaking zijn de bestuursorganen die ook bij de voorbereiding van het bestemmingsplan zijn betrokken, geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het dit plan-MER. Ten behoeve van de raadpleging is een 'Notitie Reikwijdte en Detailniveau' opgesteld. In het licht van de stikstofproblematiek is uitgangspunt in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau dat op voorhand significante effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden in de gemeente en de omgeving ervan niet uitgesloten kunnen worden. In dat kader is besloten alle effecten op de Natura 2000-gebieden in het kader van de plan-m.e.r. in een keer in de passende beoordeling te verwerken. Deze is als bijlage bij dit plan-MER gevoegd.

Mede omdat de Inventarisatie- en uitgangspuntennota voor het bestemmingsplan al in de inspraak is geweest, heeft de gemeente ervoor gekozen om voor de Notitie Reikwijdte en Detailniveau de mogelijkheid van inspraak voor een ieder te geven. De notitie is tevens naar de instanties gestuurd die ook geraadpleegd zijn in het kader van het bestemmingsplan. De notitie met de daarop ingediende reacties vormt de basis voor de afbakening van het voorliggende MER.

2. Ontwikkelingen en beleid

Algemeen

De ontwikkeling van de landbouw, en de ruimte die het voorgenomen bestemmingsplan daarvoor zal bieden, vormt het hoofdonderwerp van dit MER. Daarom is het van belang om na te gaan, wat de verwachte ontwikkeling zal zijn. Ook wordt ingegaan op de natuurontwikkeling Koningsdiep. De planontwikkeling hiervoor is al langere tijd gaande, maar deze wordt in het bestemmingsplan buitengebied nader vastgelegd. Voorts wordt in het MER het relevante beleidskader beschreven. Het vormt het kader waarbinnen de effecten van het nieuwe bestemmingsplan worden getoetst. Het betreft Europees, nationaal, regionaal en lokaal beleid. De nadruk ligt op het beleid dat medebepalend is voor de toekomstige ontwikkeling van het gebied en/of relevant is voor de milieuthema's die in dit Plan-MER aan de orde komen.

Landbouw

Vergelijking bestemmingsplannen

In bijlage 2 van het MER is een tabel opgenomen waarin het nieuwe bestemmingsplan is vergeleken met het vigerende bestemmingsplan (Landelijk Gebied Opsterland). De tabel toont aan dat het plan in een aantal gevallen verruiming biedt ten aanzien van de bestaande regels, maar op een groot aantal punten juist een beperking van de regels.

Wijzigingsbevoegdheden

De wijzigingsbevoegdheden in het bestemmingsplan maken het noodzakelijk voorafgaand aan een plan dat gebruik wil maken van de mogelijkheden daarin een wijzigingsplan op te stellen. Dit is van belang voor het MER omdat voorafgaand aan de vaststelling van een plan aannemelijk gemaakt moet worden dat deze wijzigingsbevoegdheid (voor uitbreiding van agrarische bouwvlakken) uitvoerbaar is.

Hiertegenover is een belangrijke nuancering te maken. Bestemmingsplannen buitengebied bieden ruimte voor het uitbreiden van agrarische bouwvlakken. Binnen de gemeente Opsterland heeft de ontwikkeling van de agrarische sector vanaf de vaststelling van het vorige plan aangetoond, dat ondanks de geboden ruimte, het aantal bedrijven en de totale omvang van de bouwvlakken geleid hebben tot een daling van het aantal bedrijven en een vrijwel gelijkblijvend aantal dieren. De trend van de schaalvergroting, waarbij kleinere bedrijven verdwijnen en grotere bedrijven verder groeien, blijft daarbij zichtbaar. De grond- en plaatsgebondenheid van de sector, is hierbij van groot belang. Dit wordt in het MER nader toegelicht en hierna samengevat.

Ontwikkelingen in de landbouw algemeen

De agrarische sector in de gemeente Opsterland bestaat overwegend uit grondgebonden veehouderijen: melkrunderijbedrijven. In de huidige situatie is ca. 6% van de agrarische bedrijven een intensieve veehouderij. Sinds de vaststelling van het vorige bestemmingsplan is het aantal intensieve veehouderijen ook sterker gedaald dan het aantal grondgebonden veehouderijen (ruim 78% afname intensieve bedrijven t.o.v. ruim 53% afname grondgebonden bedrijven). Dit is ook te zien in het aantal dieren, waarbij het aantal dieren in de gemeente t.o.v. de referentiedatum in de intensieve veehouderij vrij sterk is gedaald tegenover een vrijwel gelijkblijvend aantal in de grondgebonden veehouderij.

Verwachte ontwikkeling van de rundveehouderij in de gemeente Opsterland

De ontwikkeling van de rundveehouderij in de gemeente Opsterland past in het provinciale beeld, met daarbij als opmerking dat in deze gemeente verdringing van de akkerbouw door de rundveehouderij vrijwel niet aan de orde kan zijn. Op provinciaal niveau wordt verwacht dat door het stoppen van bedrijven en schaalvergroting op andere bedrijven het aantal stuks melkvee niet zal toenemen. In de gemeente Opsterland is het daarom redelijkerwijs aannemelijk dat er per saldo hier geen sprake zal zijn van toename van het aantal dieren. De grond- en plaatsgebondenheid van de sector is hierbij een belangrijk gegeven. De oppervlakte van de huiskavel (t.b.v. beweiding), mogelijkheden voor mestafzet en de voorziening van ruwvoerders zijn belangrijke aspecten voor de beperking van de groei. Dit wordt samengevat in de term grond- en plaatsgebonden. Het geringe aandeel akkerbouw in de gemeente en in de regio De Wouden leiden ertoe dat omschakeling van akkerbouw naar veeteelt niet (of nauwelijks) tot de mogelijkheden behoort.

Verwachte ontwikkeling van de intensieve veehouderij in de gemeente Opsterland

Er wordt eerder een daling dan een toename van het aantal dieren in de intensieve veehouderij verwacht. Op basis van de trend en omdat het voorgenomen bestemmingsplan geen mogelijkheden zal bieden voor nieuwvestiging, wordt aangenomen dat in de toekomst het aantal varkens en kippen globaal gezien gelijk zal blijven.

Ontwikkeling agrarische sector rondom Natura 2000-gebieden

In de gemeente Opsterland liggen drie Natura 2000-gebieden binnen de gemeentegrenzen. Er is daarom ook bekeken in hoeverre een trend gezien kan worden in de agrarische bedrijven rondom deze Natura 2000-gebieden. Indien op korte afstand van de Natura 2000-gebieden namelijk andere ontwikkelingen gezien worden dan op grotere afstand, kan dit ook gevolgen hebben voor de stikstofdepositie (met een toename van de afstand neemt de bijdrage aan de stikstofdepositie van een bepaalde activiteit namelijk af). De spreiding van het aantal stoppende bedrijven en de ontwikkeling van het aantal hectaren agrarisch bouwvlak ligt echter random door de gemeente. Met andere woorden: de afstand tot de Natura 2000-gebieden is in deze periode niet onderscheidend geweest voor de ontwikkeling van de agrarische bedrijven.

Inmiddels worden twee intensieve veehouderijen op zeer korte afstand van de Bakkeveense Duinen in het kader van de natuurontwikkeling verwijderd. Daarmee wordt de stikstofdepositie op de Bakkeveense Duinen verminderd.

Natuurontwikkeling Koningsdiep

Rondom het beekdal van het Koningsdiep is in 2007 een integraal plan gemaakt voor het landelijk gebied: Raamplan Landinrichting Koningsdiep. De belangrijkste doelstelling is om nieuwe natuur als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) te realiseren. Door dit onderdeel van de EHS te realiseren worden de Natura 2000-gebieden binnen de gemeente Opsterland met elkaar verbonden. Het project is zowel gericht op natuurontwikkeling als op structuurverbetering voor de landbouw.

De verdere ontwikkeling van het Koningsdiep wordt in het bestemmingsplan Buitengebied Opsterland mogelijk gemaakt en maakt daarmee onderdeel uit van het voornemen.

3. Huidige situatie en autonome ontwikkeling

Algemeen

De volgende hoofdonderwerpen zijn in het MER onderscheiden:

- natuur;
- landschap en cultuurhistorie;
- leefbaarheid en gezondheid.

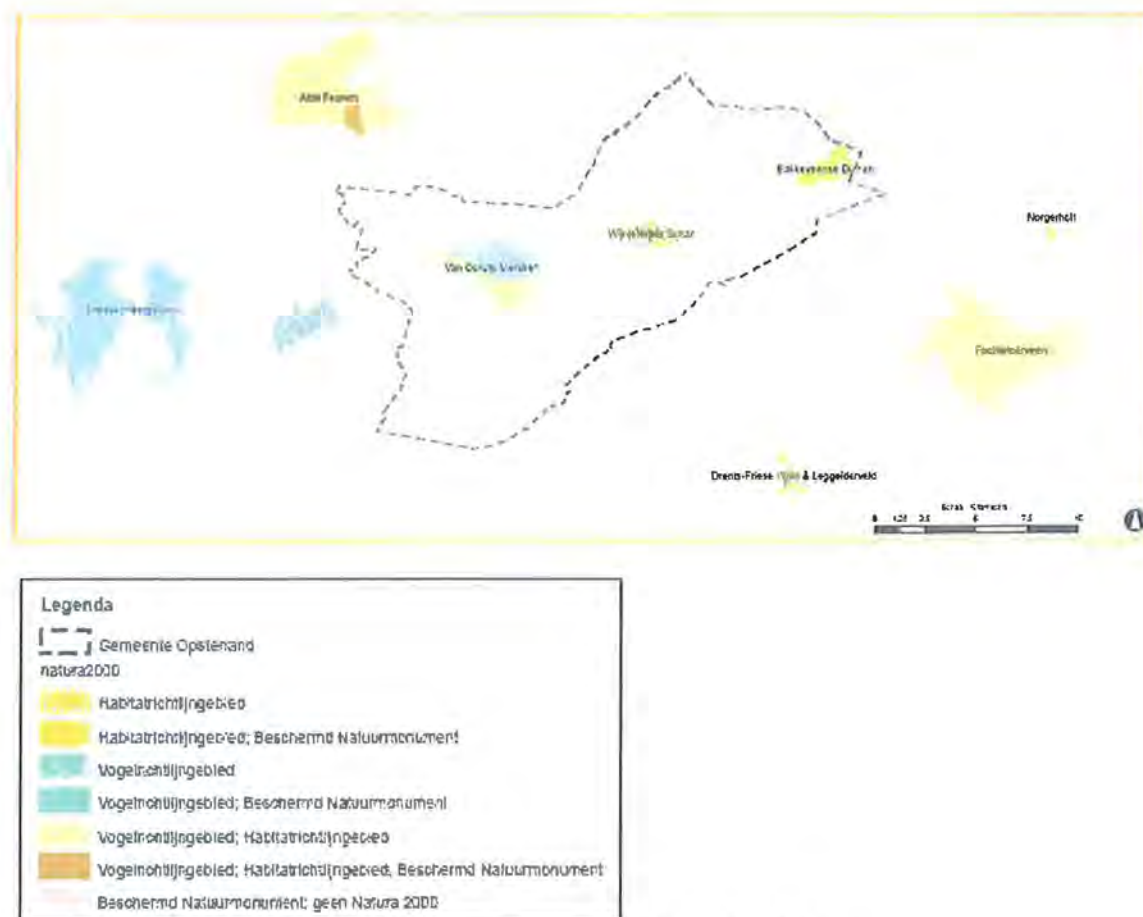
De ontwikkeling van de landbouw is hiervoor reeds beschreven.

Natuur: Natura 2000-gebieden

Zowel binnen de gemeente Opsterland als in de omgeving ervan komen Natura 2000-gebieden voor. Binnen een straal van 10 km van het plangebied liggen acht Natura 2000-gebieden, waarvan drie binnen de plangrenzen:

- Van Oordt's Mersken
- Wijnjeterper Schar
- Bakkeveense Duinen

Alle acht Natura 2000 gebieden zijn beschouwd in de uitgevoerde passende beoordeling. Van belang is dat de zogenaamde kritische depositiewaarden (KDW) - een maat voor de stikstofgevoeligheid van de habitattypen - in alle onderzochte Natura 2000-gebieden worden overschreden door de achtergrondwaarden voor stikstofdepositie. Een groot deel van de bijdrage aan de achtergrondwaarden van stikstof worden geleverd door bronnen van buiten Nederland. Van de Nederlandse bronnen levert de agrarische sector de grootste bijdrage. De overspannen situatie tast de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden aan en belemmert de realisatie van de instandhoudingsdoelen van de stikstofgevoelige habitattypen en soorten. Vooral van die habitats waarvoor een verbeterdoel is opgesteld zal een projectbijdrage van stikstofdepositie het doelbereik negatief beïnvloeden (vertragend effect).

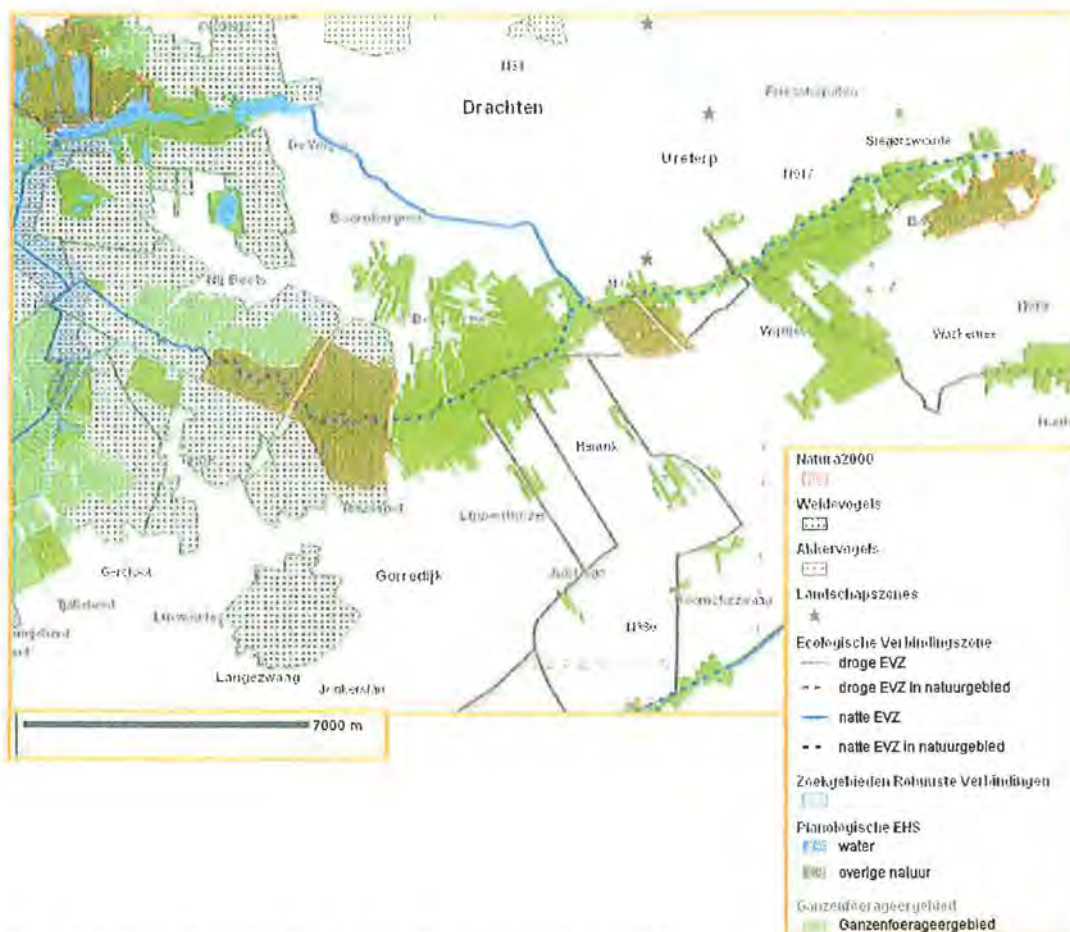
Figuur 0.2 Ligging Natura 2000-gebieden in (de nabijheid van) het plangebied.

Natuur: Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

De drie Natura 2000-gebieden binnen de plangrenzen behoren tot de Ecologische Hoofdstructuur. Deze grote natuurgebieden zijn met elkaar verbonden met gebieden die ook deel uitmaken van de EHS. Er is daardoor een aaneengesloten natuurgebied met een EHS status 'natuur' vooral langs de natte verbindingzone (EVZ) ligt. Een deel daarvan omvat het beekdal Koningsdiep. Verder liggen ten zuiden ervan nog wat kleine, verspreid voorkomende EHS gebieden in het veenlandschap.

Veranderingen op de huidige natuurbeheertypen treden naar verwachting alleen op met de uitvoering van het Raamplan Landinrichting Koningsdiep. Doel van de uitvoering van dit raamplan is een versterking op van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS te realiseren (in dit geval de natuurwaarden van een beekdal).

Binnen de EHS zijn zogenaamde Wav-gebieden (Wet ammoniak en veehouderij) aangewezen. Deze gebieden zijn aangewezen vanwege de stikstofgevoeligheid van de daarin aanwezige habitats.

Figuur 0.3 Ecologische Hoofdstructuur (Bron: provincie Fryslân)

Natuur: overige waarden

De gemeente Opsterland kent ook beschermde gebieden in het westelijk deel van het plangebied. Rondom het Natura 2000-gebied Van Oordt's Mersken (Vogel- en Habitatrichtlijngebied) liggen weidevogelgebieden, waarbinnen weer ganzenfoerageergebieden zijn onderscheiden (zie ook Figuur 0.3). Deze vallen beide onder het agrarisch natuurbeheer.

Voorts zijn er diër- en plantsoorten die op grond van de Flora- en faunawet beschermd zijn.

Landschap en cultuurhistorie

De gemeente Opsterland heeft door haar ligging aan de uitlopers van het Fries-Drents Plateau een verscheidenheid aan landschappen en aardkundige ontwikkelingen binnen haar grondgebied, ontstaan in de voorlaatste ijstijd. Deze ontwikkeling heeft ook een variatie aan reliëf voortgebracht. Dit reliëf is de weerslag van de ontstaansgeschiedenis en de bruikbaarheid van de ondergrond en verklaart de ontstaansgeschiedenis van de cultuurlandschappen. Ook de dobben/pingorüines vormen hier een onderdeel van uit dezelfde periode. Binnen de gemeente Opsterland liggen drie aardkundig waardevolle gebieden: Bakkeveen, Dobben (bij Siegerswoude en Ureterp) en Koningsdiep. In het MER wordt dit nader toegelicht.

De cultuurhistorische waarden van het gebied zijn in beeld gebracht in een nieuw cultuurhistorisch onderzoek. Dit onderzoek vormt een specificatie van de provinciale kaart (Grutsk). Het onderzoek is als separate bijlage bij dit MER gevoegd. De cultuurhistorische waarden zijn op basis van een verdeling in vier deelgebieden (zie ook Figuur 0.4) in beeld gebracht: beekdal- en dekzandrug cultuurlandschap, hoogveenontginningen, veenpolders en jonge veen- en heideontginningen. De specifieke waarden zijn in het onderzoek beschreven en in het MER zijn de waardevolle (hoofd)kenmerken benoemd.

Figuur 0.4 Gebiedsindeling cultuurlandschappen (Gemeente Opsterland, 2013)

Leefbaarheid en gezondheid

Ten aanzien van leefbaarheid wordt in het MER aandacht geschonken aan geur en fijn stof. Er zijn geen knelpunten.

In het buitengebied van Opsterland is er door het beperkte aantal intensieve veehouderijen en de afstanden onderling, geen sprake van gezondheidsrisico's voor de omgeving door cumulatie van de invloed van de bedrijven gezamenlijk. Op het niveau van individuele bedrijven kan er wel sprake zijn van een enigszins verhoogd gezondheidsrisico voor omwonenden. Een licht negatief effect voor direct omwonenden is dus niet geheel uitgesloten. Overigens heeft de staatssecretaris van Economische Zaken in een brief (d.d. 14 juni 2013) aangekondigd een nieuw wettelijk kader op te willen stellen met betrekking tot de intensieve veehouderij vanwege het advies van de Gezondheidsraad (d.d. 30 november 2012). Het nieuwe wettelijke kader zal provincies en gemeenten de mogelijkheid bieden om vanuit het oogpunt van volksgezondheid grenzen te kunnen stellen aan de intensieve veehouderij. Dit is gebaseerd op het uitgangspunt dat een clustering van intensieve veehouderij voornamelijk leidt tot gezondheidsrisico's.

Overige thema's

Verder wordt in het MER ingegaan op de navolgende thema's in relatie met het bestemmingsplan buitengebied:

- verkeer
- bodem
- water
- externe veiligheid
- geluid.

4. Ontwikkelingen bestemmingsplan en afbakening plan-MER

Het bestemmingsplan buitengebied Opsterland is een consoliderend bestemmingsplan, waarin in grote lijnen de huidige situatie wordt vastgelegd en het beleid dat eerder ook reeds gold wordt voortgezet. Op enkele punten biedt het bestemmingsplan meer ruimte ten opzichte van de huidige situatie en ten opzichte van de huidige planologische regeling. In deze samenvatting gaan wij vooral in op de punten waar deze verschillen in gelegen zijn, omdat deze van belang zijn voor de onderzoeken in het MER.

In het MER en de eerder genoemde bijlage 2 wordt uitgebreid ingegaan op de uitgangspunten van en verschillen tussen het vigerende en nieuw vast te stellen plan. Een aantal belangrijke verschillen wordt hieronder opgesomd.

Landbouw:

- Omvang bouwperceel: in de geldende regeling is het agrarisch bouwvlak opgenomen met een gemiddelde omvang van 1 ha. In het vigerende plan is een uitbreiding (vrijstellings-bevoegdheid) van 25% opgenomen, zodat een uitbreidingsmogelijkheid tot 1,25 ha bestaat. In het nieuwe plan is onderscheid gemaakt in bedrijven met een omvang tot 70 NGE en bedrijven met een omvang vanaf 70 NGE. Intensieve veehouderijen (gemiddeld 1 ha, groot) kunnen groeien met max. 500 m². Bedrijven tot 70 NGE kunnen groeien tot 2 ha. (wijzigingsbevoegdheid) en bedrijven vanaf 70 NGE kunnen groeien van 1,5 ha. via 2 ha. (vrijstelling) tot 3 ha. (wijzigingsbevoegdheid).
- Aantal agrarische bouwvlakken: Ten opzichte van het vigerende bestemmingsplan is een groot aantal agrarische bouwvlakken verwijderd. In de nieuwe regeling zijn nog 317 agrarische bouwvlakken aanwezig ten opzichte van ca. 640 in 2004 op basis van het vigerende plan en de ontheffingen en wijzigingen daarop.
- Geen nieuwe agrarische bedrijven toegestaan in het nieuwe plan
- Omzetten grond- en plaatsgebonden bedrijf naar niet grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf niet toegestaan in het nieuwe plan.

Recreatie:

- In het nieuwe plan wordt onderscheid gemaakt tussen dagrecreatie en verblijfsrecreatie. Bouwmogelijkheden binnen de dagrecreatieve bestemming zijn zeer beperkt (alleen uitbreiding van bestaande bebouwing). De verblijfsrecreatieve bestemming is toegekend aan bestaande verblijfsrecreatieve voorzieningen. Uitbreidingen zijn ook hier slechts beperkt mogelijk.

Wonen:

- Wonen - woonboerderij: in het nieuwe plan is een separate regeling opgenomen voor woonboerderijen. Deze is gericht op het instandhouden van oorspronkelijke boerderijen in het gebied, waarbij meer mogelijkheden worden geboden voor nieuwe functies in deze gebouwen, ten opzichte van de reguliere woonbestemming.

Overige niet-agrarische bedrijvigheid:

- Bedrijfsgebouwen (niet-agrarische bedrijven): In het geldende plan is een specifieke regeling opgenomen ten aanzien van de bedrijfsgrootte en het te bebouwen percentage van het perceel voor bedrijven. In het nieuwe plan wordt een meer algemene regeling getroffen. In het vigerende plan zijn geen uitbreidingsmogelijkheden voor bedrijven opgenomen. In het nieuwe plan wordt een uitbreiding geboden voor het te bebouwen oppervlakte van het bedrijfsperceel (20% extra ruimte).
- Functieverandering: een niet agrarisch bedrijf kan in het nieuwe plan gewijzigd worden naar wonen. In het geldende bestemmingsplan is deze regeling niet opgenomen.

Natuur:

- In het nieuwe bestemmingsplan wordt de omvorming van agrarisch gebied naar natuur mogelijk gemaakt vanwege de plannen voor het Koningsdiep.

Landschap:

- In het nieuwe bestemmingsplan is een nieuwe cultuurhistorische inventarisatie opgenomen, die ten behoeve van het bestemmingsplan is uitgevoerd en die richtlijnen aangeeft voor het omgaan met de cultuurhistorische waarden. In het nieuwe plan zijn deze waarden meer expliciet gemaakt, met name ten aanzien van de cultuurhistorisch-landschappelijke waarden.

Belangrijke thema's voor het Plan-MER

Voor het plan-MER zijn de ontwikkelingen in de landbouw en bouw mogelijkheden die invloed kunnen hebben op het landschap het meest van belang. Hierbij gaat het om de ontwikkelingsmogelijkheden van de agrarische bedrijven ten aanzien van de grote van het agrarische perceel. Daarnaast zijn alle bouw mogelijkheden voor agrarische bedrijven, niet-agrarische bedrijven en woningen van belang voor het landschap. Met name voor de natuurgebieden zijn de mogelijkheden op het gebied van recreatie (recreatieve routes e.d.) van belang.

Op basis van de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt, zijn de criteria bepaald waarmee in het plan-MER de effectbepaling op de verschillende milieuaspecten in beeld gebracht worden.

Voornemen en scenario's

Bij de effectbeschrijving is het voorontwerp van het voorgenomen bestemmingsplan als uitgangspunt genomen. Dit wordt aangeduid als het voornemen.

Het bestemmingsplan biedt geen mogelijkheden voor nieuwe intensieve veehouderijbedrijven of het toevoegen van nieuwe bouwvlakken voor grond- en plaatsgebonden agrarische bedrijven. Schaalvergroting van bedrijven is mogelijk. Daarbij is onderscheid gemaakt naar bedrijven tot 70 NGE en bedrijven vanaf 70 NGE, waarvan de laatst genoemde meer kunnen groeien dan de eerstgenoemde. Intensieve veehouderijen hebben slechts een beperkte uitbreidingsmogelijkheid.

Eventuele aanvullende varianten, op basis van analyse achteraf

Op grond van de effectbeschrijving is een 'terugkoppeling' uitgevoerd op het voornemen. Belangrijke negatieve gevolgen voor het milieu zijn voorzien van mogelijke maatregelen om de effecten te beperken. Voor weidevogels heeft dit geresulteerd in het schrappen van de mogelijkheden om in weidevogelgebieden een kwekerij op te starten. Daarmee zijn niet alle negatieve effecten voor weidevogels voorkomen, maar de effecten zijn wel beperkt. Deze maatregel is meegenomen in de beoordeling en daarbij ook beschreven.

Een andere maatregel betreft de archeologische verwachtingen. Hiervoor is aanbevolen bescherming van archeologische verwachtingswaarden in het bestemmingsplan te regelen. De gemeente werkt op dit moment aan een verdiepingsslag van de archeologische verwachtingskaart. De bedoeling is deze kaart te verwerken in het bestemmingsplan. Indien op basis van de verwachtingskaart dubbelbestemmingen worden opgenomen die de archeologische waarden beschermen wordt het effect op de archeologische verwachtingswaarden als neutraal (0) beoordeeld.

5. Effectbeschrijving

In de onderstaande tabel zijn de scores per (hoofd-)aspect samengevoegd in één overzichtstabel. In de navolgende paragrafen wordt de tabel per hoofdaspect samenvattend toegelicht. Gekoppeld daaraan worden, indien van toepassing, aanbevelingen gegeven voor het beperken van effecten. Bij de aanbevelingen is tevens beschreven in hoeverre deze kunnen doorwerken in het bestemmingsplan en leiden tot een gewijzigde effectbeoordeling.

Tabel 0.1 Overzichtstabel effectbeoordeling

Bestemmingsplan	Effectbeoordeling	Effectbeoordeling op basis van de bestemmingsplan	Conclusie
Natura 2000	Mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebieden	0	Zowel de stikstofdepositie als de verstoringen door licht, geluid en beweging leiden niet tot significante effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden
Ecologische Hoofdstructuur (excl. N2000-gebieden)	Mogelijk effect op de bestaande ecologische hoofdstructuur	0	Gezien de ligging van de EHS-gebieden en het conserverende karakter van het bestemmingsplan is er geen of vrijwel geen (toename van) verstoring door licht en / of geluid te verwachten in deze gebieden.
	Mogelijke effecten door nieuwe ecologische hoofdstructuur	+	Het bestemmingsplan borgt ook de realisatie van het Raamplan Landinrichting Koningsdiep, waarmee een nieuwe robuuste ecologische verbindingzone wordt gecreëerd.
overige natuurwaarden	Mogelijke effecten op weidevogelgebieden	-	Er is geen sprake van oppervlakteverlies. Door vergroting van bouwvlakken en realisatie van groenstructuren kunnen wel gevolgen optreden voor de geschiktheid van het gebied. Dit is relatief beperkt. Ook lichtuitstraling vanuit mogelijk te realiseren serrestallen speelt hierin een rol. Op basis van de uitkomsten van het plan-MER is reeds de keuze gemaakt een duidelijke afweging van natuurlijke en landschappelijke waarden op te nemen en de realisatie van kwekerijen te verbinden aan een afwijkingsbevoegdheid, waarmee deze bedrijven nog slechts gerealiseerd kunnen worden in gesloten landschappen. De beschreven effecten kunnen ook optreden indien het bestemmingsplan niet wordt herzien.
	Mogelijke effecten op ganzenfoerageergebieden	-	Er zijn ruim voldoende foerageermogelijkheden voor de ganzen, het gedrag ten opzichte van wegen en bebouwing is erg wisselend en de dieren foerageren overdag (geen effect van licht). De potentiële verdichting als gevolg van de mogelijke omzetting naar een kwekerij is vermeden door de realisatie van nieuwe kwekerijen in een afwijkingsbevoegdheid te regelen en hieraan de afweging van natuurlijke en landschappelijke waarden te verbinden. Hierdoor is het slechts mogelijk kwekerijen in gesloten landschappen te realiseren, zodat de open ganzenfoerageergebieden van een dergelijke ontwikkeling vrij blijven.
	Mogelijke effecten op overige natuurwaarden binnen de gemeente Opsterland	-	Op de verschillende soortgroepen die op en rond het erf voorkomen kan verruiming van de bouwkaal een negatief effect hebben, evenals schaalvergroting die ten koste gaat van houtwallen en bomensingels. Behoud van houtwallen is geregeld in het bestemmingsplan als mogelijkheid na andere beschermingsmaatregelen (zoals via de APV). Het verlies van verbindingroutes voor vleermuizen en leefgebieden voor bijvoorbeeld vogels en de ringslang zijn niet geheel uit te sluiten, maar naar verwachting op basis van het bestemmingsplan beperkt.
Landschappelijke waarden	Effecten op geomorfologische en aardkundige waarden	0	Dobben en pingoruïnes worden onder de bestemming Natuur beschermd (ook voor cultuurhistorische waarde). De andere aardkundige waarden worden beschermd met een dubbelbestemming Waarde - Cultuurhistorie.
	Effecten op landschappelijke structuren en elementen	0	De landschappelijke structuren en elementen zijn beschermd door de directe koppeling in het bestemmingsplan met het cultuurhistorische onderzoek. De beschreven waarden worden als randvoorwaarden gehanteerd bij het mogelijk maken van nieuwe ingrepen.
	Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit beekdal- en dekzandruglandschap	-	In het bestemmingsplan is het wel mogelijk om bouwblokken in de beekdalen te vergroten waardoor er sprake is van een verdichting. De visuele relatie tussen de lintbebouwing en het landschap daaromheen wordt daarnaast ook verder beperkt doordat doorzichten verder kunnen verdwijnen. Nieuwbouw van woningen of agrarische bedrijven is echter niet toegestaan, waardoor de verdichting beperkt is.
	Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit hoogveenontginningen	0/-	Gezien het grond- en plaatsgebonden karakter van de agrarische sector zal een beperkt aantal bouwvlakken vergroot worden, wat tot verdichting leidt. Dit leidt tot een enigszins negatief effect op de openheid van het landschap
	Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit veenpolders	0/-	Een belangrijke ruimtelijke visuele kwaliteit van de veenpolders is de transparantie van de lintbebouwing en de kenmerkende

Thema	Effect Thema	Beoordeling positief, negatief of onduidelijk	Opmerkingen
			openheid van de veenpolders. In het bestemmingsplan is het wel mogelijk om bouwblokken in de open veenpolders te vergroten. Tevens worden er geen groenstructuren (bijvoorbeeld langs de A7) verwijderd.
	Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit Jonge veen- en heideontginningen	0	De ruimtelijke visuele kwaliteit van het jonge veen- en heideontginningengebied is beperkt. Alleen in werkverschaffingsproject Mandeveld wordt geadviseerd om het scherpe contrast tussen de openheid van het landbouwgebied met de bosrand langs de verstuivingen vast te houden.
Cultuurhistorische waarden	Effecten op beschermde archeologische waarden	0	In het bestemmingsplan worden de gebieden bestemd met dubbelbestemming archeologisch waardevol gebied. Effecten op beschermde archeologische waarden kunnen derhalve worden uitgesloten.
	Effecten op archeologische verwachtingswaarden	-	In het bestemmingsplan wordt (vooralsnog) geen verplichting gesteld om archeologisch onderzoek uit te voeren ter hoogte van gebieden met verwachte archeologische waarden. Effect kunnen derhalve niet worden uitgesloten.
	Effecten op beschermde cultuurhistorische waarden	0	Deze beschermde waarden zijn door middel van andere wetgeving beschermd. Het bestemmingsplan voegt aan deze bescherming niets toe.
Leefbaarheid en gezondheid	Geur	0	Bij uitbreiding van intensieve bedrijven wordt getoetst aan de geldende milieuwetgeving. Hierdoor worden gevolgen met betrekking tot geluid en geur tegengegaan. Verder dient bedacht te worden dat de mogelijke uitbreiding alleen de (22) reeds bestaande intensieve bedrijven betreft. De bedrijven liggen verspreid in het gebied. Hierdoor is er geen sprake van cumulatie van geur.
	Gezondheidseffecten van de intensieve veehouderij	0	Met het oog op de mogelijke gevolgen voor de gezondheid van omwonenden is met name de uitbreidingsmogelijkheid van de intensieve veehouderij een belangrijk punt van aandacht. Vooral in gebieden met een concentratie van de intensieve veehouderij zouden er voor bepaalde risicogroepen negatieve effecten kunnen zijn. In Opsterland gaat het in het kader van het voorgenomen bestemmingsplan echter alleen om zeer beperkte uitbreiding van de 22 bestaande bedrijven. Hiervan wordt geen negatief effect verwacht.
	Verkeersveiligheid	-	bij duidelijke toename van transporten in verband met veehouderij is oordeel enigszins negatief. Dit wordt op basis van het bestemmingsplan en de huidige situatie niet verwacht.
Overige thema's	Belevingswaarde landelijk gebied bij nacht	-	De mogelijke ontwikkeling van meer open stallen kan met name gevolgen hebben voor de zichtbaarheid van lichtbronnen (verlichte stallen) in het landelijk gebied. De stal of open gevel zal van grote afstand als een verlicht vlak zichtbaar zijn en daardoor de beleving van het nachtelijk duister negatief beïnvloeden.

6. Aanbevelingen

Aanbevelingen natuur

Op grond van het voorgaande wordt aanbevolen bij uitbreiding van agrarische bouwblokken opgaande beplanting aan de kant van het open weidevogelgebied zoveel mogelijk te beperken. Hieraan wordt in het bestemmingsplan geen nadere uitwerking gegeven. Daarmee blijft de beoordeling voor de weidevogels enigszins negatief (-).

Aanbevelingen landschap en cultuurhistorie

Ten aanzien van de landschappelijke inpassing van ingrepen in het landschap, met name de bouwvlakvergrotingen verdient het aanbeveling randvoorwaarden op te stellen. Deze kunnen voortkomen uit de welstandscriteria, maar gaan verder in die zin dat niet alleen over de vormgeving van de gebouwen moet worden nagedacht, maar ook over de plaatsing ervan in het landschap. Tevens kunnen randvoorwaarden ten aanzien van groenstructuren worden opgenomen.

Dit kan in het bestemmingsplan niet geregeld worden en vraagt dan ook om regeling in een ander kader. Daarmee heeft deze aanbeveling geen invloed op de effectbeoordeling, omdat een wijziging van een ander beleidskader geen onderdeel uitmaakt van het besluit dat genomen wordt.

Voor de archeologische verwachtingswaarden kan ook een dubbelbestemming Waarde Archeologie worden opgenomen in het bestemmingsplan. Dit biedt bescherming aan deze waarden, waarmee wordt voldaan aan de landelijke wet- en regelgeving op dit punt. Bij het opnemen van een dubbelbestemming Waarde Archeologie wordt de beoordeling ten aanzien van de verwachte archeologische waarden neutraal (0).

7. Leemten in kennis en aanzet evaluatieprogramma

Leemten in kennis en informatie

Het bestemmingsplan Buitengebied gemeente Opsterland is een grotendeels conserverend bestemmingsplan. Het aantal dieren neemt naar aanleiding van dit plan niet toe, omdat de hoeveelheid agrarische grond niet toeneemt in het bestemmingsplan en geen omschakeling van akkerbouw naar veehouderij mogelijk is in de gemeente. De grotere bouwmogelijkheden voor agrarische bedrijven maken het houden van meer dieren in principe niet mogelijk. Het verbod op het vestigen van nieuwe agrarische bedrijven en op de omschakeling naar intensieve veehouderijen draagt hieraan bij. Dit is het uitgangspunt voor dit MER. De PAS-analyse (concept beheerplan Wijnjeterperschar) toont bovendien aan dat met generieke maatregelen, specifieke herstelmaatregelen en een inwerking getreden PAS ruimte bestaat ten aanzien van stikstofdepositie.

De PAS-analyses voor de overige Natura 2000-gebieden ontbreken nog. Bovendien kunnen deze nog niet allemaal vrijgegeven worden. Dit is een belangrijke leemte in de kennis en informatie, die van belang is voor het te nemen besluit. Mondeling is toegezegd dat voor de overige gebieden een gelijke PAS-analyse beschikbaar is. De uitkomsten ervan worden in de loop van de komende tijd beschikbaar gesteld. Gezien de verwachte uitkomsten staat dit de ter inzage legging van het bestemmingsplan op dit moment niet in de weg.

Ten aanzien van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden is het wellicht gewenst de criteria in de welstandsnota nader aan te scherpen en aan te vullen. Dit kan volgen op de vaststelling van het bestemmingsplan en kan in de vervolgprocedure (tijdens de ter inzage legging van het ontwerpbestemmingsplan) nader vormgegeven worden.

Er is nog geen uitwerking gegeven aan het beleid inzake archeologie. De uitwerking hiervan in het bestemmingsplan zal moeten voldoen aan het wettelijke kader. Daardoor zullen archeologische waarden worden beschermd. In dit kader werkt de gemeente samen met de provincie aan een verdiepingsslag van de archeologische waardenkaart (FAMKE). Deze verdiepingsslag wordt in het vervolg van de bestemmingsplanprocedure toegevoegd.

Bovengenoemde punten hoeven de publicatie van het ontwerp bestemmingsplan met het plan-MER niet in de weg te staan. Ze kunnen worden opgepakt tijdens het verdere verloop van het proces om tot een nieuw bestemmingsplan buitengebied te komen. Bij vervolgstappen zal worden aangegeven, hoe de stand van zaken op dat moment zich verhoudt tot de effectvoorspelling in het plan-MER. Voor zover hiertoe aanleiding is, wordt hier dan in een aanvulling bij het plan-MER op ingegaan.

De werkelijke gevolgen voor landschap kunnen mede afhankelijk zijn van de locatie van concrete initiatieven voor agrarische bedrijfsuitbreidingen en voor perceelsvergroting. Vooral als zich relatief veel ontwikkelingen in een bepaald gebied / landschap voordoen kunnen de initiatieven gezamenlijk een groter effect hebben op basis van de algemene verwachting is ingeschat. In de praktijk kan het gebeuren dat een veelheid van deelbeslissingen wordt genomen, maar dat het zicht op de totale gevolgen enigszins verdwijnt. Daarom wordt aanbevolen om het totaaleffect van ontwikkelingen op het landschap en de cultuurhistorie regelmatig in beeld te brengen, zodat hier rekening mee kan worden gehouden.

Aanzet evaluatieprogramma

Wettelijk bestaat de verplichting evaluatieonderzoek te verrichten. Hierin dient nagegaan te worden in hoeverre de in dit plan-MER voorspelde effecten daadwerkelijk optreden. In dit hoofdstuk wordt een aanzet gegeven voor het evaluatieprogramma.

Agrarische bedrijven

In de metellingen van het CBS wordt jaarlijks bijgehouden hoeveel dieren en bedrijven aanwezig zijn in de gemeente. Dit biedt een handvat om te evalueren of de voorgestelde trend voor de landbouw zich voortzet. Daarmee ontstaat ook inzicht in de ontwikkeling van de stikstofuitstoot.

Landschappelijke waarden

Ten aanzien van de landschappelijke waarden is een cultuurhistorische inventarisatie verricht. Voor initiatieven waarbij cultuurhistorische waarden mogelijk in het geding zijn wordt een afweging gemaakt van de cultuurhistorische waarden. Daarmee blijft zicht op de cultuurhistorische en landschappelijke waarden en de wijze waarop deze zich onder de werking van dit bestemmingsplan ontwikkelen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Opsterland bereidt een nieuw bestemmingsplan Buitengebied voor. Tot voorkort was het bestemmingsplan Landelijk gebied uit 1990 vigerend, inclusief een aantal aanpassingen daarop. In de tussentijd is hiervoor een beheersverordening opgesteld die op dit moment vigerend ruimtelijk beleid is, maar die een voortzetting van het beleid uit het bestemmingsplan Landelijk gebied Opsterland vormt. Gezien wijzigingen in de wensen, uitwerkingen en het beleid dat in de loop der jaren is vastgesteld is het nodig ook een nieuw bestemmingsplan op te stellen dat de benodigde ruimte biedt voor de ontwikkelingen die in het plangebied spelen.

In 2008 is een inventarisatie- en uitgangspuntennota opgesteld voor het nieuwe bestemmingsplan, gevolgd door een voorontwerpbestemmingsplan. Op basis van het voorontwerpbestemmingsplan, de reacties en zienswijzen die daarop zijn binnengekomen en de uitkomsten van dit plan-MER is het ontwerpbestemmingsplan opgesteld. Het voorontwerpbestemmingsplan vormt het kader waarvan in dit plan-MER wordt uitgegaan. Aangezien enige tijd verstreken is tussen het opstellen van het voorontwerpbestemmingsplan en het opstellen van dit plan-MER zijn ook nieuwe uitgangspunten meegenomen bij de uitgangspunten voor het plan-MER. Waar dit relevant is, is dit in de beschrijving van het voornemen aangegeven. Uiteindelijk vormt dit plan-MER de onderbouwing van het ontwerpbestemmingsplan.

1.2 Plan-m.e.r.-plicht

De plan-m.e.r. procedure is wettelijk vastgelegd in de Wet milieubeheer en het Besluit milieueffectrapportage 1994, en is de implementatie van de Europese Richtlijn 2001/42/EG in de Nederlandse wetgeving. De plan-m.e.r. -verplichting geldt voor wettelijk of bestuursrechtelijk voorgeschreven plannen en programma's die:

1. kaderstellend zijn voor activiteiten conform de beschrijving in het Besluit milieueffectrapportage (onderdeel C en D van de Bijlage bij het Besluit milieueffectrapportage) en/ of;
2. waarvoor een passende beoordeling nodig is in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (en daarmee in het kader van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn).

Het bestemmingsplan is een wettelijk voorgeschreven plan waarvoor nagegaan moet worden of voor de herziening daarvan een plan-m.e.r. procedure nodig is op grond van beide of één van de genoemde punten. In dit geval is om beide redenen een plan-MER nodig. Dit wordt in de volgende paragraaf uiteengezet.

De afkortingen plan-m.e.r. en plan-MER

In dit document komt u de afkortingen plan-m.e.r. en plan-MER tegen. Het is gebruikelijk om met dit verschil in afkortingen onderscheid te maken tussen de procedure voor de milieueffectrapportage (de m.e.r.) en het milieueffectrapport (het MER).

- Plan-m.e.r. staat dus voor de procedure van de milieueffectrapportage voor het plan (in dit geval het bestemmingsplan buitengebied Opsterland).
- Met plan-MER wordt het milieueffectrapport bedoeld. Dit is het milieudocument bij het plan, dat in het kader van de m.e.r.-procedure wordt opgesteld.

1.3 Doel van de m.e.r.-procedure

De milieueffectrapportage heeft tot doel om de milieueffecten van het voorgenomen bestemmingsplan in een vroeg stadium in beeld te brengen. Ook kunnen eventuele realistische alternatieven worden onderzocht en mogelijkheden worden aangegeven om effecten te beperken. Hierdoor krijgt het milieubelang een volwaardige plaats in de besluitvorming.

1.4 Procedure

In dit geval is de procedure van een milieueffectrapport voor een plan van toepassing (zie § 7.4 Wet milieubeheer). De plan-m.e.r. procedure staat niet op zichzelf, maar is een hulpmiddel bij het opstellen van het bestemmingsplan buitengebied en de besluitvorming hierover. Daarom is de procedure gekoppeld aan de voorbereiding van dit bestemmingsplan. Deze voorbereiding is de bevoegdheid van het College van Burgemeester & Wethouders. Daarom zijn deze ook het bevoegde gezag voor de plan-m.e.r.-procedure.

Voorfase

De m.e.r.-procedure is gestart (18 juli 2013) met de openbare kennisgeving in de lokale pers. Hierin is bekendgemaakt dat voor de herziening van de bestemmingsplannen buitengebied de plan-m.e.r.-procedure wordt gevolgd en is deze procedure uiteengezet.

Aansluitend op de bekendmaking zijn de bestuursorganen die ook bij de voorbereiding van het bestemmingsplan zijn betrokken, geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het dit plan-MER. Ten behoeve van de raadpleging is een 'Notitie Reikwijdte en Detailniveau' opgesteld. In het licht van de stikstofproblematiek is uitgangspunt in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau dat op voorhand significante effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden in de gemeente en de omgeving ervan niet uitgesloten kunnen worden. In dat kader is besloten alle effecten op de Natura 2000-gebieden in het kader van de plan-m.e.r. in een keer in de passende beoordeling te verwerken. Deze is als separate bijlage bij dit plan-MER gevoegd.

Mede omdat de Inventarisatie- en uitgangspuntennota voor het bestemmingsplan al in de inspraak is geweest, heeft de gemeente ervoor gekozen om voor de Notitie Reikwijdte en Detailniveau de mogelijkheid van inspraak voor een ieder te geven. De notitie is tevens naar de instanties gestuurd die ook geraadpleegd zijn in het kader van het bestemmingsplan

Geraadpleegde instanties

- Provincie Fryslân, Leeuwarden
- Wetterskip Fryslân, Leeuwarden
- Omliggende gemeenten:
 - o Smallingerland
 - o Boarnsterhim
 - o Heerenveen
 - o Ooststellingwerf
 - o Noordenveld
 - o Marum
 - o Leek
- Rijkswaterstaat
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
- Ministerie van Defensie
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

In totaal zijn 6 reacties ingediend op de Notitie R&D. Van de geraadpleegde instanties zijn drie reacties van omliggende gemeenten binnengekomen, waarin geen opmerkingen op de notitie worden gegeven of tekstuele verbeteringen worden genoemd. De reactie van de provincie Fryslân vraagt om een eenduidige wijze van omgaan met de referentie situatie voor de stikstofdepositie. Hieraan is in dit MER nader invulling gegeven.

Tevens zijn zienswijzen binnengekomen van de Stichting Historisch Belang N-Ned in samenwerking met de Vereniging Natuur & Milieu Ureterp e.o. en van De Historische Vereniging Bakkeveen in samenwerking met de Natuerferiening Bakkefean. Beide reacties spreken zorgen uit over het behoud van de historische en natuurwaarden in het plangebied en de wijze waarop het bestemmingsplan daaraan bijdraagt.

Tevens wordt gevraagd in hoeverre reacties op het voorontwerpbestemmingsplan worden betrokken in de verdere planvorming. Op dit laatste punt is in de nota van beantwoording ingegaan. De reacties op het voorontwerpbestemmingsplan zijn meegenomen in het ontwerpbestemmingsplan en worden in het bestemmingsplan nader toegelicht en beantwoord. Voor wat betreft de zorg over de kwaliteit van het landschap wordt verwezen naar het cultuurhistorische onderzoek dat is uitgevoerd in het kader van het bestemmingsplan. Hierop is in de beoordeling van de effecten op landschappelijke en cultuurhistorische waarden nader ingegaan.

De inspraak- en overlegnota Notitie Reikwijdte en Detailniveau is als bijlage (Bijlage 1) opgenomen bij dit plan-MER. De definitieve notitie met de daarop ingediende reacties vormt de basis voor de afbakening van het voorliggende MER.

Het vervolg van de procedure

Het plan-MER, inclusief de passende beoordeling, wordt tegelijk met het ontwerp bestemmingsplan ter inzage gelegd. Er is dan gelegenheid om zienswijzen in te dienen op het ontwerp en op het plan-MER. Daarvoor wordt het plan-MER ter toetsing voorgelegd aan de Commissie m.e.r. De procedure loopt verder volgens de gebruikelijke lijnen voor een bestemmingsplan. Bij alle stappen zal worden aangegeven op welke wijze het plan-MER en de reacties daarop in acht zijn genomen.

Bij de uitvoering van het plan worden de effecten geëvalueerd. Dit plan-MER geeft in hoofdstuk 7 een aanzet tot een evaluatieprogramma.

1.5 Afbakening van het MER

Zoals hiervoor is aangegeven, zijn bij de start van de milieueffectrapportage diverse instanties geraadpleegd. In de Notitie Reikwijdte en Detailniveau is het MER afgebakend. Er is onder meer geconcludeerd dat een passende beoordeling nodig is, omdat mogelijke effecten op de Natura 2000-gebieden binnen de gemeente (Bakkeveense Duinen, Wijnjetper Schar, Van Oordt's Mersken) en op een aantal Natura 2000-gebieden in de gemeente (Alde Feanen, Deelen, Sneekermeergebied, Fochtelooërveen, Fries-Drentse Wold) op voorhand niet kunnen worden uitgesloten. Het gaat hierbij om de mogelijke effecten die stikstofdepositie en de uitstoot van licht veroorzaken. Tevens is aandacht besteed aan effecten als gevolg van recreatie, trillingen en geluid.

In hoofdstuk 4 van dit plan-MER wordt nader ingegaan op de afbakening van de effectenstudie.

1.6 Leeswijzer

Dit plan-MER is als volgt opgebouwd:

- in hoofdstuk 2 wordt ingegaan op relevant beleid en wet- en regelgeving;
- in hoofdstuk 3 wordt de huidige situatie en autonome ontwikkeling beschreven van de voor dit Plan-MER relevante milieuaspecten en thema's;
- vervolgens wordt er in hoofdstuk 4 ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden en daaruit voortvloeiende activiteiten die in het ontwerpbestemmingsplan worden geregeld. Gekoppeld daaraan wordt de afbakening van de relevante milieuthema's voor de beschrijving en de beoordeling van milieueffecten beschreven;
- in hoofdstuk 5 staan de effectbeschrijving en de beoordeling van deze activiteiten centraal;
- in hoofdstuk 6 wordt ingegaan op maatregelen en aanbevelingen om eventuele negatieve milieueffecten te verminderen;
- ten slotte worden in hoofdstuk 7 de leemten in kennis aangegeven en wordt er een aanzet tot een evaluatieprogramma gegeven.

De passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet is opgenomen in het document 'Plan-MER Bestemmingsplan Buitengebied Opsterland. Passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998'. De passende beoordeling maakt deel uit van het plan-MER en is opgenomen als separate bijlage.

2 Ontwikkelingen en beleid

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden voor dit MER relevante ontwikkelingen en beleid beschreven.

De ontwikkeling van de landbouw, en de ruimte die het voorgenomen bestemmingsplan daarvoor zal bieden, vormt het hoofdonderwerp van dit MER. Daarom is het van belang om na te gaan, wat de verwachte ontwikkeling zal zijn. Dit is onderwerp van paragraaf 2.2.1. In paragraaf 2.2.2 wordt ingegaan op de natuurontwikkeling Koningsdiep. De planontwikkeling hiervoor is al langere tijd gaande, maar deze wordt in het bestemmingsplan buitengebied nader vastgelegd.

In paragraaf 2.3 is het relevante beleidskader beschreven. Het vormt het kader waarbinnen de effecten van het nieuwe bestemmingsplan worden getoetst. Het betreft Europees, nationaal, regionaal en lokaal beleid. De nadruk ligt op het beleid dat medebepalend is voor de toekomstige ontwikkeling van het gebied en/of relevant is voor de milieuthema's die in dit Plan-MER aan de orde komen.

2.2 Ontwikkelingen

2.2.1 *Ontwikkelingsruimte vigerend en nieuw bestemmingsplan*

Ten behoeve van de beschrijving van de effecten in het plan-MER leggen vooral de ontwikkelingen in de landbouw gewicht in de schaal. Deze ontwikkelingen worden dan ook beschreven in dit hoofdstuk. Daarbij speelt enerzijds de planologische ruimte die geboden wordt en anderzijds de feitelijke (te verwachten) ontwikkeling van de agrarische sector.

Vergelijking bestemmingsplannen

In bijlage 2 is een tabel opgenomen waarin het nieuwe bestemmingsplan is vergeleken met het vigerende bestemmingsplan (Landelijk Gebied Opsterland). De tabel toont aan dat het plan in een aantal gevallen verruiming biedt ten aanzien van de bestaande regels, maar op een groot aantal punten juist een beperking van de regels.

De regels voor de agrarische bouwvlakken zijn deels een-op-een overgenomen. Bedrijven tot 70 NGE¹ hebben een bouwvlak gekregen dat overeenkomt met het bouwvlak in het vigerende bestemmingsplan. Dit betreft 40-50% van de bedrijven. Voor bedrijven groter dan 70 NGE is een groter bouwvlak bij recht opgenomen (1,5 ha). Tegenover deze ruimere mogelijkheden staat dat het aantal bouwvlakken sterk is afgenomen. In 2004 waren ca. 640 agrarische bedrijven aanwezig in de gemeente. In 2013 is een beheersverordening opgesteld voor het buitengebied van de gemeente Opsterland. Deze vormt de voortzetting van het beleid van het daarvoor vigerende bestemmingsplan. In het nieuwe plan zijn ca. 317 agrarische bouwvlakken opgenomen. Van de overgebleven percelen krijgt 40 - 50% het bouwvlak conform het vigerende plan en 50 - 60% een vergroot bouwvlak. Het totale oppervlakte aan agrarische bouwvlakken (bij recht) wordt hiermee verkleind van ca. 640 ha naar ca. 585 ha. Er wordt zowel in het vigerende als in het nieuwe bestemmingsplan geen onderscheid gemaakt in de vorm van grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf.

In het nieuwe bestemmingsplan zijn nieuwe regels opgenomen ten aanzien van de uitbreidingsmogelijkheden. In het vigerende plan kan via een vrijstelling een uitbreiding tot 25% gerealiseerd worden. Uitgaande van een gemiddelde omvang van het bouwvlak van 1 ha, is daarmee een uitbreiding tot 1,25 ha mogelijk.

¹ De Nederlandse grootte-eenheid (nge) is een reële economische maatstaf die gebaseerd is op het brutostandaardsaldo (bss = opbrengsten minus bepaalde specifieke kosten). Het is een maat waarmee de economische omvang van agrarische activiteiten wordt weergegeven en waarmee gewas- en diersoorten in economisch opzicht met elkaar kunnen worden vergeleken. (Bron: <http://www.ltonoord.nl/content/wat-houdt-nge>)

In het nieuwe plan is afhankelijk van de grootte van het bedrijf (kleiner of groter dan 70 NGE) een uitbreidingsmogelijkheid opgenomen tot 2 of tot 3 ha. Door deze uitbreidingsmogelijkheden kan in het nieuwe plan een totale theoretische oppervlakte van 1.170 ha. agrarisch bouwvlak worden gerealiseerd. In het bestemmingsplan Landelijk Gebied 1990, was de potentiële oppervlakte groter, omdat het aantal agrarische bouwvlakken in dat plan veel groter was (bijna 1.000 bouwvlakken). Door de stapeling van het bestemmingsplan met alle daarop doorgevoerde wijzigingsplannen en vrijstellingen (bijvoorbeeld voor de omzetting van 'agrarisch' naar 'wonen') is in de loop van de tijd het aantal agrarische bouwvlakken echter beduidend afgenomen, waardoor in die stapeling van planologische regelingen de huidige potentiële oppervlakte ongeveer 800 ha is.

De ontwikkeling van de planologische regeling wijst ook op trend van stoppende agrarische bedrijven.

Voor intensieve veehouderijen zijn de mogelijkheden sterk beperkt. In beide plannen (zowel vigerend als nieuw) zijn de intensieve veehouderijen specifiek bestemd. In het nieuwe bestemmingsplan worden de bouwvlakken conform de huidige feitelijke situatie bestemd. De uitbreidingsmogelijkheden zijn echter beperkt van 25% van het bouwvlak (= gemiddeld 2.500 m²) naar 500 m² extra ruimte. In het vigerende plan is bovendien de mogelijkheid om nieuwe intensieve veehouderijen te vestigen, door het omzetten van een agrarisch bouwvlak zonder intensieve veehouderij naar de bestemming bijzondere agrarische doeleinden (de bestemming die opgenomen is voor intensieve veehouderijen in het vigerende plan). Daarmee is theoretisch een omzetting van alle bedrijven naar intensieve veehouderijen mogelijk. Deze mogelijkheid is in het nieuwe bestemmingsplan verwijderd, zodat een belangrijke potentiële bron van stikstofdepositie is beperkt. Overigens is het aantal intensieve veehouderijen ook drastisch teruggelopen van 95 naar 21 intensieve veehouderijen.

Bij de grond- en plaatsgebonden veehouderijen wordt in het nieuwe bestemmingsplan een intensieve neventak toegestaan van max. 250 m², wat overeenkomt met de regeling in het vigerende bestemmingsplan².

Overige regelingen in de beide bestemmingsplannen zijn vrijwel vergelijkbaar, waarbij het nieuwe bestemmingsplan over het algemeen minder ruimte biedt voor activiteiten die tot stikstofdepositie kunnen leiden dan het vigerende bestemmingsplan. Alleen voor het hobbymatig houden van paarden en kleine recreatieve activiteiten is in de agrarische bouwvlakken meer ruimte dan in het vigerende plan. Andere mogelijkheden die het vigerende plan biedt zijn juist niet meer mogelijk, zoals het oprichten van nieuwe agrarische bedrijven en het veranderen van een grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf in een niet grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf.

Wijzigingsbevoegdheden

De wijzigingsbevoegdheden in het bestemmingsplan maken het noodzakelijk voorafgaand aan een plan dat gebruik wil maken van de mogelijkheden daarbinnen een wijzigingsplan op te stellen. Gezien de jurisprudentie hierover in de afgelopen tijd is het duidelijk dat voorafgaand aan de vaststelling van een plan aannemelijk gemaakt moet worden dat deze wijzigingsbevoegdheid uitvoerbaar is. Dit is de reden dat in de buitengebieden aangetoond moet worden dat de voorgestelde uitbreiding van agrarische bouwvlakken door middel van een wijzigingsbevoegdheid gerekend wordt tot de totale te ontwikkelen ruimte.

Hiertegenover is een belangrijke nuancering te maken. Bestemmingsplannen buitengebied bieden ruimte voor het uitbreiden van agrarische bouwvlakken. Binnen de gemeente Opsterland heeft de ontwikkeling van de agrarische sector vanaf de vaststelling van het vorige plan aangetoond, dat ondanks de geboden ruimte, het aantal bedrijven en de totale omvang van de bouwvlakken geleid hebben tot een daling van het aantal bedrijven en een vrijwel gelijkblijvend aantal dieren. De trend van de schaalvergroting, waarbij kleinere bedrijven verdwijnen en grotere bedrijven verder groeien, blijft daarbij zichtbaar. De grond- en plaatsgebondenheid van de sector, is hierbij van groot belang. Hierop wordt in paragraaf 2.2.2 nader ingegaan.

² In het voorontwerpbestemmingsplan was een intensieve neventak van 500 m² mogelijk gemaakt. Dit is in het ontwerpbestemmingsplan teruggebracht tot de grootte die ook in de vigerende regeling geldt.

2.2.2 Ontwikkelingen in de landbouw

2.2.2.1 Grondgebondenheid

Aantal bedrijven

De agrarische sector in de gemeente Opsterland bestaat overwegend uit grondgebonden veehouderijen: melkrundveebedrijven. In de huidige situatie is minder dan 5% van de agrarische bedrijven een intensieve veehouderij. Sinds de vaststelling van het vorige bestemmingsplan is het aantal intensieve veehouderijen ook sterker gedaald dan het aantal grondgebonden veehouderijen (ruim 78% afname intensieve bedrijven t.o.v. ruim 53% afname grondgebonden bedrijven). Dit is ook te zien in het aantal dieren, waarbij het aantal dieren in de gemeente t.o.v. de referentiedatum in de intensieve veehouderij vrij sterk is gedaald tegenover een vrijwel gelijkblijvend aantal in de grondgebonden veehouderij.

In 2008 is ten behoeve van het op te stellen bestemmingsplan Buitengebied Opsterland een onderzoek uitgevoerd naar de landbouwstructuur (DLG, 2008). Daarin is door middel van enquête en diepte-interviews een beeld geschetst van de verwachte ontwikkeling over de komende 10 jaar. Uit dit onderzoek blijkt dat schaalvergroting te zien is in de agrarische sector. Er zijn stoppende bedrijven en bedrijven die de wens en potentie hebben om te groeien. Dit wordt in het bestemmingsplan gehonoreerd door bedrijven met een bedrijfsomvang > 70 NGE meer ruimte te bieden, terwijl de kleinere bedrijven deze ruimte niet krijgen.

Oppervlakte agrarische grond

Grond- en plaatsgebonden veehouderijen hebben behalve een bouwvlak met stallen ook ruimte nodig als een huiskavel voor het weiden van het vee, ruimte om mest af te kunnen zetten (mestwetgeving) en ruimte om ruwvoeder (gras en maïs) te verbouwen. Deze zaken maken geen onderdeel uit van het agrarische bouwvlak, maar worden gerealiseerd in het gebied dat de bestemming 'Agrarisch' kent buiten de bouwvlakken. De oppervlakte van het totale agrarische gebied is daarmee medebepalend voor de hoeveelheid (melk)vee die gehouden kan worden. Aangezien de oppervlakte agrarisch gebied niet toeneemt, betekent dit ook een beperking voor de hoeveelheid dieren die in de gemeente Opsterland kunnen worden gehouden.

In de rapportage "Een definitie voor grondgebonden veehouderij" van het Centrum voor Landbouw en Milieu uit 2004 is een huiskavel nodig van 0,125 ha per koe. Deze huiskavel voor de beweiding moet direct in de buurt van de stal aanwezig zijn om beweiding mogelijk te maken. De minimale omvang van een huiskavel van een melkveehouderij brengt daarmee een beperking aan de mogelijkheden voor uitbreiding van de veestapel van grond- en plaatsgebonden veehouderijen³.

De mestregeling voor melkveehouderijen is afgeschaft in 2006. Nog altijd geldt een aantal regelingen ten aanzien van mest. De richtlijnen voor het gebruik van mest op de eigen grond zijn aangescherpt en mest die niet gebruikt wordt, moet verhandeld worden of in opslag gehouden worden. Indien niet meer mest op het eigen bedrijf afgezet kan worden en de mest niet verhandeld kan worden, betekent dit een beperking van de mogelijkheden op het houden van dieren. Ook daarbij is de omvang van de totale agrarische grond maatgevend voor de mogelijkheden voor het houden van vee, tenzij andere mogelijkheden gevonden worden voor het verwerken of afstoten van de mest.

Tot slot moet ook een hoeveelheid ruwvoeder aangeleverd worden voor het melkvee. Dit gaat in grote (bulk)hoeveelheden. Vanwege de grote omvang van de benodigde hoeveelheid ruwvoeder is aanvoer over grote afstanden economisch niet rendabel (vervoerskosten). Ruwvoer zal overwegend uit de regio afkomstig zijn (straal van ca. 15 km rond een bedrijf).

³ Kanttekening die daarbij geplaatst moet worden is de praktijk, waarbij (een deel van) het vee gedurende het gehele jaar op stal gehouden wordt. Dit zijn zaken die in het bestemmingsplan niet geregeld kunnen worden en daarmee een beperkte waarde hebben voor het bepalen hoeveel dieren mogelijk gehouden kunnen worden.

Hoewel dit voor een aantal bedrijven betekent dat ruwvoer uit de omliggende gemeenten afkomstig zou kunnen zijn, neemt niet alleen in de gemeente Opsterland, maar ook in de omgeving de oppervlakte aan agrarische gronden niet toe.

Bij elkaar is het daarom niet redelijk te veronderstellen dat een grote toename van het aantal melkveehouderijen en van het aantal te houden dieren kan optreden. Intensieve veehouderijen zijn uitgesloten, omdat deze slechts op de daartoe aangewezen percelen gevestigd kunnen worden. Omschakeling van akkerbouwbedrijven naar veeteeltbedrijven is niet of nauwelijks mogelijk, omdat niet of nauwelijks akkerbouwbedrijven in het plangebied voorkomen.

2.2.2.2

Trends in de landbouw

Voor het bepalen van de referentiesituatie en het voornemen is een goede beschrijving van de ontwikkeling van de landbouw noodzakelijk. Welke trends worden verwacht en hoe zullen die naar verwachting uitwerken in het geval van de gemeente Opsterland?

De gemeente Opsterland is een gemeente met voornamelijk grond- en plaatsgebonden veehouderij. Akkerbouw komt praktisch niet voor. De sector intensieve veehouderij is beperkt tot ca. 21 bedrijven en een aantal bedrijven met een intensieve neventak. Hieronder wordt ingegaan op de onderbouwing van de verwachte ontwikkeling van de veehouderij in de gemeente Opsterland, mede in het licht van landelijke en provinciale ontwikkelingen.

De onderstaande analyse is gebaseerd op gegevens uit de volgende bronnen:

- informatie op de websites van het CBS (met name CBS Statline) en het Nationaal Milieubeleidsplan;
- LEI rapport 'Landbouwverkenning provincie Fryslân tot 2020';
- Stichting Grondgebruik Noord-Nederland, 2001, Basisdocument Opsterland-Smallingerland;
- Dienst Landelijk Gebied, 2008, Opsterlânbouw Struktuerundersiik;
- Provincie Fryslân, 2005, Landbouwstruktueronderzoek;
- brieven Staatssecretaris 14 juni 2013 en 29 juni 2013 (nieuw wettelijk kader intensieve veehouderij en GBL).

Algemeen

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft in januari 2008 een toekomstvisie op de veehouderij gepubliceerd. De kernboodschap van de visie is dat de sector de komende 15 jaar dient te verduurzamen. Hiermee wordt bedoeld dat geproduceerd dient te worden met respect voor mens, dier en milieu waar ook ter wereld. In de visie worden 6 speerpunten beschreven:

- systeeminnovaties;
- het welzijn en de gezondheid van dieren;
- maatschappelijke inpassing;
- energie en milieu;
- markt en ondernemerschap;
- verantwoord consumeren.

In de huidige situatie (2012) zijn er circa 5.500 landbouwbedrijven gevestigd binnen de provincie Fryslân. Hiervan zijn ca. 3.000 melkveebedrijven, 2.000 andere graasdierbedrijven, 400 akkerbouwbedrijven, ruim 100 tuinbouw- en blijvende teeltbedrijven en eveneens ruim 100 intensieve veehouderijbedrijven.

Landelijke en provinciale trend

Het Planbureau voor de Leefomgeving geeft de trend ten aanzien van de landbouw aan in het rapport 'Welvaart en Leefomgeving'. Ondanks een krimp van het landbouwareaal blijft de landbouw de komende decennia de dominante ruimtegebruiker van Nederland. De akkerbouw zal zich concentreren in Groningen, de Flevopolders en Zeeland, maar ook daar verliest de sector terrein, vooral aan de melkveehouderij. In Fryslân is het areaal akkerbouw beperkt en vooral geconcentreerd op de kleigronden in het noorden van de provincie.

Rondom de Randstad, maar ook rondom stedelijke gebieden in Brabant, Utrecht en Gelderland neemt het areaal landbouw sterker dan evenredig af, omdat de grond daar andere functies krijgt. De, weliswaar iets krimpende, intensieve veehouderij blijft de komende decennia nog vooral in Brabant, Overijssel, Gelderland en Limburg een relatief grote sector. In Fryslân is het aantal intensieve veehouderijen beperkt. Circa 75% van deze intensieve bedrijven betreffen pluimveebedrijven.

Het 'Global Economy' scenario van het Centraal Planbureau geeft aan dat landelijk in de periode tot 2020 een groei van de melkrundveehouderij wordt verwacht van 25%. Het afschaffen van de melkquotering (in 2015) is hiervoor een belangrijke factor. Voor de intensieve veehouderij wordt landelijk een daling van 5% verwacht. Recent heeft het Landbouw economisch instituut het toekomstscenario voor de Nederlandse landbouw bijgesteld. In dit scenario groeit de melkproductie minder, namelijk met 16%. In Fryslân wordt een verdere schaalvergroting verwacht van de melkveehouderijen, welke de grootste sector is binnen de provincie. Hierbij wordt gesproken van schaa sprongen op bedrijven, bijvoorbeeld van nu 100 naar 200 of 300 koeien of meer. Het gemiddelde bedrijf zal gaan van 90 naar 130 tot 150 koeien. Het Adviesboek Nije Pleats (2008) van de provincie Fryslân gaat hier ook op in. Een klein aantal bedrijven maakt naar verwachting een grotere schaa sprong, maar dan gaat het naar verwachting om max. 10% van het huidige aantal bedrijven.

Verwachte ontwikkeling van de veehouderij

Hierboven is ingegaan op de landelijke en provinciale verwachtingen omtrent de ontwikkeling van de landbouw, grond- en plaatsgebonden en intensieve veehouderij. In het navolgende wordt een vergelijking gemaakt met informatie van het CBS op het niveau van de provincie Fryslân, regio De Wouden en de gemeente Opsterland.

CBS Statline geeft statistische informatie op basis van de landbouwtellingen (metellingen) die ieder jaar worden gehouden. Voor de beoordeling van de landbouwsituatie in de gemeente Opsterland is nagegaan, hoe die zich verhoudt tot het provinciale beeld (waarvoor het genoemde LEI-rapport de verwachte trends schetst) en tot de regionale situatie. Daarom is hierover informatie bijgebracht.

Agrarisch grondgebruik

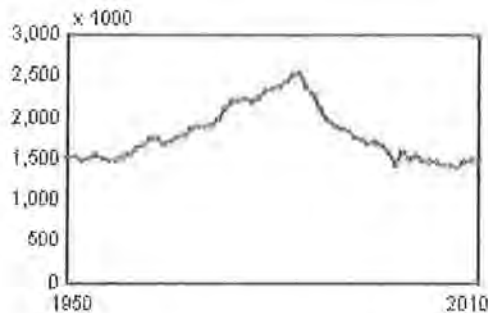
In de gemeente Opsterland is het aandeel akkerbouw met circa 1 % van de totale oppervlakte cultuurgrond heel gering. In De Wouden als geheel is het aandeel akkerbouw circa 3,5%. In de provincie Fryslân als geheel ligt het percentage akkerbouw iets boven de 15%. Vooral in het noordwesten van de provincie is veel akkerbouw aanwezig.

In de toekomst zal landelijk gezien, bij afschaffing van de melkquotering (in 2015) de melkveehouderij groeien en zal de akkerbouw terrein verliezen aan de melkrundveehouderij. Doordat het percentage aan akkerbouw binnen de gemeente zeer gering is, zal de groei van de melkrundveehouderij niet of nauwelijks kunnen optreden. Dit geldt, zij het in iets mindere mate, ook voor de regio De Wouden als geheel.

Op landelijke schaal zal de positie van de varkenshouderij door de afname van het akkerbouwgebied wat betreft mestafzet in de verdrukking komen. Doordat de kippenmest gemakkelijker is te exporteren en te verbranden zal de pluimveehouderij hier minder last van hebben dan de varkenshouderij. Beide takken van intensieve veehouderij zijn echter beperkt in omvang.

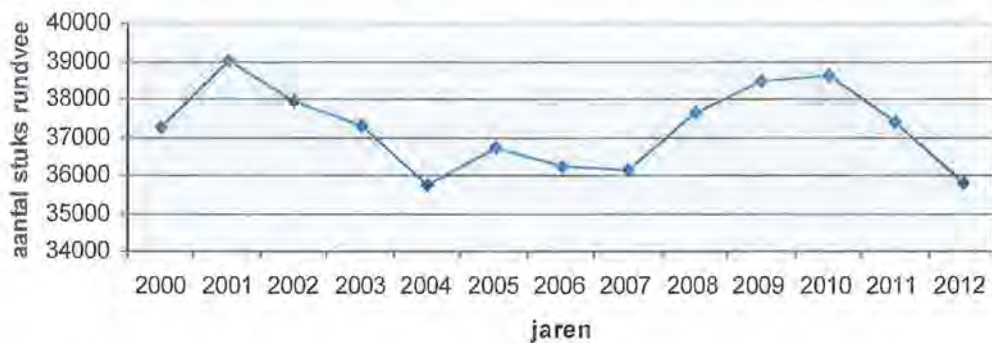
Melkrundveehouderij

De ontwikkeling van de rundveestapel vertoont in 1985 een knik, dit is het gevolg van de invoering van de melkquotering in 1984 (Figuur 2.1). Er zet zich een dalende trend in, deze zet zich voort tot 2005. Daarna stijgt het aantal runderen weer, landelijk met ca. 5% in 2009 (vergeleken met 2005). In de gemeente Opsterland is in dezelfde periode een stijging van ca. 4,5% geconstateerd en is vanaf 2009 weer een daling zichtbaar van bijna 7% (Figuur 2.2).

Figuur 2.1 ontwikkeling van het aantal melkkoeien, landelijk (bron: CBS)

Ontwikkeling aantal stuks vee gemeente Opsterland

Figuur 2.2 Rundvee binnen gemeente Opsterland

Verwacht wordt dat de melkquotering in 2015 zal worden afgeschaft en dat het mestbeleid strenger zal worden: de normen voor stikstof en fosfaat zullen geleidelijk worden aangescherpt. Dit zal doorwerken in de verwachte ontwikkeling van het aantal dieren in de melkrundveehouderij.

Landelijk zal de totale melkproductie in 2020 door de afschaffing van de melkquotering met ca. 15% groeien ten opzichte van 2009. In het genoemde LEI-rapport 'Landbouwverkenning provincie Fryslân tot 2020' wordt gesteld, dat er ook in Fryslân een toename zal zijn. Deze zal naar verwachting de 10% groei van de laatste 10 jaar overstijgen. De groei van de melkproductie zal vooral het gevolg zijn van de toename per koe. Het aantal melkkoeien in Fryslân zal naar verwachting niet stijgen.

Afhankelijk van het toekomstscenario, zou de melkrundveehouderij (inclusief de teelt van voedergewassen) landelijk gezien ook op lange termijn fors kunnen groeien ten koste van de akkerbouw. Zoals hiervoor al is beschreven, zal deze verdringing van akkerbouw door rundvee zich in de gemeente Opsterland niet of nauwelijks kunnen voordoen.

Conclusie: verwachte ontwikkeling van de rundveehouderij in de gemeente Opsterland

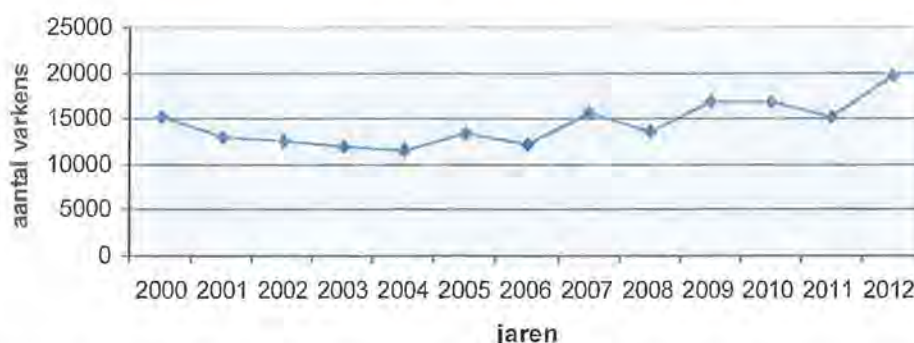
De ontwikkeling van de rundveehouderij in de gemeente Opsterland past in het provinciale beeld, met daarbij als opmerking dat in deze gemeente verdringing van de akkerbouw door de rundveehouderij vrijwel niet aan de orde kan zijn. Op provinciaal niveau wordt verwacht dat door het stoppen van bedrijven en schaalvergroting op andere bedrijven het aantal stuks melkvee niet zal toenemen. In de gemeente Opsterland is het daarom redelijkerwijs aannemelijk dat er per saldo hier geen sprake zal zijn van toename van het aantal dieren. Dit ten gevolge van het mestbeleid, in combinatie met het geringe aandeel akkerbouw in de gemeente en in de regio De Wouden.

Intensieve veehouderij

Over het geheel is in Nederland de intensieve veehouderij vanaf 2004 toegenomen, per diersoort is dit echter verschillend. In de reconstructiegebieden is de groei iets lager geweest dan de landelijke trend. De varkens- en de pluimveehouderij krijgen te maken met meer concurrentie op de afzetmarkten en op de mestmarkt. Vooral de varkenssector zal hier last van hebben, de pluimveesector veel minder.

De verwachting is dat de regeling van dierrechten voor varkens en kippen zullen vervallen. Bij de *varkens* is in 1997 door de varkenspest een forse daling van het aantal dieren opgetreden. Daarna is er tot 2004 een dalende trend. Vanaf 2004 stijgt het aantal dieren. Dit is zowel in de provincie als in de regio en de gemeente zichtbaar. De cijfers van het CBS laten over de periode 2002-2012 voor Opsterland een toename met ca. 7.000 varkens zien⁴.

Aantal varkens in Opsterland

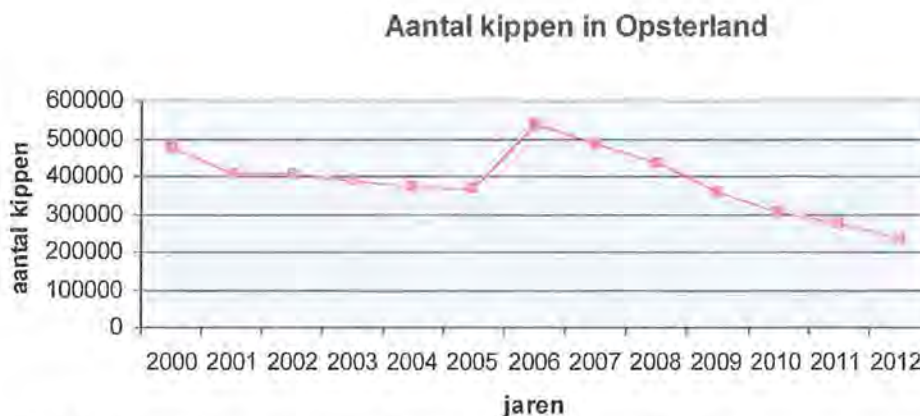

Figuur 2.3 Ontwikkeling aantal Varkens (Bron: CBS Statline, metellingen)

Het aantal kippen is in 2003 door de vogelgriep epidemie landelijk fors afgenomen. Daarna zet zich een stijgende lijn in. In de gemeente Opsterland is deze toename niet waarneembaar, maar is juist een afname van het aantal kippen opgetreden vanaf 2006. In Landelijk wordt enige groei van het aantal leghennen verwacht, het aantal vleeskuikens zal afnemen. Deze trends zullen ook in Fryslân kunnen optreden. In de gemeente Opsterland kent de ontwikkeling van het aantal leghennen en vleeskuikens een grillig verloop. In zijn algemeenheid leidt dit echter tot een daling van het totale aantal kippen. Overigens worden vanaf 2009 ook slachteenden gehouden in de gemeente⁵.

⁴ Deze toename lijkt een niet reële toename, die op basis van de verstrekte vergunningen en meldingen niet te traceren is. Het meest waarschijnlijk is dat het gaat om een bedrijf met meerdere vestigingen verspreid over meerdere gemeenten, waarbij het aantal varkens in zijn geheel binnen de gemeente Opsterland zijn opgegeven in de metellingen. Het totale aantal varkenshouderijen in Fryslân is beperkt (69 bedrijven) en de totale toename van het aantal varkens in de gehele provincie is ongeveer gelijk aan 7.000. Hoewel het theoretisch mogelijk is dat alleen in de gemeente Opsterland het aantal varkens is gegroeid, is dit niet voor de hand liggend.

⁵ Ook voor het aantal slachteenden lijkt het erop dat het gaat om een bedrijf met locaties verspreid over meerdere gemeenten, die verschillende diersoorten op verschillende locaties houdt. Het aantal slachteenden lijkt dan niet binnen de gemeentegrenzen van Opsterland thuis te horen.

Figuur 2.4 Ontwikkeling aantal kippen (Bron: CBS Statline, meitellingen)

Nationaal gezien worden binnen de provincie Fryslân weinig vleeskalveren en vleesvee gehouden. Deze zijn dan ook van minder belang binnen de provincie. Wel is het aantal vleeskalveren, in tegenstelling tot de landelijke trend, in de periode van 1998 tot 2008 gegroeid met circa 40%. Dit komt vooral door de opkomst van het rosé kalfsvlees. Een andere oorzaak is dat het door veranderende EU maatregelen economisch minder interessant is geworden om vleesstieren te houden. Binnen de gemeente Opsterland is het aantal vleesrunderen in de periode tussen 2004 en 2012 in eerste instantie gestegen en daarna weer gedaald. Deze dalende trend zette zich voort tot en met 2011. In 2012 is weer een lichte stijging zichtbaar, die echter tot een totaal aantal vleesrunderen leidt die ruim onder het totaal van 2004 ligt.

Conclusie: verwachte ontwikkeling van de intensieve veehouderij in de gemeente Opsterland

Er wordt eerder een daling dan een toename van het aantal dieren in de intensieve veehouderij verwacht. Op basis van de trend en omdat het voorgenomen bestemmingsplan geen mogelijkheden zal bieden voor nieuwvestiging, wordt aangenomen dat in de toekomst het aantal varkens en kippen globaal gezien gelijk zal blijven.

In Fryslân is er in de periode 2000 -2010 sprake geweest van een groei van het aantal vleeskalveren, maar in de gemeente Opsterland is dit niet het geval. Er is eerder een licht dalende trend te zien voor het totaal aantal vleesrunderen.

Ontwikkeling agrarische sector rondom Natura 2000-gebieden

In de gemeente Opsterland liggen drie Natura 2000-gebieden binnen de gemeentegrenzen. Er is daarom ook bekeken in hoeverre een trend gezien kan worden in de agrarische bedrijven rondom deze Natura 2000-gebieden. Indien op korte afstand van de Natura 2000-gebieden namelijk andere ontwikkelingen gezien worden dan op grotere afstand, kan dit ook gevolgen hebben voor de stikstofdepositie (met een toename van de afstand neemt de bijdrage aan de stikstofdepositie van een bepaalde activiteit namelijk af). De spreiding van het aantal stoppende bedrijven en de ontwikkeling van het aantal hectaren agrarisch bouwvlak ligt echter random door de gemeente. Met andere woorden: de afstand tot de Natura 2000-gebieden is in deze periode niet onderscheidend geweest voor de ontwikkeling van de agrarische bedrijven.

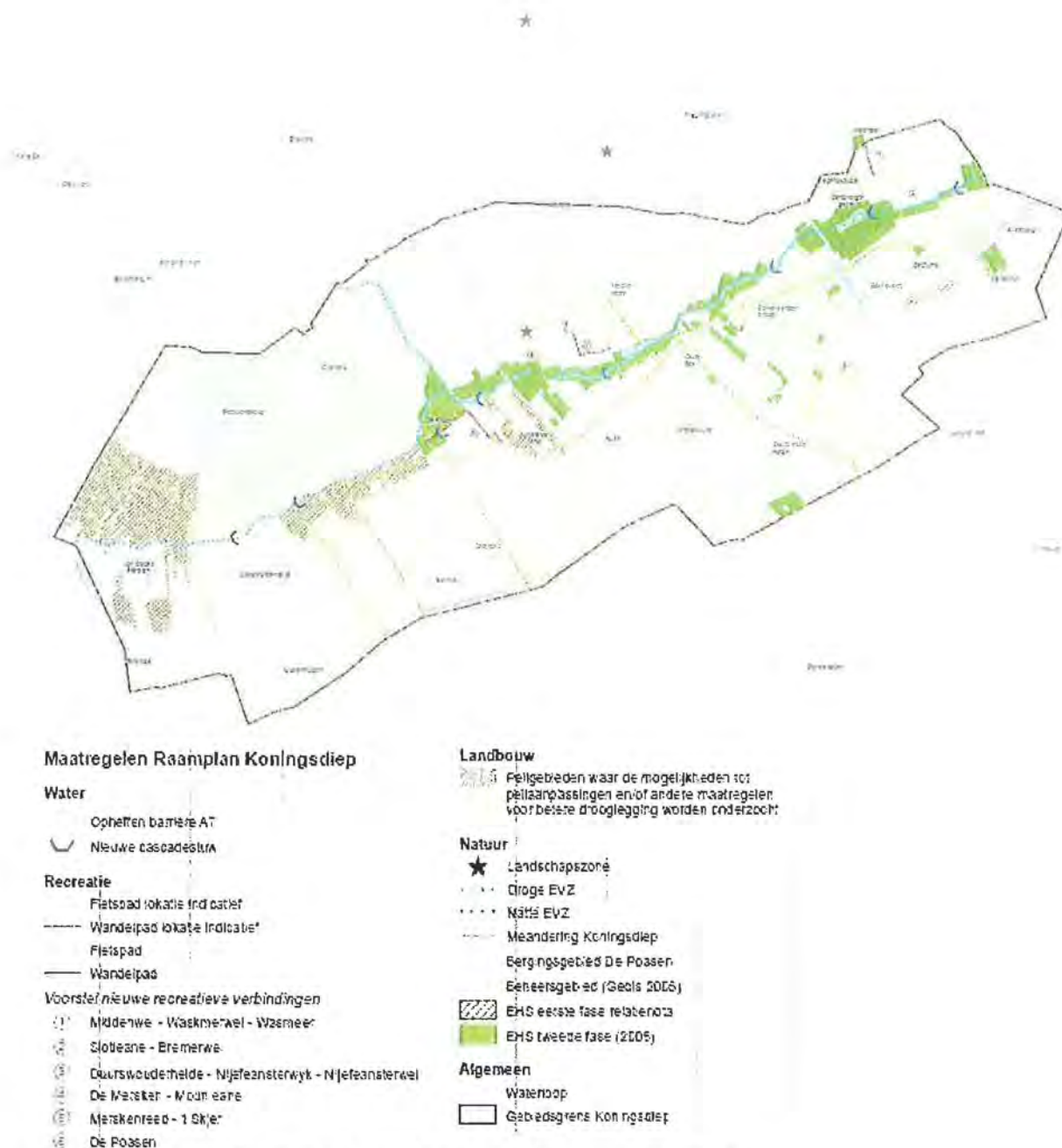
Inmiddels worden twee intensieve veehouderijen op zeer korte afstand van de Bakkeveense Duinen in het kader van de natuurontwikkeling verwijderd. Daarmee wordt de stikstofdepositie op de Bakkeveense Duinen verminderd.

2.2.3 *Natuurontwikkeling Koningsdiep*

Rondom het beekdal van het Koningsdiep is in 2007 een integraal plan gemaakt voor het landelijk gebied: Raamplan Landinrichting Koningsdiep.

De belangrijkste doelstelling is om nieuwe natuur als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) te realiseren. Door dit onderdeel van de EHS te realiseren worden de Natura 2000-gebieden binnen de gemeente Opsterland met elkaar verbonden. Het project is zowel gericht op natuurontwikkeling als op structuurverbetering voor de landbouw. Het realiseren van de EHS heeft betrekking op ca. 500 ha. die hiervoor begrensd is. Hiervan worden kavels op vrijwillige basis verworven van voornamelijk agrariërs. Daarbij worden mogelijkheden op het gebied van onderlinge kavelruil en bedrijfsverplaatsing ter compensatie betrokken in de uitwerking. Eigenaren van percelen die voor de EHS begrensd zijn, wordt ook de mogelijkheid geboden zelf natuur te beheren door middel van Particulier Natuurbeheer. Naast natuurontwikkeling maken ook kavelruil en de ontwikkeling van recreatieve mogelijkheden in het gebied onderdeel uit van het plan. Het raamplan is afgebeeld in Figuur 2.5.

Hoewel sinds 2007 de natuurontwikkeling in Nederland een duidelijke verandering heeft ondergaan, blijft de natuurontwikkeling voor Koningsdiep als belangrijk programma bestaan. Het bestemmingsplan Buitengebied Opsterland biedt ook de mogelijkheden om deze plannen te realiseren. De verdere ontwikkeling van het Koningsdiep wordt in het bestemmingsplan Buitengebied Opsterland mogelijk gemaakt en maakt daarmee onderdeel uit van het voornemen.

Figuur 2.5 Maatregelen Raamplan Koningsdiep (Bron: DLG, 2007)

2.3 Kaderstellend beleid en wettelijk kader

2.3.1 Europees beleid

Vogel- en Habitatrichtlijn, Natura 2000

De Europese Vogelrichtlijn (vastgesteld in 1979) heeft tot doel alle in het wild levende vogelsoorten, hun eieren, nesten en leefgebieden en de bescherming van trekvogels wat hun broed-, rui- en overwinteringgebieden betreft en rustplaatsen in hun trekzones te beschermen. De richtlijn kent twee sporen: algemeen geldende regels voor de bescherming van de soorten, die overal van toepassing zijn en de instelling (door de lidstaten) van speciale beschermingszones (de 'Vogelrichtlijngebieden') voor vogelsoorten die bijzonder kwetsbaar zijn. Na 1979 is de richtlijn nog diverse malen aangepast, maar hij is nog altijd van kracht.

In 1992 werd de Vogelrichtlijn aangevuld met de Habitatrichtlijn. De Habitatrichtlijn draagt bij aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna. Van zowel typen habitats als van soorten dieren en planten zijn lijsten opgesteld die in het kader van de richtlijn beschermd dienen te worden. Ook in deze richtlijn kunnen de genoemde sporen worden onderscheiden: enerzijds de algemene bescherming van bepaalde soorten, anderzijds de aanwijzing van speciale beschermingszones (de 'Habitatrichtlijngebieden'). De speciale beschermingszones vormen samen een samenhangend Europees netwerk van natuurgebieden, dit netwerk wordt aangeduid als Natura 2000. Gezamenlijk vormen deze gebieden de hoeksteen voor behoud en herstel van biodiversiteit.

In Nederland zijn de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn vertaald in de Flora- en faunawet (voor de soortbescherming) en in de Natuurbeschermingswet (voor de bescherming van de Natura 2000-gebieden). Binnen en rondom het plangebied zijn verschillende Natura 2000-gebieden gelegen. Het gaat hierbij om Bakkeveense Duinen, Wijnjeterper Schar, Van Oordt's Mersken, Alde Feanen, De Deelen, Sneekermeergebied, Fochterlooërveen en Fries-Drentse Wold.

Kader Richtlijn Water

Water is een landgrens overschrijdend thema en daarom is sinds het eind van 2000 de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) van kracht. Deze moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa in 2015 op orde is. In het waterbeheerplan "Wetter jout de romte kwaliteit" zijn maatregelen verwoord door het Wetterskip Fryslân om het watersysteem op orde te houden en te verbeteren. Het provinciale Derde Waterhuishoudingsplan Fryslân (Wiis Mei Wetter) vormt het kader voor het Waterbeheerplan van het Wetterskip Fryslân. Daarmee is de KRW in het provinciale en waterschapsbeleid verankerd.

Overig Europees beleid

Binnen het Nederlandse milieubeleid heeft het Europese beleid op verschillende punten doorwerking. Te denken valt bijvoorbeeld aan de doorwerking van het beleid inzake de luchtkwaliteit, inzake archeologie en cultuurhistorie (het verdrag van Valletta) en de Kaderrichtlijn Water in het nationale beleid. Op dit internationale beleid wordt in dit Plan-MER niet specifiek ingegaan.

2.3.2 Rijksbeleid

Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 regelt de bescherming van de Natura 2000-gebieden en vertaalt deze bescherming naar de Nederlandse regelgeving (daarnaast bevat de wet een regeling voor andere specifieke beschermde natuurmonumenten van nationaal belang⁶).

⁶ deel Alde Feanen is natuurmonument van nationaal belang

Op basis van de Natuurbeschermingswet worden in Nederland de Natura 2000- gebieden aangewezen. Deze worden door middel van een ministeriële aanwijzing vastgelegd. Per Natura 2000-gebied zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd, die meestal door de provincies in beheerplannen moeten worden uitgewerkt. Op dit moment is de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden definitief, maar voor Habitatrichtlijngebieden is de aanwijzing nog in procedure. Bij gebieden die onder beide richtlijnen vallen, worden de aanwijzingen gecombineerd in één aanwijzing als Natura 2000-gebied.

Zoals in de inleiding (hoofdstuk 1) al is aangegeven, is voor het bestemmingsplan een zogenaamde 'passende beoordeling' nodig in verband met mogelijke effecten op de Natura 2000-gebieden. Bij deze passende beoordeling moet niet alleen aandacht worden besteed aan planvoornemens in een Natura 2000-gebied, maar ook aan ontwikkelingsmogelijkheden buiten deze gebieden die tot verslechtering of significante verstoring kunnen leiden. Een plan kan alleen doorgang vinden indien het - gelet op de instandhoudingsdoelstellingen - niet leidt tot significant negatieve gevolgen voor de natuurlijke kenmerken van het gebied die in het kader van de natuurbeschermingswet van belang zijn, tenzij er sprake is van een dwingende reden van openbaar belang en er geen alternatieven zijn.

Programmatische Aanpak Stikstof

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is een onderdeel van Natura 2000, begin 2009 van start gegaan met als doel om de vastgelopen vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 weer vlot te trekken.

Natura 2000 is een Europees netwerk van natuurgebieden, maar het is ook de naam van het Europese beleid om de natuur en vooral biodiversiteit in die gebieden te beschermen. In Nederland heeft Natura 2000 geleid tot het aanwijzen van 162 natuurgebieden. Om de natuurdoelen in een groot aantal van die gebieden te kunnen halen moet de neerslag van stikstof - de stikstofdepositie - minder worden. Die depositie daalt weliswaar al tientallen jaren maar is in veel gevallen nog steeds te groot om de stikstofgevoelige habitats (leefgebieden van planten en dieren) weer een vitaal bestaan te bezorgen. Dat is slecht voor die habitats, maar het is ook slecht voor de plaatselijke en regionale economie.

De depositiedaling die nodig is voor realisatie van de Natura 2000 doelen kan niet via provinciaal beleid alleen worden bereikt. Omdat de te hoge stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden een probleem is van meerdere overheidslagen en verschillende sectoren moet gezamenlijk worden gewerkt aan een plan voor de vermindering van de stikstofdepositie. In het kader van deze Programmatische Aanpak Stikstof worden afspraken gemaakt over de bijdrage van partijen aan de vermindering van stikstofdepositie en ontwikkelruimte die binnen deze aanpak gevonden kan worden. De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) vindt haar wettelijke basis in § 2a.2 (artikel 19kg t/m 19km) van de Natuurbeschermingswet 1998.

Eind juni 2010 is een Voorlopig Programma Stikstof (VPAS) verschenen. Dit geeft echter nog geen regionale uitwerking. Het VPAS geeft wel informatie, achtergronden en ideeën, maar biedt nog geen concrete handvatten voor de vergunningverlening. Het algemene beeld is, dat elke sector een evenredige bijdrage zal moeten leveren aan de gewenste daling van de stikstofbelasting van overbelaste stikstofgevoelige habitats in Natura 2000-gebieden. Voor deze gebieden wordt een lijn uitgezet voor het tempo waarin de belasting moet dalen, met tussendoelen in de tijd. Dit wordt thans uitgewerkt in de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden.

De verwachting is dat het Definitieve PAS in januari 2014 in werking zal treden. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking hiervan. Ondertussen zijn er wel stappen gezet. Het wetsvoorstel is de Tweede Kamer gepasseerd en ligt nu bij de Eerste Kamer. Bovendien is het voorgelegd aan de Raad van State die hierover al een eerste advies heeft uitgebracht. Ook is er al meer duidelijkheid over mogelijke herstelstrategieën die ingezet kunnen worden om de stikstofdoelen te behalen.

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte en Besluit algemene regels ruimtelijke ordening

Op 22 november 2011 is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) inclusief een ontwerp van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro, ook wel aangeduid als AMvB Ruimte) door de Tweede Kamer aangenomen. De SVIR is op 13 maart 2012 in werking getreden en het Barro op 30 december 2011. Bij de inwerkingtreding zijn de Nota Ruimte (27 februari 2006) en de realisatieparagraaf over de realisatie van het nationaal ruimtelijk beleid vervallen. Structuurvisies hebben geen bindende werking voor andere overheden dan de overheid die de visie heeft vastgesteld.

De nationale belangen uit de structuurvisie die juridische borging vragen, worden daarom geborgd in het Barro. Het Barro is gericht op doorwerking van nationale belangen in gemeentelijke bestemmingsplannen en zorgt voor sturing en helderheid van deze belangen vooraf. De inwerkingtreding van de Barro vindt gefaseerd plaats. Niet over alle onderwerpen zijn dan ook op dit moment regels opgenomen.

Het Rijk gaat ervan uit dat de nationale ruimtelijke belangen die via wet- en regelgeving opgedragen worden aan andere overheden door hen goed worden behartigd. Waar de AMvB Ruimte bepalingen bevat gericht op gemeentelijke bestemmingsplannen gaat het Rijk er vanuit dat deze doorwerking krijgen. Het Rijk zal de bestemmingsplannen dan ook niet (tijdens de vaststellingsprocedure) toetsen op een correcte doorwerking van nationale ruimtelijke belangen. Wel zal het Rijk door middel van systeem- of themagerichte onderzoeken achteraf nagaan of bestemmingsplannen aan nationale wet- en regelgeving voldoen.

Voor het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Opsterland zijn met name de militaire laagvliegroutes en de ecologische hoofdstructuur onderwerpen uit de SVIR en de Barro die van belang zijn.

Militaire laagvliegroutes

Ten aanzien van militaire activiteiten stelt het Barro een aantal regels die in het bestemmingsplan moeten worden opgenomen. Ter plaatse van de militaire laagvliegroutes moet dan ook een regeling opgenomen worden die het bouwen van gebouwen en bouwwerken hoger dan 40 meter verbiedt.

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

De herijkte nationale EHS wordt uiterlijk in 2018 door provincies gerealiseerd. De robuuste verbindingen zijn geschrapt. Voor de langere termijn ontwikkelt het Rijk in overleg met de provincies een visie op natuur. De Natura 2000-gebieden (met natuurwaarden van Europees belang) en de twintig Nationale Parken maken deel uit van de EHS, evenals de Noordzee en de grote wateren. Bij de realisatie van de EHS zal aandacht zijn voor de toegankelijkheid, de recreatieve waarde en de cultuurhistorische en landschappelijke waarden. De herijkte nationale EHS is de belangrijkste Nederlandse bijdrage aan het keren van de internationale achteruitgang van biodiversiteit.

Wet ammoniak en veehouderij

Op 8 mei 2002 is de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) in werking getreden. De Wav vormt een onderdeel van de ammoniakregelgeving voor dierenverblijven van veehouderijen. Deze nieuwe regelgeving kent een emissiegerichte benadering voor heel Nederland met daarnaast aanvullend beleid ter bescherming van de kwetsbare gebieden.

De emissiegerichte benadering heeft gestalte gekregen in het Besluit huisvesting ammoniakemissie veehouderij (AMvB Huisvesting). Hierin zijn eisen opgenomen ten aanzien van de (maximaal) toegestane ammoniakemissie per diercategorie.

Wanneer een veehouderij in de nabijheid (zone 250 meter) van een zeer kwetsbaar gebied is gesitueerd kan een bedrijf slechts beperkt worden uitgebreid. Intensieve veehouderijen mogen in deze zone niet of zeer beperkt uitbreiden.

Voor grond- en plaatsgebonden rundveehouderijen geldt de volgende regelgeving:

- de mogelijkheid voor uitbreiding van melkrundveehouderijen tot 200 stuks melkrundvee inclusief 140 stuks jongvee in de zone van 250 meter rond de beschermde gebieden;
- het verbod op de vestiging van nieuwe veehouderijen geldt niet voor het houden van dieren ten behoeve van het natuurbeheer.

De ligging van de diervverblijven is maatgevend voor de vraag of het bedrijf binnen of buiten de zone valt. De provincie heeft bepaald welke natuurgebieden als zeer kwetsbaar in het kader van de WAV moeten worden aangemerkt. Bij het onderwerp natuur wordt nader ingegaan op de WAV-gebieden in en in de nabijheid van de gemeente.

De WAV vormt ook het kader voor het voorschrijven van maatregelen die de ammoniakemissie uit stallen reduceren. Dit is uitgewerkt in het 'Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij' (2005). Dit besluit heeft betrekking op intensieve veehouderijbedrijven en bepaalt dat dierenverblijven, waar emissiearme huisvestingssystemen voor beschikbaar zijn, op den duur emissiearm moeten zijn uitgevoerd. Hiertoe bevat het besluit zogenaamde maximale emissiewaarden. Op grond van het besluit mogen alleen nog huisvestingssystemen met een emissiefactor die lager is dan of gelijk is aan de maximale emissiewaarde, toegepast worden. Grote bedrijven moeten voldoen aan de eisen op grond van internationale afspraken, de IPPC Richtlijn. In deze richtlijn is bepaald dat alleen veehouderijen (in de richtlijn 'installaties' genoemd) onder deze richtlijn vallen indien het gaat om intensieve pluimvee- of varkenshouderijen met:

- meer dan 40.000 plaatsen voor pluimvee;
- meer dan 2000 plaatsen voor mestvarkens (> 30 kg);
- meer dan 750 plaatsen voor zeugen.

Wet geurhinder en veehouderij

In de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) worden eisen gesteld aan de maximale geurbelasting die een veehouderij mag veroorzaken ten opzichten van geurgevoelige objecten, zoals woningen. De wet is in plaats gekomen van de Wet stankemissie veehouderijen in landbouwonontwikkelings- en verwevingsgebieden.

Het nationale geurbeleid bestaat uit de volgende beleidslijnen:

- als er geen hinder is, zijn maatregelen niet nodig;
- als er wel hinder is, worden maatregelen op basis van BBT (Best Beschikbare Technieken) afgeleid;
- voor bepaalde branches is het hinderniveau bepaald en in een bijzondere regeling vastgelegd;
- de mate van hinder die nog acceptabel is, wordt vastgesteld door het bevoegd gezag.

De Wgv stelt alleen eisen aan de geurhinder vanwege dierenverblijven. In het algemeen kan de geuremissie vanuit die geurbronnen door het treffen van redelijk eenvoudige maatregelen of voorzieningen of door het aanhouden van minimumafstanden worden voorkomen of tot een acceptabel niveau worden teruggebracht (Infomil, 2007).

De Wgv maakt onderscheid tussen dieren met geuremissiefactoren en dieren zonder geuremissiefactoren. Voor dieren waarvoor een geuremissiefactor is opgenomen mag de geurbelasting op een geurgevoelig object de wettelijk vastgestelde norm niet overschrijden. Voor dieren waarvoor geen geuremissiefactor is opgenomen dient een minimale afstand tussen een veehouderij en een geurgevoelig object te worden aangehouden. Verder is binnen de Wgv een onderscheid gemaakt in twee categorieën voor geurgevoelige objecten, te weten objecten gelegen binnen de bebouwde kom en objecten gelegen buiten de bebouwde kom.

Dieren met geuremissiefactoren

Indien de ligging van de geurgevoelige objecten bekend is, kan per object worden bepaald welke waarde voor de geurbelasting op de buitenzijde van het geurgevoelige object is toegestaan. Deze maximale waarde voor de geurbelasting is opgenomen in artikel 3 van de Wgv en wordt uitgedrukt in aantallen Europese odour units in een volume-eenheid lucht (ouE/m³).

Voor de geurbelasting is uitgegaan van de gebruikelijke 98-percentiel geurconcentratie. Dat betekent dat de berekende geurconcentratie gedurende 98 procent van het jaar niet wordt overschreden (ouE/m³; P98).

Tabel 2.1 Geurbelastingsnormen uit de Wgv

Het geurgevoelig object is gelegen in een:	Ten hoogste toegestane geurbelasting:
- concentratiegebied, binnen bebouwde kom	3.0 ouE/m ³
- concentratiegebied, buiten bebouwde kom	14.0 ouE/m ³
- niet-concentratiegebied, binnen bebouwde kom	2.0 ouE/m ³
- niet-concentratiegebied, buiten bebouwde kom	8.0 ouE/m ³

Binnen de gemeente Opsterland zijn geen concentratiegebieden gelegen voor de intensieve veehouderij. Binnen het plangebied zijn dan ook de normen ten aanzien van 'niet-concentratiegebieden' van toepassing. De gemeente Opsterland heeft een eigen geurverordening. Daarin zijn geen regelingen opgenomen ten aanzien van dieren met een geuremissiefactor. Hiervoor geldt dan ook de wettelijke regeling.

Dieren zonder geuremissiefactoren

Voor veehouderijen met dieren waarvoor geen geuremissiefactor is vastgesteld en voor veehouderijen met pelsdieren gelden wettelijk vastgestelde afstanden tussen veehouderij en geurgevoelig object. De beoordeling van geurhinder bestaat uit de toetsing of aan de voorgeschreven minimumafstanden wordt voldaan (artikel 4, eerste en tweede lid Wgv). Het gaat hier om de afstand tussen het emissiepunt van een dierenverblijf en de buitenzijde van het geurgevoelig object.

De minimumafstand tussen een veehouderij met 'afstandsdieren' en een geurgevoelig object (artikel 4, eerste lid van de Wgv) bedraagt:

- binnen de bebouwde kom 100 meter;
- buiten de bebouwde kom 50 meter.

De ligging van het geurgevoelig object is hierbij bepalend.

In de geurverordening van de gemeente is een afwijkende minimumafstand opgenomen, namelijk:

- binnen de bebouwde kom 50 meter;
- buiten de bebouwde kom 25 meter.

Wet luchtkwaliteit

De belangrijkste wet- en regelgeving voor luchtkwaliteit is vastgelegd in Titel 5.2 Luchtkwaliteitseisen van de Wet milieubeheer, ook wel de Wet luchtkwaliteit genoemd. Deze wijziging van de Wet milieubeheer is op 15 november 2007 in werking getreden en vervangt het Besluit luchtkwaliteit 2005. Met deze wet zijn de richtlijnen voor luchtkwaliteit van de Europese Unie geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving. In de wet zijn grenswaarden opgenomen voor stikstofdioxide (NO₂), fijn stof (PM₁₀, de fractie kleiner dan 10 micron), zwaveldioxide (SO₂), koolmonoxide (CO), benzeen en lood, waarvan de belangrijkste zijn weergegeven in tabel 2.3.

Tabel 2.2 Grenswaarden Wet luchtkwaliteit

Stof	Grenswaarden		
	Type norm	Concentratie (µg/m ³)	Max. aantal overschr. p/j
NO ₂	Jaargemiddelde	40	
	Uurgemiddelde	200	18
PM ₁₀	Jaargemiddelde	40	
	24-uurgemiddelde	50	35
SO ₂	24-uurgemiddelde	125	3
	Uurgemiddelde	350	24
CO	8-uurgemiddelde	10.000	
Benzeen	Jaargemiddelde	5	
Lood	Jaargemiddelde	0,5	

In veel gevallen is wel het jaargemiddelde van fijnstof (PM_{10}) bekend, maar niet de daggemiddelde concentratie. Als vuistregel kan worden aangehouden dat aan de grenswaarde van het 24-uurs gemiddelde wordt voldaan indien het jaargemiddelde de concentratie van $32,5 \text{ microgram/m}^3$ niet overschrijdt.

Het Europees parlement heeft in 2007 ook normen afgesproken voor de fijnere fractie van fijn stof ($PM_{2,5}$). De nieuwe grenswaarden voor $PM_{2,5}$ zijn in Nederland niet strenger dan de huidige norm voor daggemiddelde concentraties van PM_{10} . Er dus geen extra fijnstofbeleid nodig om de $PM_{2,5}$ grenswaarden te halen vergeleken met het beleid dat nodig is om de PM_{10} normen te halen. Om de streefwaarden voor $PM_{2,5}$ te halen is in Nederland mogelijk wel extra fijnstofbeleid nodig.

Relatie met het Bestemmingsplan Buitengebied Opsterland

Om na te gaan of het aannemelijk is dat de ontwikkelingsmogelijkheden in het ontwerp bestemmingsplan passen binnen de vigerende normen inzake de luchtkwaliteit, is in eerste instantie met name de invloed op de concentraties in de lucht van stikstofoxiden (NO_x) en fijnstof (de fractie kleiner dan 10 micron, afkorting PM_{10}), relevant.

Bij allerlei bedrijfsprocessen kan fijnstof vrijkomen. Kijken we naar de ontwikkelingsmogelijkheden in het voorgenomen bestemmingsplan, dan zijn met name de varkens- en pluimveehouderij mogelijke aandachtspunten, vanwege het vrijkomen van fijnstof. Het voorgenomen bestemmingsplan biedt alleen voor reeds bestaande intensieve veehouderijbedrijven beperkte uitbreidingsmogelijkheden, nieuwvestiging wordt niet mogelijk gemaakt.

Bij de vergunningverlening in het kader van de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) zal dit aspect aan de orde moeten komen. Voor de besluitvorming over het bestemmingsplan is de vraag aan de orde, of het aannemelijk is dat de geboden ontwikkelingsmogelijkheden passen binnen de geldende wet- en regelgeving.

Fijnstof komt ook vrij bij de verbranding in dieselmotoren. Als het gaat om verkeersontwikkelingen is dit vaak een belangrijk aandachtspunt, maar in het voorgenomen bestemmingsplan zijn geen voorstellen opgenomen voor verkeersontwikkelingen. Er behoeft hieraan dan ook geen aandacht besteed te worden in dit plan-MER. Voor de ontwikkeling van de N381 (PIP) is een aparte plan-m.e.r.-procedure doorlopen. Een aantal van de mitigerende maatregelen moeten mogelijk gemaakt worden in het plangebied van dit bestemmingsplan Buitengebied. Dit past binnen de regeling van het bestemmingsplan.

In het kader van het bestemmingsplan is vooral de depositie van ammoniak van de veehouderij in natuurgebieden een punt van aandacht. Hier ligt een relatie met de Wet ammoniak en Veehouderij en met de Natuurbeschermingswet, de Wet luchtkwaliteit heeft hierop geen betrekking. In de hoofdstukken 5 en 6 wordt ingegaan op de mogelijke effecten van de ammoniakdepositie vanuit de veehouderij. Hierbij komt ook de mogelijke uitstoot van stikstofoxiden door warmtekracht installaties bij biovergisters aan de orde. Stikstofoxiden komen ook vrij bij verbrandingsprocessen in motoren, zodat ook bedrijven en verkeer belangrijke bronnen zijn.

Nederlandse emissierichtlijn (NeR)

De Nederlandse emissierichtlijn lucht (NeR) is bedoeld voor alle instanties die betrokken zijn bij het verlenen van een omgevingsvergunning (Wabo). Dit zijn in de eerste plaats gemeenten en provincies, maar ook bedrijven, adviesbureaus en particulieren. Het doel van de NeR is harmonisering van de vergunningen met betrekking tot emissies naar de lucht.

Ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen, zowel nieuwvestiging als uitbreiding van milieubelastende dan wel milieugevoelige activiteiten, geldt eveneens het uitgangspunt dat nieuwe hinder dient te worden voorkomen. Voor het bestemmingsplan buitengebied is bij de beoordeling van een aanvraag voor een vergunning voor een veehouderijbedrijf de kans op geuroverlast en het vrijkomen van fijnstof van belang. In de NeR zijn geen specifieke eisen aan de emissie van fijnstof en geur door de (intensieve) veehouderij opgenomen.

De watertoets

Bij ruimtelijke plannen geldt vanaf 1 november 2003 de wettelijke verplichting van een waterparagraaf/watertoets. De watertoets is één van de pijlers van het Waterbeleid voor de 21e eeuw, waarin aan water een meesturende rol in de ruimtelijke ordening is toegekend. Met de watertoets wordt beoogd waterbeheerders vroegtijdig in het ruimtelijke ordeningsproces te betrekken. De watertoets betreft het hele proces van informeren, adviseren, afwegen en beoordelen van waterhuishoudkundige aspecten in ruimtelijke plannen en besluiten. Voor het plangebied van de gemeente Opsterland is het 'Wetterskip Fryslân' de waterbeheerder. In het kader van het bestemmingsplan is overleg gevoerd met het Wetterskip Fryslân.

Wet op de archeologische monumentenzorg

In 1992 werd het Europese Verdrag van Valletta, tegenwoordig vaak aangeduid als het Verdrag van Malta, onder andere ook door Nederland ondertekend. De doelstelling van dit verdrag is onder andere te komen tot een bescherming van het Erfgoed in brede zin, zowel ondergronds als bovengronds en dit te kunnen delen met een zo groot mogelijk publiek. Een van de uitgangspunten is daarbij het verstoordersprincipe. Dit houdt zoveel in dat bij nieuwe ontwikkeling de kosten voor onderzoek naar mogelijk aan te tasten waarden en het eventueel behoud daarvan voor rekening komen van de initiatiefnemer.

In 1998 werd het interimbeleid inzake archeologie van kracht. Onder dit interimbeleid werd al zo veel mogelijk in de geest van het verdrag gehandeld en werd archeologie opengesteld voor de markt. Het proces is vervolgens in 2007 afgerond: in september 2007 werd de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (WAMz 2007) van kracht als onderdeel van de Monumentenwet 1988. Bij de WAMz 2007 hoort ook enkele algemene maatregelen van bestuur. Onder de WAMz zijn de gemeenten de bevoegde overheid inzake archeologie en dienen zij het aspect archeologie onder meer te borgen in de nieuw te verschijnen bestemmingsplannen. Samen met de provincie bereidt de gemeente een verdiepingsslag voor de van de provinciale archeologische kaart (FAMKE). Deze verdiepingsslag wordt in een later stadium toegevoegd aan het bestemmingsplan. Hiertoe is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen.

Visie Erfgoed en Ruimte

In de Visie Erfgoed en Ruimte heeft het rijk beschreven hoe het rijk "het onroerend cultureel erfgoed borgt in de ruimtelijke ordening, welke prioriteiten het kabinet daarbij stelt en hoe het wil samenwerken met publieke en private partijen" (Rijksdienst Cultureel Erfgoed, 2011, p. 3). Het uitgangspunt is een gebiedsgerichte aanpak. De Visie Erfgoed en Ruimte is een sectorale visie die via de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte geborgd is. De borging in de ruimtelijke ordening is door middel van de wetwijzigingen in het kader van MoMo (Modernisering Monumentenzorg) vormgegeven.

Per 1 januari 2012 is een aantal wetwijzigingen doorgevoerd gericht op de modernisering van de monumentenzorg (MoMo), waarmee het verplicht werd "een beschrijving van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden" op te nemen. Dit vormt een aanvulling op de eerdere regelgeving, waarin alleen voor archeologische waarden een dergelijke verplichting was opgenomen. Daarmee wordt een sterkere verankering van de cultuurhistorische waarden in de ruimtelijke ordening beoogd.

Het rijk kiest in de Visie Erfgoed en Ruimte voor de komende jaren vijf prioriteiten in zijn gebiedsgerichte erfgoedbeleid:

- Werelderfgoed: samenhang borgen, uitstraling vergroten
- Eigenheid en veiligheid: zee, kust en rivieren
- Herbestemming als (stedelijke) gebiedsopgave: focus op groei en krimp
- Levend landschap: synergie tussen erfgoed, economie, ecologie
- Wederopbouw: tonen van een tijdperk

Voor het rekening houden met de overige cultuurhistorische waarden wordt de verantwoordelijkheid bij de gemeenten gelegd. In dit kader is een cultuurhistorisch onderzoek uitgevoerd na publicatie van het voorontwerpbestemmingsplan. Dit cultuurhistorische onderzoek is als bijlage opgenomen bij het bestemmingsplan. Hiermee gelden de adviezen van het cultuurhistorische onderzoek als toetsingskader voor de ontwikkelingen die mogelijk gemaakt worden.

2.3.3 Provinciaal beleid

Streekplan

Provinciale Staten stelden het streekplan 'Om de kwaliteit van de r  mte' vast in 2007. Hieronder worden kort de hoofdlijnen weergegeven van de betekenis van dit plan voor het buitengebied. De provincie gaat uit van een ondeelbaar Fryslân met ruimtelijke kwaliteit: stad en platteland hebben elkaar nodig en ondersteunen elkaar.

Landschappelijke kwaliteiten worden in stand gehouden en versterkt. Het landschap is van groot belang als economische (vestigings)factor. Landschap en natuur zijn tevens belangrijk voor het welzijn en de ontspanning van mensen.

De landbouw is een belangrijke sociaal-economische drager van het landelijk gebied en is cruciaal voor het beheer van het landschap. Naar verwachting zal de schaalvergroting in de landbouw verder doorzetten. Buiten de EHS en bestaande natuurgebieden wordt voldoende ruimte voor die schaalvergroting geboden, waarbij tegelijkertijd recht moet worden gedaan aan de identiteit van het desbetreffende landschapstype.

Vooraf recreatie en (cultuur)toerisme hebben voor nieuwe werkgelegenheid gezorgd en zijn daarmee ook een belangrijke economische drager van het platteland. Daarom wordt zowel ruimte geboden voor kwaliteitsverbetering met inbegrip van de daarvoor benodigde uitbreiding van bestaande recreatieve voorzieningen, als voor het ontwikkelen van nieuwe initiatieven. Voorwaarde hiervoor is wel dat deze verantwoord in de landschappelijke en natuurlijke omgeving kunnen worden ingepast. Ook worden cultuurhistorische waarden actiever ingezet om de recreatie een impuls te geven.

De provincie zet in op een verdere invulling en benutting van de stedelijke structuur. Hierdoor wordt de druk op het platteland beperkt. Er wordt selectief ruimte geboden aan landelijke woonkwaliteiten. Belangrijke elementen van het provinciaal beleid zijn 'vertaald' in de in 2011 door Provinciale Staten vastgestelde 'Feroardering R  mte Fryslân'.

Verordening Romte Fryslân

Op 15 juni 2011 hebben Provinciale Staten de Verordening Romte Fryslân vastgesteld. De verordening stelt regels die ervoor zorgen dat de provinciale ruimtelijke belangen doorwerken in de gemeentelijke ruimtelijke plannen. De verordening voorziet niet in nieuw beleid, het geldende beleid is omgezet in algemeen geldende regels. Het gaat hier om beleid zoals opgenomen in:

- het Streekplan Fryslân 2007,
- de partiële herziening van het streekplan ten behoeve van Glastuinbouw Noordwest Fryslân,
- het Streekplan Windstreek 2000,
- het Derde provinciale Waterhuishoudingsplan 2010-2015
- overige provinciale omgevingsplannen.

Het beleid in het Streekplan Fryslân 2007 heeft hierin de status van provinciale structuurvisie. In het streekplan is het principe gehanteerd 'lokaal wat kan, provinciaal wat moet'. Het begrip provinciaal belang is van essentieel belang vanwege de koppeling met de provinciale verordening. Met het oog op een goede ruimtelijke ordening kunnen provinciale belangen in de provinciale verordening in regels worden gesteld. Daar waar provincie en gemeenten onderkennen dat zij gezamenlijke belangen hebben worden deze bij voorkeur vormgegeven in een Samenwerkingsagenda. Hierin worden afspraken gemaakt die, voor zover nodig, juridisch worden geborgd door middel van de verordening.

De verordening bevat regels voor de inhoud van gemeentelijke ruimtelijke plannen en de onderbouwing of motivering in de plantoelichting. De inhoudelijke bepalingen zijn onderverdeeld in:

- Algemene bepalingen over bundeling, zorgvuldig ruimtegebruik en ruimtelijke kwaliteit;
- Thematische bepalingen over wonen, werken, recreatie, landbouw, natuur, kustverdediging en windturbines.

Het landschap is dermate belangrijk dat hiervoor bij mogelijke ontwikkelingen randvoorwaarden worden opgenomen. Ontwikkelingen in het landschap zijn mogelijk, maar alleen wanneer zij zich voegen naar en passen in maat en schaal van het landschap. Hiertoe is voor landelijke gebieden de methode "De Nije Pleats" beschikbaar, waarin vroegtijdig in de plannen wordt ingezet op het borgen van de landschappelijke kwaliteit. In dat kader wordt een bouwvlakvergroting tot 3 ha. mogelijk gemaakt, mits deze werkmethode wordt toegepast (vanaf een omvang van 1,5 ha.).

De Nije Pleats – Provincie Fryslân

In de Uitgangspuntennotitie voor het bestemmingsplan wordt ook gerefereerd aan 'De Nije Pleats' (Nederlands: de nieuwe boerderij). De Nije Pleats is een onderzoek naar de landschappelijke inpassing van agrarische bebouwing. Het onderzoek is praktisch vertaald naar een Adviesboek en Werkboek De Nije Pleats yn Fryslân en geeft handvatten voor een goede inpassing passend bij de maat en schaal en rekening houdend met de kernkwaliteiten van het betreffende landschap. Deze is vertaald in de provinciale verordening. De toepassing van de werkwijze van De Nije Pleats is als voorwaarde opgenomen bij een vergroting van agrarische bouwvlakken naar 3 ha.

Betekenis voor het bestemmingsplan en het plan-MER

De uitgangspunten voor het bestemmingsplan houden rekening met de regelgeving in de provinciale verordening, bijvoorbeeld waar het gaat om de mogelijke ruimte voor nevenfuncties in het landelijk gebied.

2.3.4

Gemeentelijk beleid

Structuurplan 'Opsterland in beeld'

De gemeentelijke Structuurvisie 'Opsterland in beeld' vormt een voortzetting van het beleid vastgesteld in het Structuurplan. Hieronder worden de hoofdlijnen van de Structuurvisie weergegeven voor zover ze van belang zijn voor het buitengebied.

De structuurvisie gaat in op verschillende thema's, namelijk Bevolking en Wonen, Werken en Economie, Voorzieningen, Recreatie en Toerisme, Verkeer en Vervoer, Water en Landelijk Gebied, waarbij voor het beleid steeds is voortgeborduurd op de landelijke, provinciale en regionale wet- en regelgeving en gemaakte afspraken. De pijlers van het beleid zijn geformuleerd als:

- leefbaarheid
- sterke economische structuur
- duurzame omgevingskwaliteit
- duurzaam en dynamisch

Voor de toekomst kiest Opsterland voor twee ontwikkelingsrichtingen: bundeling van dynamiek in en rond het A7 gebied en rust en ruimte (landelijke identiteit) voor het overige deel van de gemeente. De ontwikkelingen rond de A7 vallen buiten dit bestemmingsplan Buitengebied. Ze zijn gericht op bedrijventerreinen en dorpskernen. Voor het landelijke gebied staat het behoud van de ruimtelijke kwaliteit hoog in het vaandel.

Voor de recreatie ligt het accent op kwaliteit. Uitbreiding van activiteiten en mogelijkheden is gericht op de potenties die het gebied heeft. Deze zijn met name gericht op de beleving van natuur en landschap. Recreatieve ontwikkelingen moeten dan ook 'beheerst' plaatsvinden, waarbij de kwaliteiten voldoende gewaarborgd blijven. Ten aanzien van verkeer is het uitgangspunt een duurzaam veilige inrichting van de wegenstructuur. Het Gemeentelijk vervoer en verkeersplan (GVVP) is hiervan een nadere invulling. Voor water geldt de opgave om in het gebied zowel water op te vangen als veilig af te voeren en voldoende waterkwaliteit te realiseren. Het water heeft bovendien een landschappelijke functie.

Voor het landelijk gebied is het uitgangspunt: streven naar een duurzaam evenwicht tussen landbouw, natuur, bos en landschap. Daarin speelt de agrarische sector een belangrijke rol en er wordt voor de gemeente gestreefd naar een volwaardige agrarische sector. Daarbij zijn voor de gemeente niet alleen goede bestaansmogelijkheden voor deze sector van belang, maar richt het beleid is ook op behoud en versterking van de landschappelijke en ecologische hoofdstructuur met de hoofdkenmerken die daar bij horen: openheid, singels, heide, dobben, landgoederen etc.

Relatie met het bestemmingsplan

De structuurvisie is een van de uitgangspunten voor het bestemmingsplan. Daarmee wordt het beleid vastgelegd in ruimtelijk-juridische kaders.

Landschapsbeleidsplan Zuidoost Friesland, 2003

De gemeenten Weststellingwerf, Ooststellingwerf, Heerenveen en Opsterland hebben gezamenlijk het Landschapsbeleidsplan ZuidOost Friesland opgesteld. Het landschapsbeleidsplan (LBP) overziet een periode van ca. 10 jaar en is richtinggevend ten aanzien van het landschap. Het geeft een "wensbeeld" om de gewenste identiteit en herkenbaarheid van de verschillende landschapstypen te behouden en te versterken. Voor de gemeente dient het plan als leidraad voor handhaving en versterking van landschappelijke structuren. De gemeente Opsterland heeft het beleidsplan inmiddels laten aanvullen met een cultuurhistorische inventarisatie. Deze cultuurhistorische inventarisatie wordt in het bestemmingsplan opgenomen, zodat de cultuurhistorische waarden meegewogen worden bij ingrepen in het landschap. De cultuurhistorische inventarisatie is tevens gebruikt in de beoordeling van het onderwerp in dit MER.

Bestuurlijke visie gemeente Opsterland; Romte en Ferskaat, 2013

De gemeente Opsterland heeft de bestuurlijke visie Romte en Ferskaat ontwikkeld. De visie van 2013 vormt een actualisering van de eerder in 2008 vastgestelde visie. De visie is het gemeentekompas voor de periode tot 2025. Belangrijk speerpunt is het versterken van de kwaliteit om te wonen, werken en te recreëren. Opsterland dient een evenwichtige bevolkingsamenstelling te behouden.

In de visie wordt aandacht besteed aan het buitengebied van de gemeente, dat groot en gevarieerd is en zowel economische als recreatieve kracht heeft. Landbouwproductie blijft belangrijk in het buitengebied van Opsterland. De visie gaat in op schaalvergroting, functieverandering van agrarische bedrijven en het tegengaan van landschappelijke verrommeling. Bij functieverandering wordt daarom expliciet aandacht gegeven aan gebiedseigen erfbeplanting en passende architectuur van bedrijfsgebouwen. Kwaliteit van natuur en landschap worden hooggewaardeerd. Natuur- en recreatiegebieden worden in het buitengebied ook steeds belangrijker.

Puur Cultuur, kadernota Cultuurbeleid

De gemeente Opsterland heeft in 2012 de Kadernota Cultuurbeleid vastgesteld, waarin ook beleid ten aanzien van cultuurhistorische waarden is opgenomen. Dit beleid is gericht op het behoud van de cultuurhistorische waarden en het stimuleren van initiatieven die deze waarden eveneens respecteren en beter zichtbaar maken. Voor archeologie bestaat de wens een eigen gemeentelijke invulling te geven aan de archeologische advieskaart FAMKE (van de provincie Fryslân). Bij het beekdalherstel van het Koningsdiep wordt door de Rijksuniversiteit Groningen onderzoek gedaan naar de ontwikkelingen van het beekdalstelsel. De gemeente heeft hierbij een faciliterende rol.

3 Huidige situatie en autonome ontwikkeling

3.1 Algemeen

In dit hoofdstuk worden de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen voor de relevante milieuaspecten besproken. De autonome ontwikkelingen leiden tot een toekomstige situatie, zonder het nieuwe bestemmingsplan en de verschillende mogelijkheden die in dat plan worden geregeld.

In de Notitie Reikwijdte en Detailniveau is nagegaan welke milieuaspecten vooral aandacht verdienen. Op grond hiervan zijn de volgende hoofdonderwerpen onderscheiden:

- natuur;
- landschap en cultuurhistorie;
- leefbaarheid en gezondheid.

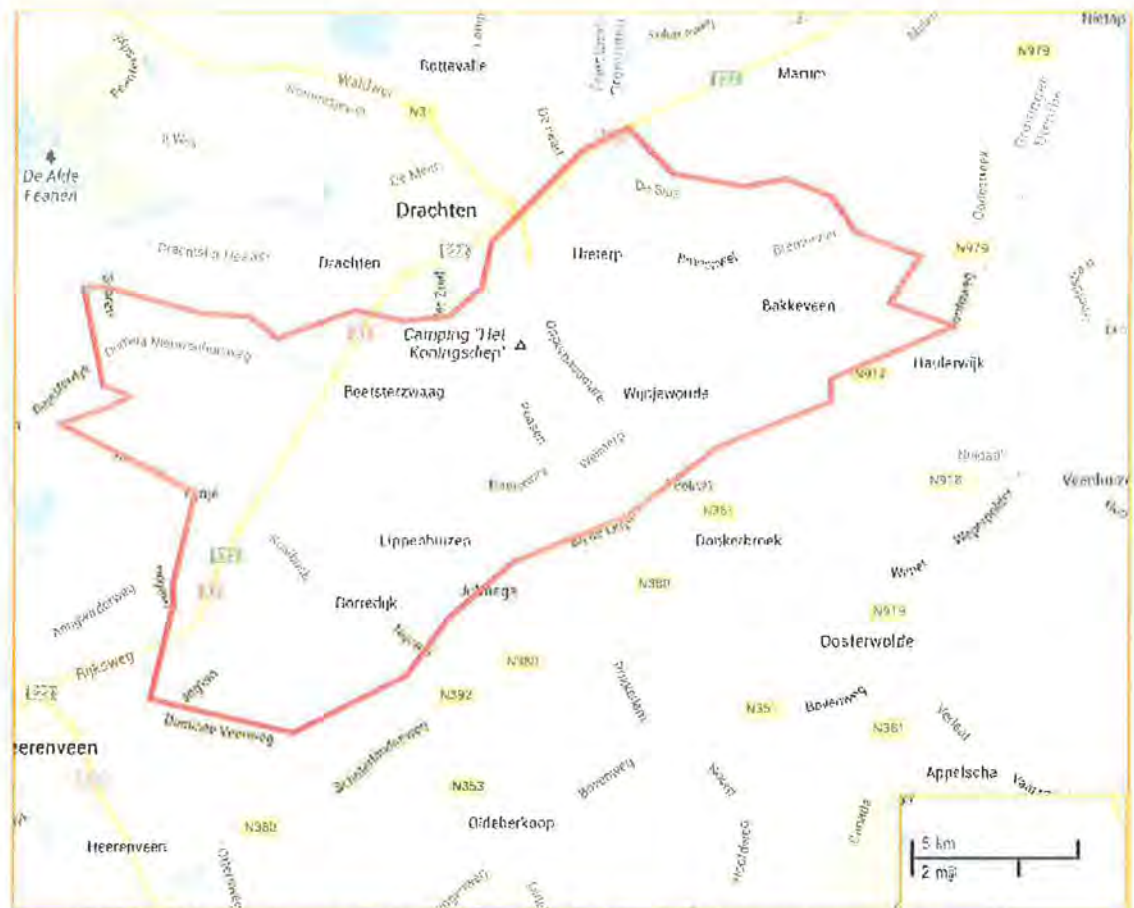
De ontwikkeling van de landbouw is reeds beschreven in hoofdstuk 2.

Het thema 'leefbaarheid en gezondheid' heeft met name betrekking op de mogelijke gevolgen van de intensieve veehouderij. Vanuit het rijk wordt hiervoor een wettelijk kader opgezet om de mogelijke negatieve gevolgen van deze sector (met name voor de gezondheid) zoveel mogelijk te beperken (zie brieven staatssecretaris juni 2013). De intensieve veehouderij is in de gemeente Opsterland een duidelijk ondergeschikte tak aan de grond- en plaatsgebonden veehouderij. Deze tak is ook expliciet aangeduid in het bestemmingsplan en kent eigen regels, waaronder een beperkte uitbreidingsmogelijkheid. Tegelijkertijd is een intensieve neventak mogelijk bij de overige agrarische bedrijven. Hierin is een uitbreiding van de intensieve veehouderij daarmee (in ieder geval in theorie) nog mogelijk. De vrij beperkte omvang van de sector maakt het thema weliswaar wat ondergeschikt aan de andere thema's, maar zeker voor de sector zelf en de omgeving van de bedrijven waar intensieve veehouderij mogelijk is, blijft dit wel een belangrijk milieuaspect.

In aanvulling op deze hoofdthema's, wordt ook enige aandacht besteed aan de aspecten water, geluid, externe veiligheid en archeologie. Het aspect bodem wordt, voor zover het betrekking heeft op de geomorfologie en bodemkundige waarden, bij het thema landschap in de beschrijving betrokken.

De opbouw van dit hoofdstuk sluit aan bij dit onderscheid in hoofdthema's en overige aspecten.

In het plan-MER worden diverse namen van plaatsen en gebieden gebruikt. De onderstaande kaart (Figuur 3.1) geeft een overzicht van de belangrijkste gebruikte aanduidingen.

Figuur 3.1 Overzichtskaartje met toponiemen (bron: Google Maps, globale gemeentegrens aangegeven).

Referentiesituatie (situatie bij autonome ontwikkeling)

In het plan-MER worden de verwachte gevolgen van het voornemen vergeleken met de verwachte situatie indien het bestemmingsplan niet wordt uitgevoerd, de zogenaamde situatie bij autonome ontwikkeling. Deze referentie wordt bepaald door realistisch te verwachten ontwikkelingen die passen binnen het geldende bestemmingsplan.

In het plangebied worden ten opzichte van de huidige situatie twee melkveehouderijen uitgebreid. Hiervoor is reeds een vergunning verleend. Het betreft de melkveehouderijen op de Alde Singel 1 te Gorredijk en de Mandefjild 15 te Bakkeveen. Deze uitbreidingen worden tot de autonome ontwikkeling gerekend en maken daarmee onderdeel uit van de referentiesituatie. Het verzoek om de veestapel van het bedrijf aan De Leijen 4 te Gorredijk uit te breiden, inclusief het uitbreiden van het bouwvlak, maakt geen onderdeel uit van de referentiesituatie, maar behoort tot het planvoornemen. Het verzoek tot uitbreiding van de veestapel aan De Leijen 4 dient ter vervanging van de veehouderij aan De Leijen 13, die wordt opgeheven. De vergroting van het bedrijf gaat bovendien gepaard met nieuwe staltechnieken. Ten behoeve van de vergroting is inmiddels een NB-wetvergunning afgegeven (21-9-2012).

Voor alle Natura 2000-gebieden met stikstofgevoelige habitattypen en soorten geldt dat er een overspannen stikstofsituatie bestaat. De zogenaamde kritische depositiewaarden (KDW) - een maat voor de stikstofgevoeligheid van de habitattypen - worden in alle onderzochte Natura 2000-gebieden overschreden door de achtergrondwaarden voor stikstofdepositie. Een groot deel van de bijdrage aan de achtergrondwaarden van stikstof worden geleverd door bronnen van buiten Nederland. Van de Nederlandse bronnen levert de agrarische sector de grootste bijdrage (zie ook Passende beoordeling p.29). De overspannen situatie tast de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden aan en belemmert de realisatie van de instandhoudingsdoelen van de stikstofgevoelige habitattypen en soorten. Vooral van die habitats waarvoor een verbeterdoel is opgesteld zal een projectbijdrage van stikstofdepositie het doelbereik negatief beïnvloeden (vertragend effect).

In hoofdstuk 4 wordt het voornemen beschreven, waarbij de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt worden uitgewerkt en verantwoord.

Referentiesituatie

Bij een autonome ontwikkeling treedt daling op van de stikstofdepositie. Dit komt door generieke maatregelen aan de uitstoot van stikstof. Te denken valt aan motoren met minder uitstoot van stikstof, maatregelen in de agrarische sector en dergelijke.

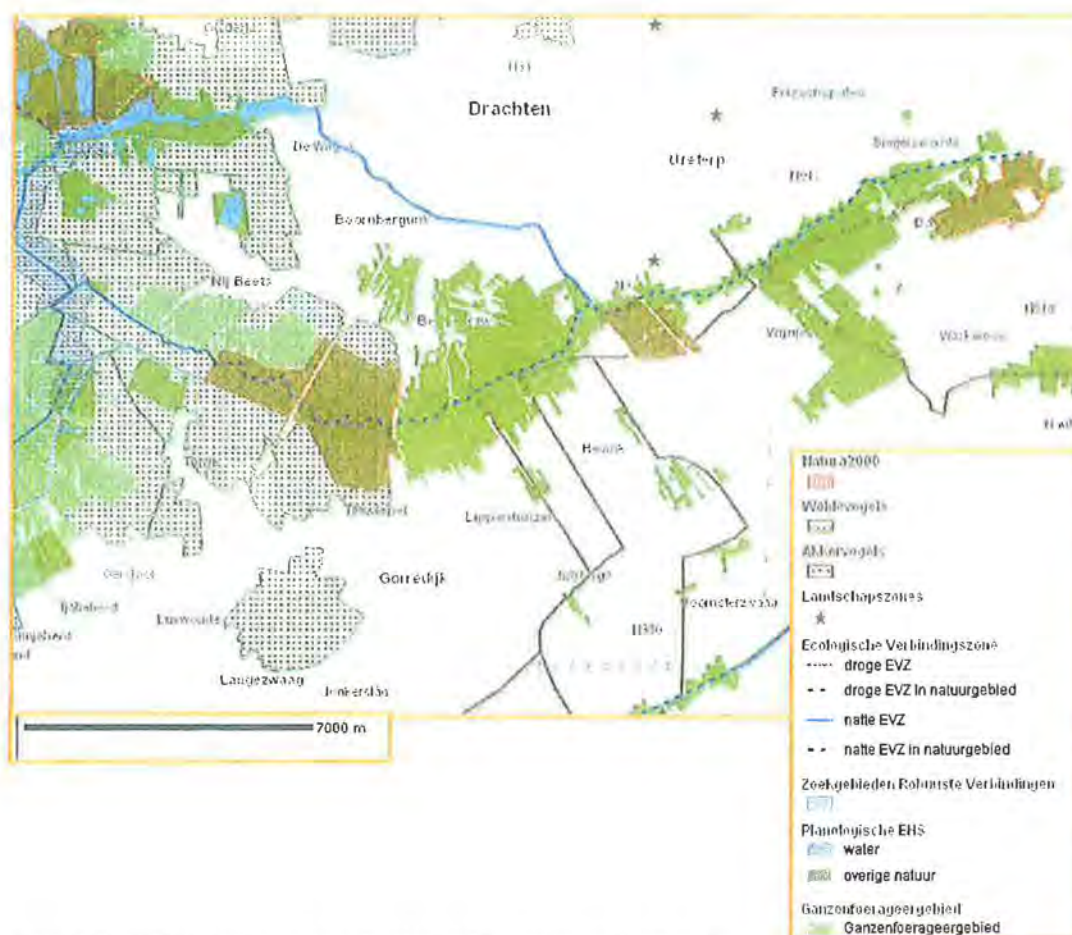
In de referentiesituatie worden geen wijzigingen voor de Natura 2000-gebieden verwacht in de vorm van oppervlakteverlies en activiteiten die tot verstoring (beweging, licht en geluid) leiden.

3.2.2 Ecologische Hoofdstructuur

Figuur 3.3 laat de EHS binnen het plangebied van de gemeente Opsterland zien. Duidelijk is dat er een aaneengesloten natuurgebied met een EHS status 'natuur' vooral langs de natte verbindingzone (EVZ) ligt. Een deel daarvan omvat het beekdal Koningsdiep. Verder liggen ten zuiden ervan nog wat kleine, verspreid voorkomende EHS gebieden in het veenlandschap.

De drie Natura 2000-gebieden binnen de plangrenzen behoren eveneens tot de Ecologische Hoofdstructuur waardoor deze grote natuurgebieden met elkaar zijn verbonden. Hierbinnen vormen de habitats en soorten, waarvoor de gebieden zijn aangewezen en waarvoor instandhoudingsdoelen zijn opgesteld, de kenmerkende natuurwaarden.

Buiten de EHS komt er ook verspreid een aantal natuurpercelen voor.

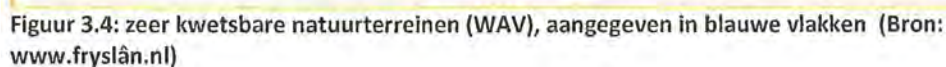
Figuur 3.3: EHS binnen gemeente Opsterland (bron: www.fryslan.nl)

Op de beheertypenkaart uit het Natuurbeheerplan 2014 (Provincie Fryslân) worden alle bestaande natuur en nog te ontwikkelen (begrensde) natuur, alle agrarische natuur en de landschapselementen aangegeven en getypeerd volgens de Index Natuur en Landschap. Met de beheertypenkaart stimuleert de provincie de instandhouding of realisatie van de op die kaart aangegeven beheertypen.

Binnen Opsterland komen de volgende natuurbeheertypen binnen de EHS in betekende mate voor: kruiden- en faunarijk grasland, droog bos met productie, dennen- eiken- en beukenbos, vochtige heiden en delen nog om te vormen natuur.

Veranderingen op de huidige natuurbeheertypen treden naar verwachting alleen op met de uitvoering van het Raamplan Landinrichting Koningsdiep (zie 2.2.3) ter vervanging van 'nog om te vormen natuur'. Dit levert naar verwachting alleen maar een versterking op van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS (in dit geval de natuurwaarden van een beekdal).

Binnen de EHS zijn zogenaamde Wav-gebieden (Wet ammoniak en veehouderij) aangewezen. Deze gebieden zijn aangewezen vanwege de stikstofgevoeligheid van de daarin aanwezige habitats. De Wav-gebieden in de gemeente Opsterland zijn aangeduid in Figuur 3.4.

Naast deze kwetsbare Wav-gebieden bestaat het westelijk gedeelte van de EHS ook uit weidevogelgebieden, die zich tevens daarbuiten voortzetten. Dit weidevogelgebied strekt zich globaal vanaf Beetsterzwaag naar het westen toe uit.

De gemeente Opsterland kent ook beschermde gebieden in het westelijk deel van het plangebied. Rondom het Natura 2000-gebied Van Oordt's Mersken (Vogel- en Habitatrichtlijngebied) liggen weidevogelgebieden, waarbinnen weer ganzenfoerageergebieden zijn onderscheiden. Deze vallen beide onder het agrarisch natuurbeheer. Deze gebieden zijn ook aangegeven in Figuur 3.3.

blad 44 van 101

Deze landelijke situatie geldt ook voor Fryslân. Daarom heeft de Provincie Fryslân haar verantwoordelijkheid genomen en zet zij in op een verbetering van de effectiviteit van weidevogelbeheer, waarbij de focus ligt op weidevogelkerngebieden en goede aansluiting van maatregelen in mozaïekbeheer (bron: Ontwerp Natuurbeheerplan 2013, zie ook paragraaf 2.3).

De provincie zet in op de meest kansrijke gebieden, de weidevogelkerngebieden om hier de terugloop van weidevogels te stoppen en te werken aan herstel. De geschatte gruttopopulatie in Fryslân telde in 2006 ongeveer 16.000 broedparen. Om tot herstel van de in de doelstelling genoemde 25.000 broedparen te komen zal ook buiten de kansrijke gebieden aandacht voor behoud en herstel nodig zijn.

In het "Gebiedsplan foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân" heeft de provincie 26.170 hectare foerageergebied begrensd. Omdat het beleid ten aanzien van overwinterende ganzen en smienten ter discussie staat is er sinds 2008 geen mogelijkheid geboden om nieuwe beheerovereenkomsten af te sluiten. Vanwege de nieuwe afspraken wordt het huidige systeem van ganzenfoerageergebieden omgezet in een systeem van rustgebieden voor trek ganzen (uit Ontwerp Natuurbeheerplan 2014⁷).

Soortgroepen die voorkomen en waarmee in verband met het bestemmingsplan buitengebied rekening dient te worden gehouden, zijn onderstaand per soortgroep indicatief weergegeven. (waarneming.nl).

Zoogdieren

De volgende vleermuissoorten zijn aangetroffen: Laatvlieger, Meervleermuis, Watervleermuis, Rosse vleermuis, Gewone en Ruige dwergvleermuis (alle tabel 3 soorten). Hiervan komen Meervleermuis, Laatvlieger, Gewone en Ruige dwergvleermuis met name in de bebouwde omgeving voor. De andere soorten verblijven vooral in bomen.

Ook komen Steenmarter (tabel 2), Boomarter (tabel 3) en Eekhoorn (tabel 2) voor. Verder verschillende soorten spitsmuizen en Rosse woelmuis, Bunzing, Hermelijn en Wezel (algemeen beschermde soorten).

Vogels

Naast natuurbeschermingswetsoorten komen in het gebied ook (niet wettelijk beschermde) Rode lijstsoorten (RL) voor in het plangebied. Een Rode lijst bevat een overzicht van soorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen. Dit wordt bepaald op basis van zeldzaamheid en/of negatieve trend. De lijsten worden periodiek vastgesteld door de minister van EZ. De soorten worden overgenomen op de doelsoortenlijst voor zover ze behoren tot soortgroepen waarvoor voldoende kennis voorhanden is voor toepassing in beleid, beheer, handhaving en gebiedsgerichte monitoring.

Op de agrarische percelen komen weidevogels voor. Hiervan behoeven vooral de kwetsbare RL-soorten speciale aandacht omdat ze in aantal afnemen en (zeer) zeldzaam zijn. Het gehele plangebied is geschikt voor weidevogels en ganzen.

Binnen de weidevogelpopulatie gaat het om soorten als Grutto (gevoelig), Kemphaan (ernstig bedreigd), Veldleeuwrik (gevoelig) en Watersnip (bedreigd). En in het buitengebied rond boerenerven hebben bijvoorbeeld de Steenuil (kwetsbaar), Huismus (gevoelig) en Boerenwaluw (gevoelig) de status van Rode lijstsoort. Van de Steenuil en Huismus zijn de nesten jaarrond beschermd op grond van de Flora- en faunawet.

Verder zijn de afgelopen 10 jaar meer dan 200 verschillende vogelsoorten aangetroffen (waarneming.nl). Met een aantal van de aangetroffen soorten gaat het slecht, zoals de Patrijs (kwetsbaar) en roofvogels en spechtensoorten die rond boerenerven in bomen kunnen broeden. De nesten van deze soorten zijn jaarrond beschermd, zoals van de Boomvalk (kwetsbaar), Havik, Buizerd en Roek.

⁷ Ontwerp Provinciaal Natuurbeheerplan 2014, provincie Fryslân, 13 mei 2013.

De roofvogels in het plangebied zijn soorten waarvan de nesten op grond van de Flora- en faunawet (categorie 1 t/m 4) jaarrond beschermd zijn. Het zijn de typische bewoners van een afwisselend open landschap (weilanden en verspreid wat akkerland) met hagen en houtwallen, bos, bomensingels en oude gebouwtjes. Tot dit landschap behoren ook de categorie 5 soorten als Boomkruiper, Grote bonte specht en Zwarte kraai, waarvan de nesten alleen in de broedperiode beschermd zijn. Op en rond het boeren erf en in de boerderij kunnen Huismus, Kerkuil, Steenuil, Ransuil en eventueel Buizerd voorkomen. Voor alle nesten van deze soorten, die door een ruimtelijke ingreep zouden kunnen verdwijnen, is een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig en dient te worden gecompenseerd.

Reptielen en amfibieën

Binnen Opsterland komen beschermde soorten als Ringslang, Hazelworm, Zandhagedis, Rugstreeppad, Heikikker en Poelkikker (alle tabel 3), Levendbarende hagedis (tabel 2) en Kleine watersalamander (tabel 1) voor. Deze zijn met name verbonden aan de habitats van de beschermde Natura 2000-gebieden.

Vissen

Algemene soorten die hier voorkomen zijn o.a. Brasem, Blankvoorn en Stekelbaars (3- en 10-doornige).

Libellen

In Opsterland worden zeer veel soorten libellen en juffers (43 soorten) waargenomen, waaronder de tabel 3 soorten Gevlekte witsnuitlibel, Groene glazenmaker en de Noordse winterjuffer.

Vlinders

Zeer veel soorten dagvlinders (31 soorten) waaronder de tabel 3 soorten Heideblauwtje (talrijk) en Rouwmantel (een enkel exemplaar) zijn in het plangebied waargenomen.

Vaatplanten

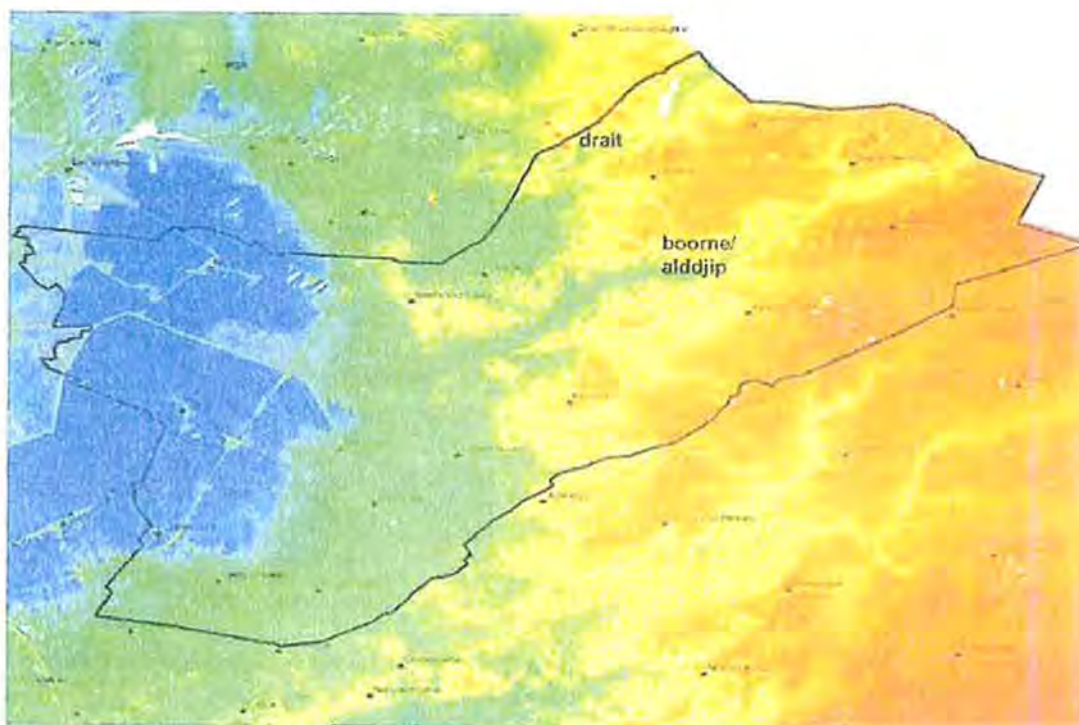
Er is een groot aantal vaatplanten aangetroffen (523 soorten) waaronder de tabel 2 soorten Brede orchis Ronde en Kleine zonnedauw, Spaanse ruiter, Ruig klokje, Klokjesgentiaan, Beenbreek en Parnassia. In het gebied zijn geen tabel 3 soorten waargenomen, wel Rode lijst soorten als Kruipbrem en Vlottende bies.

3.3 Landschap en cultuurhistorie

Ten behoeve van het bestemmingsplan is een cultuurhistorisch onderzoek uitgevoerd voor het plangebied (Gemeente Opsterland, 2013). Dit vormt een verdiepingsslag op "Grutsk" de provinciale inventarisatie en beleidskaart voor cultuurhistorische waarden. In de onderstaande beschrijving is gebruik gemaakt van het cultuurhistorische onderzoek en is dit op een aantal onderdelen aangevuld met overige informatie op het gebied van landschap, geomorfologie en andere landschappelijke waarden.

3.3.1 Geomorfologische ontstaansgeschiedenis landschap

In de voorlaatste ijstijd (Saalien tussen 370.000 en 130.000 jaar geleden) lag Friesland onder een ijslaag die vanuit Scandinavië naar het zuiden geschoven was. Deze ijslaag bracht klei, zand en stenen mee (keileem) en vormde onder andere het Fries-Drents plateau, waarvan de uitlopers zich tot in de Zuidelijke Wouden uitstrekken. In de laatste ijstijd (Weichselien 115.000-10.000 jaar geleden) bereikte het ijs Friesland niet meer, maar de bodem was wel permanent bevroren en de vegetatie verdween. In de warmere periode tussen de ijstijden smolt de ijskap waardoor er een stroom van smeltwater op gang kwam en het zacht glooiende gebied aantastte door erosie. Deze smeltwaterstromen schuurden brede dalen uit, de voorlopers van de huidige beekdalen in het oosten van Friesland en duidelijk zichtbaar op de hoogtekartaart en geomorfologische kaart (zie Figuur 3.5 en Figuur 3.7).

Figuur 3.5 AHN kaart gemeente Opsterland, 2008.

In de warmere perioden van het Weichselien trad er door wind en water ook erosie op en verdween het land onder een dikke laag dekzand. Daar waar het grondwater aan de oppervlakte kwam vormde zich, door de permanente vorst, heuvels met een ijskern zogenaamde ijslenzen of pingo's.

Met het stijgen van de temperatuur verdween de ijskap en steeg de zeespiegel. Dit zorgde landinwaarts voor een stagnatie in de waterafvoer en er begonnen zich veenmoerassen te vormen op het keileem en dekzand. Het veen breidde zich uit en vormde uiteindelijk ook de beekdalen en bedekte de hogere zandgronden.

In deze periode vormden zich ook pingoruïnes. Pingoruïnes zijn de overblijfselen van een pingo als het ijs in de ondergrond smelt. Er ontstaat dan een ringvormige krater met opgestuwde lagen die wordt opgevuld met smeltwater. Dit meertje kan vervolgens in een warmere tijd, nadat de permafrost (de permanent bevroren bodem) weer verdwenen is, opgevuld worden met organisch materiaal als gevolg van plantengroei. In de loop der tijd vormt zich uit dit organisch materiaal veen. Later is dat veen er door de mens uit gehaald om te gebruiken als brandstof. Hierdoor werd de vorm van de pingo's weer zichtbaar als ronde meertjes in het landschap. Dit proces is in Figuur 3.6 verbeeld.

Figuur 3.6 Ontstaan van pingoruïne (www.geologievannederland.nl)

Aan het eind van de laatste ijstijd zo'n 13.000 jaar geleden was het gebied regelmatig bewoond (rondtrekkende jagers en verzamelaars), maar door het oprukkende veen werd het gebied te nat en te geïsoleerd en lijkt in de loop van de bronstijd (2000-800 v Chr.) de aanwezigheid van de mens te zijn verdwenen. Het duurde voor het huidige Opsterland tot vermoedelijk de late 10^e eeuw voordat er via de veenriviertjes weer bewoners arriveerden. Het natuurlandschap werd een cultuurlandschap.

De gemeente Opsterland heeft door haar ligging aan de uitlopers van het Fries-Drents Plateau een verscheidenheid aan landschappen en aardkundige ontwikkelingen binnen haar grondgebied, ontstaan in de voorlaatste ijstijd. Deze ontwikkeling heeft ook een variatie aan reliëf voortgebracht. Dit reliëf is de weerslag van de ontstaansgeschiedenis en de bruikbaarheid van de ondergrond en verklaart de ontstaansgeschiedenis van de cultuurlandschappen. Ook de dobben/pingoruïnes vormen hier een onderdeel van uit dezelfde periode. Binnen de gemeente Opsterland liggen drie aardkundig waardevolle gebieden: Bakkeveen, Dobben ten oosten van Ureterp en Siegerswoude (zie boven Figuur 3.13) en Koningsdiep (zie ook Figuur 3.7 en paragraaf 3.3.3.1).

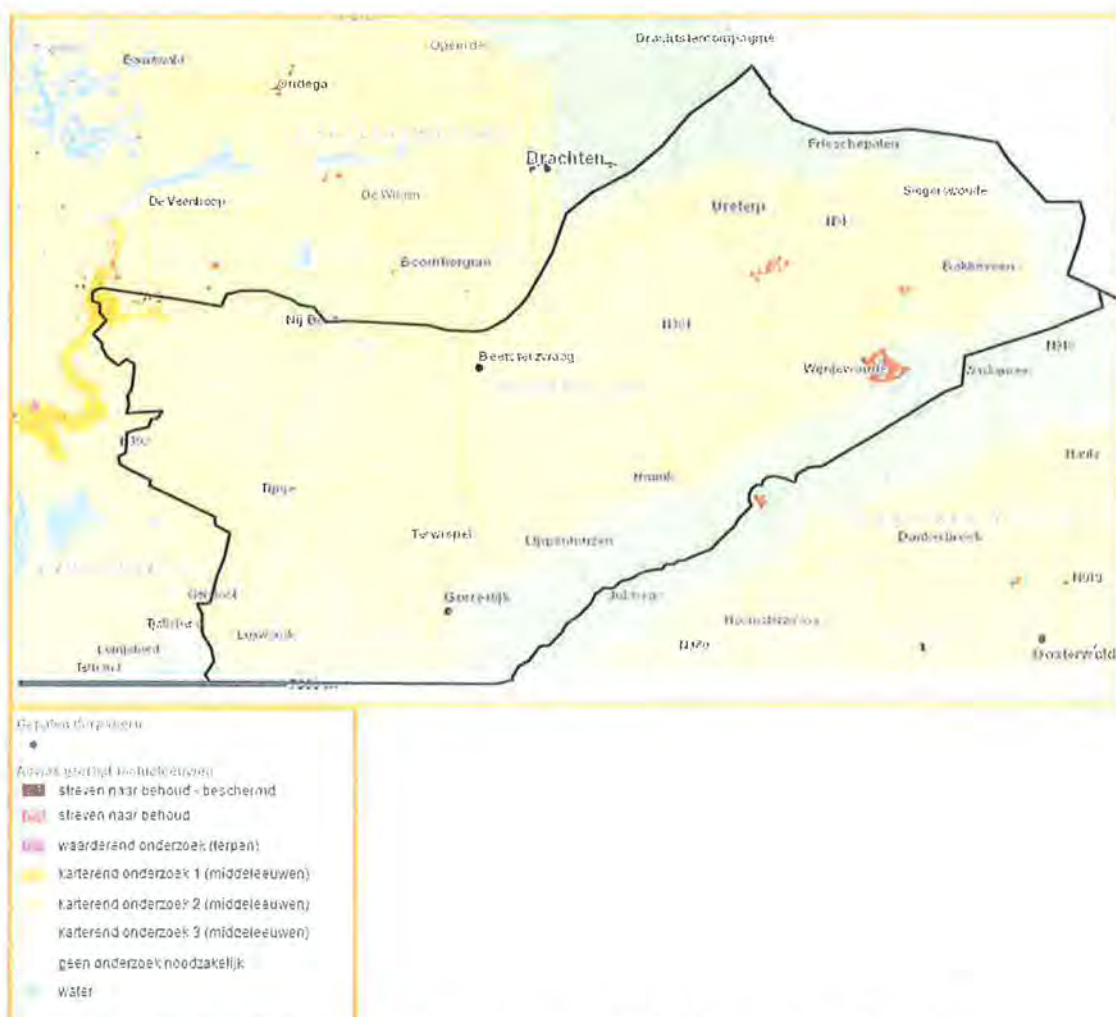
De hoogtekkaart (zie Figuur 3.5) laat zien dat er sprake is van duidelijke hoogteverschillen, niet alleen tussen de veengebieden in het westen en het plateau in het oosten van de gemeente, maar ook hierbinnen tussen de beekdalen en de zandruggen. Op de geomorfologische kaart (zie Figuur 3.7) is zichtbaar dat het gebied voornamelijk bestaat uit hogere dekzandruggen, keileem en lagere beekdalen. In het westen en zuiden van het gebied bevinden zich respectievelijk ontgonnen veenvlaktes (bij Wijnjewoude) en hoogveengebieden (bij Lippenhuizen, Hemrik en Gorredijk). Hier wordt in paragraaf 3.3.3 nader op ingegaan.

3.3.2 Archeologische waarden

De archeologische informatie van de provincie Fryslân is samengebracht op de Friese Archeologische Monumentenkaart Extra, de FAMKE, waarbij een beleidparagraaf en beleidskaarten zijn opgenomen. De kaart maakt onderscheid in de periode ijzertijd-middeleeuwen en steentijd-bronstijd. Ten behoeve van de FAMKE is een inventarisatie gemaakt van de archeologische waarden en verwachtingswaarden.

IJzertijd-middeleeuwen

Figuur 3.8 betreft een uitsnede van de archeologische kaart van de ijzertijd-middeleeuwen. Op de kaart is zichtbaar dat een groot deel van het gebied is aangemerkt als 'karterend onderzoek 3'. In deze gebieden kunnen zich archeologische resten bevinden uit de periode ijzertijd-middeleeuwen. Het gaat dan met name om vroeg en vol-middeleeuwse veenontginningen. Daarbij bestaat de kans dat er zich huisterpen uit deze tijd in het gebied bevinden. De provincie beveelt aan om bij ingrepen van meer dan 5.000 m² een historisch en karterend onderzoek te verrichten, waarbij speciale aandacht moet worden besteed aan eventuele Romeinse sporen en/of vroeg-middeleeuwse ontginningen. Mochten er een of meerdere vindplaatsen worden aangetroffen, dan zal uit nader (waarderend) onderzoek moeten blijken hoe waardevol deze vindplaatsen zijn. In de groene delen is geen onderzoek noodzakelijk voor deze periode. De rode delen zijn terreinen waarvan bekend is dat ze waardevolle archeologische resten uit de periode bronstijd en later bevatten. In veel gevallen betreft het AMK terreinen.

Figuur 3.8 Archeologische kaart IJzertijd-Middeleeuwen: FAMKE (www.fryslan.nl/famke)

Gebieden die zijn aangewezen als 'karterend onderzoek 1' kunnen resten uit de steentijd bevatten vlak onder het oppervlak. De provincie beveelt aan om bij ingrepen groter dan 500 m² een karterend (boor)onderzoek uit te laten voeren. Van de gebieden die zijn aangemerkt als quickscan wordt vermoed dat eventuele archeologische resten al ernstig verstoord zijn, maar dat is niet met zekerheid te stellen. De provincie beveelt daarom bij ingrepen van meer dan 5.000 m² een quickscan te verrichten (extensief vooronderzoek).

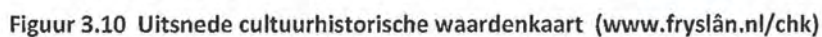
De donkerblauwe stippen in de kaart betreffen bekende dobben met de directe zone daaromheen. Dobben (pingoruïnes en soms ook vennen) en de omgeving daaromheen kunnen namelijk belangrijke archeologische en paleobotanische resten herbergen. Echter niet alle dobben zijn pingoruïnes of vennen. De provincie beveelt daarom aan om bij ingrepen meer dan 500 m² deze dobben te laten onderzoeken door middel van een archeologisch waarderend onderzoek.

Verder liggen binnen het plangebied roze stipjes. Dit zijn bekende vuursteenvindplaatsen. Een gedeelte hiervan is mogelijk al verstoord. De provincie beveelt daarom aan om bij ingrepen van meer dan 50 m² deze vindplaatsen middels een waarderend archeologisch onderzoek te onderzoeken.

Tot slot bevinden zich in het gebied enkele Archeologische terreinen (rode kleur). Soms omvatten deze AMK-terreinen. De provincie adviseert om in het bestemmingsplan deze gebieden te bestemmen als archeologisch waardevol met daaraan gekoppeld een aanlegvergunningstelsel.

3.3.3 Historische geografie en landschapstypen

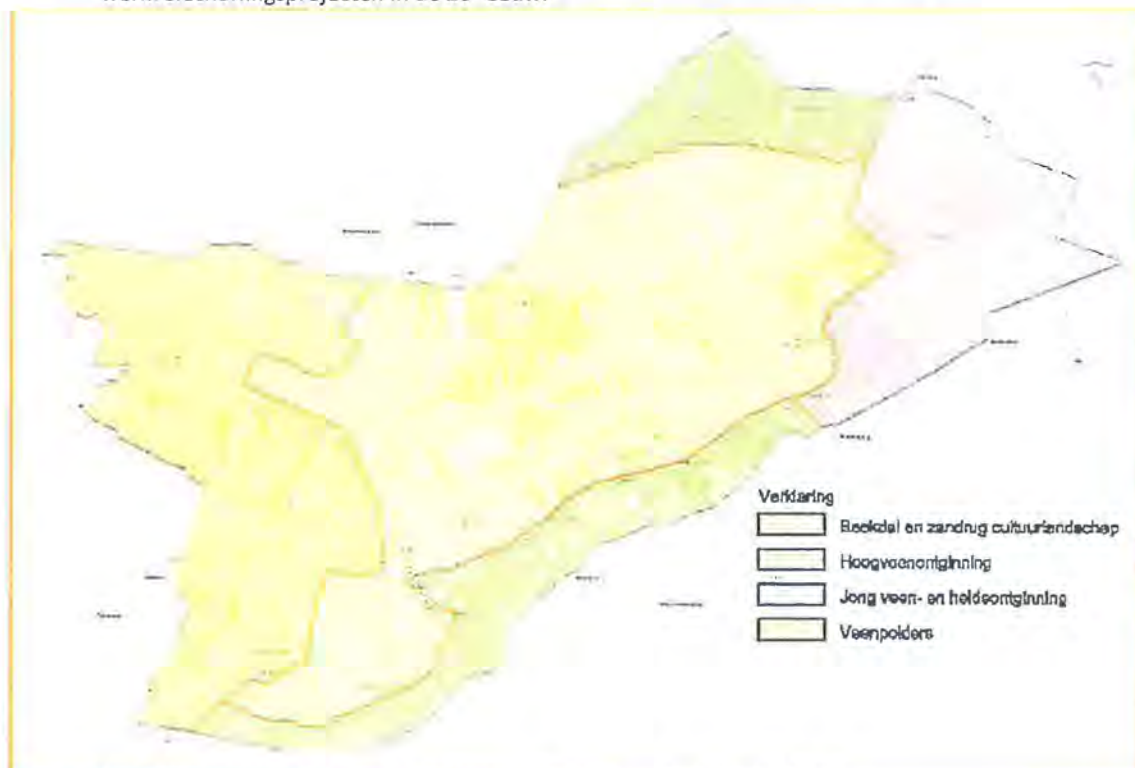
De historisch geografische waarden binnen de gemeente Opsterland zijn onder andere weergegeven op de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Fryslân, Grutsk (zie Figuur 3.10). De waarden betreffen onder andere de verkavelingstructuren, oude wegen, lintbebouwingstructuren, polderdijken, vaarten en ringsloten.

blad 53 van 101

In het onderzoek is onderscheid gemaakt in vier verschillende landschappen die elk hun hoogtepunt in verschillende tijdvakken van de middeleeuwen tot nu toe hebben beleefd (zie Figuur 3.11):

- Het beekdal- en dekzandrug cultuurlandschap is ontstaan vanuit de rivierontginningen in de middeleeuwen.
- De hoogveenontginningen vonden plaats in de 16^e tot 18^e eeuw.
- De veenpolders kennen hun ontstaan in de 19^e en 20^e eeuw, na de grootschalige laagveenontginningen in het Lage Midden met rampzalige overstromingen.
- De jonge veen- en heideontginningen waren vooral een resultaat van ontginning- en werkverschaffingsprojecten in de 20^e eeuw.

Figuur 3.11 Gebiedsindeling cultuurlandschappen (Gemeente Opsterland, 2013)

Onderstaand worden de vier landschappen nader toegelicht. Voor een meer uitgebreide beschrijving verwijzen wij naar de cultuurhistorische inventarisatie die als separate bijlage is bijgevoegd.

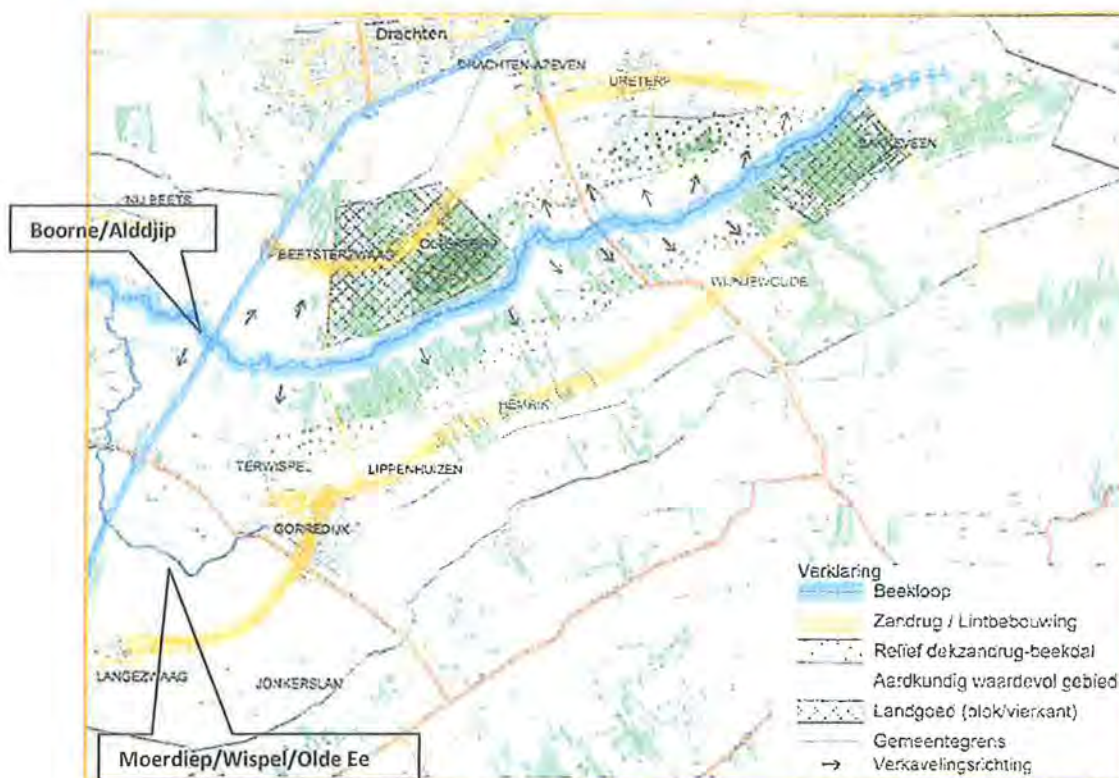
3.3.3.1 Beekdal en dekzandrug cultuurlandschap

Ontstaansgeschiedenis

Het beekdal- en dekzandrug cultuurlandschap vormt het grootste en centrale deel van de gemeente Opsterland. Beekdalen van de Boorne/Alddijp en Wispel zijn gevormd na de voorlaatste ijstijd. Na de laatste ijstijd heeft zich in de dalen en tegen de dekzandruggen een hoogveenpakket gevormd. Het duurde vermoedelijk tot de 10^e/11^e eeuw voor er bewoning plaatsvond. Men vestigde zich in eerste instantie op de grens van dit broekveen en het hoogveen, op de westelijke uitlopers van het Fries-Drents plateau, de dekzandruggen ten noorden en ten zuiden van de Boorne/Alddijp. De bewoners maakten gebruik van deze riviertjes om de veengronden te ontwateren door het graven van sloten haaks op de riviertjes. De gronden werden op deze wijze omgevormd tot weiden en hooilanden. Deze sloten dienden tevens als perceel/eigendomscheiding. Doordat de sloten haaks op de kronkelige loop van de riviertjes werden gegraven ontstonden kavels met vaak een gerende vorm. De woningen werden op de koppen van de kavels gebouwd.

Cultuurhistorische kenmerken en waarden

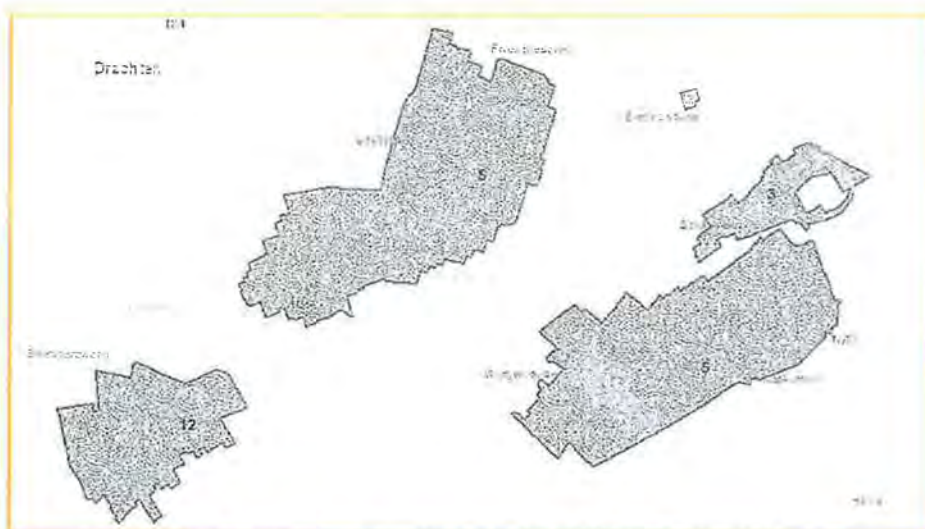
Vanuit de ontstaansgeschiedenis van het beekdal- en dekzandrug cultuurlandschap zijn de volgende cultuurhistorische kenmerken als belangrijke elementen aan te wijzen (zie ook Figuur 3.12):

Figuur 3.12 Cultuurhistorische kenmerken beekdal- en dekzandruglandschap (Bron: Opsterland, 2013)

1. Middeleeuwse verkaveling; in het beekdal is sprake van opstreckende verkaveling, soms vervaagd door ruilverkavelingen en ontsluitingswegen
2. De beekloop de Boorne/Alddijp met verkaveling loodrecht op de beekloop, boven-, midden- en benedenloop met eigen karakteristiek en plaatselijk zeer compacte bos- en/of heidevorming.
3. Het zijriviertje van de Boorne/Alddijp: Moerdiep, Wispel, Olde Ee met verkaveling loodrecht op de voormalige loop en deels nog aanwezig genormaliseerde beekloop
4. Relatief hogere zandruggronden-beekdal-bebouwingslinten met wegen en bebouwing parallel aan beekloop op dekzandruggen, relatief dichte karakter door bebouwing en houtwallen en verhoogde boerderijplaatsen, oude kerkhoven en Bûtewei.
5. Reliëf beekdal-dekzandrug Boorne/Alddijp zichtbaar in hoogteverschillen, inclusief stuifzandkoppen, verspreide pingoruïnes en dobben.
6. Aardkundig waardevolle gebieden beekdal-zandrug cultuurlandschap waar de bodem een bijzondere waarde vertegenwoordigt. Dit betreffen cultuurhistorisch interessante bodembeschermingsgebieden uit het Streekplan Fryslân 2007. Binnen de gemeente bevinden zich drie gebieden (zie Figuur 3.7):
 - a. Bakkeveen (nummer 3 op figuur 2.9): Het gebied is een reliëfrijk stuifzandgebied met heideterreinen en aan de zuidrand een gave dekzandrug. In het gebied bevinden zich enkele forten, een actief gedeelte stuifzand en twee dobben en is van grote waarde.
 - b. Dobben ten oosten en zuiden van Ureterp en bij Siegerswoude (nummer 5 op Figuur 3.13): Dobben zijn komvormige terreinlaagten die soms gevuld zijn met water. Deze terreinlaagten kunnen op verschillende wijze ontstaan zijn: sommige zijn restanten van vroege ijsheuvels (pingo's), andere vormen zijn door uitblazing van dekzand ontstaan. De dobben zijn landelijk gezien uniek en zeer waardevol.

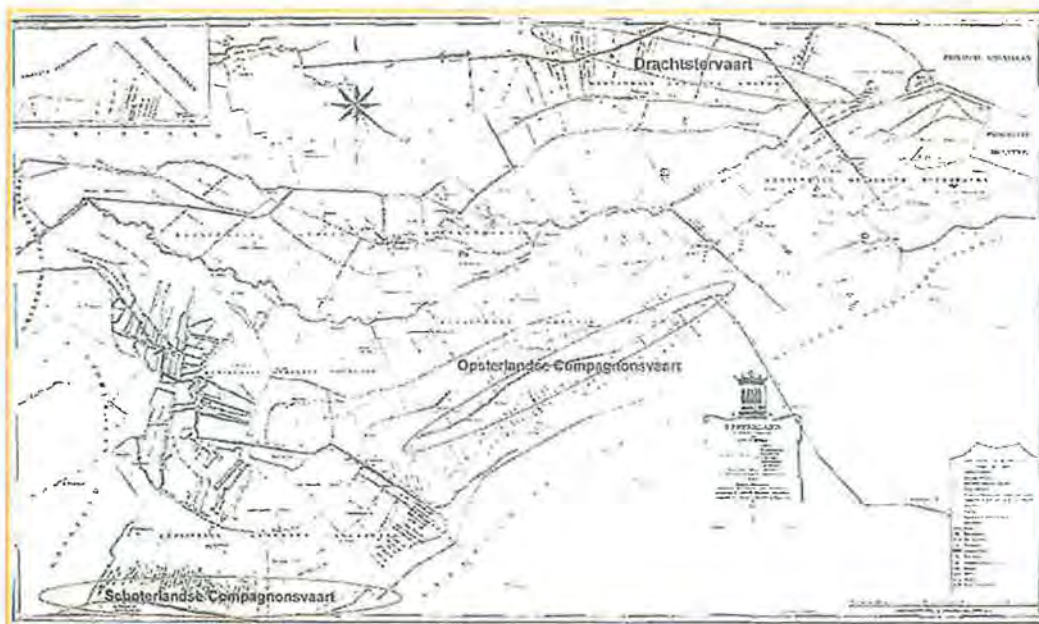
- c. Koningsdiep (nummer 12 op Figuur 3.13): Het geheel van dal, rivier en dekzand/grondmorene met dobben vormt in geomorfologische zin een waardevol gebied. Binnen het gebied bevindt zich ook een kleine rug ten zuiden van Beetsterzwaag. Aangenomen wordt dat het hier een esker (smeltwaterrug) betreft die later ten dele door dekzand is bedekt.
7. Landgoederen in beekdal-zandrug cultuurlandschap met bijbehorende bebouwing, wegen en paden, open en gesloten ruimtes, landschappelijke structuren van de landgoederen, vergezichten en zichtlijnen en relaties tussen landgoedstructuren en -elementen en het landschap er omheen.

Figuur 3.13 Aardkundig waardevolle gebieden in beekdal-zandruglandschap

3.3.3.2 Hoogveenontginning

Aan de noord- en zuidzijde van het beekdal- en dekzandrugcultuurlandschap bevindt zich een drietal voormalige hoogveengebieden, die na de middeleeuwen commercieel ontgonnen zijn ten behoeve van de turfwinning. Dit betreffen de gebieden rond de Schoterlandse Compagnonsvaart, de Drachtster Compagnonsvaart en de Opsterlandse Compagnonsvaart (zie Figuur 3.14).

Figuur 3.14 Locatie hoogveengebieden

De systematische en commerciële aanpak van turfwinning heeft het cultuurlandschap een zeer eigen gezicht met lineaire structuren gegeven. Ze zijn van cultuurhistorisch belang als uiting van een nieuwe ontwikkeling in de economische geschiedenis van Friesland. De cultuurhistorische kenmerken ter hoogte van de Compagnonsvaarten, zijn weergegeven in Tabel 3.1 en de figuren Figuur 3.15, Figuur 3.16 en Figuur 3.17.

Tabel 3.1 Overzicht cultuurhistorische waarden Compagnonsvaarten [Gemeente Opsterland, 2013]

Schoterlandse Compagnonsvaart	Drachtster Compagnonsvaart	Opsterlandse Compagnonsvaart
Planmatige verkaveling: De verkaveling is beperkt grootschaliger geworden, maar heeft nog steeds de opstreckende verhouding. Langgerekte lintvormige structuren van wijken, vaarten en wegen met lintvormige bebouwing.		
Boomsingels. Deze waren echter aan het begin van de 20 ^e eeuw beperkt aanwezig en vormen geen nadrukkelijk onderdeel van het landschap.	Kunst- en bouwwerken benodigd voor de waterhuishouding van de grootschalige ontginning. Enkele verlaten zijn al verdwenen, de sluis in Bakkerveen is nog wel aanwezig.	Kunst- en bouwwerken benodigd voor de waterhuishouding van de grootschalige ontginning. de sluizen zijn nog aanwezig.
	Singels en houtwallen: inmiddels hebben boomsingels de structurerende lijnen van de wijken overgenomen.	Leidijken: De Opsterlandse Compagnonsvaart heeft het traject van vroeger aanwezig leidijk ingenomen.
	Beekdal-dekzandrug reliëf: Het reliëf is nog duidelijk zichtbaar.	Werkverschaffingsproject 'Onder Wijnjeterp' van De Drie Provincies: De structuur met houtwallen is nog deels aanwezig. De wallen zijn echter verwenen.
	Aardkundig waardevol gebied, pingoruïnes en dobben: er zijn nog veel dobben aanwezig (wel en niet goed zichtbaar).	
	Leidijken: leiddijken zijn als benamingen van wegen terug te vinden in het landschap.	

Figuur 3.15 Schoterlandse Compagnonsvaart

Figuur 3.16 Drachtse Compagnonsvaart

Figuur 3.17 Opsterlandse Compagnonsvaart

3.3.3.3

Veenpolders

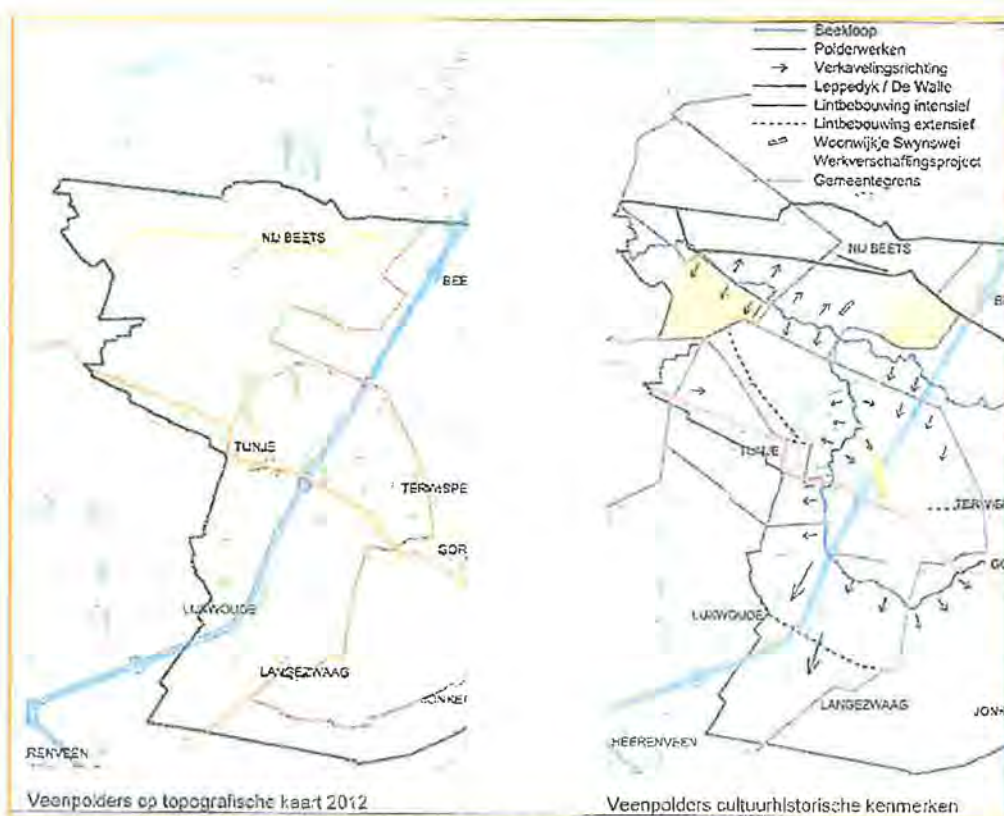
Ontstaansgeschiedenis

Het gebied van de veenpolders ligt in het westen van de gemeente en maakt onderdeel uit van het zogenoemde 'Lage Midden'. Het gebied ligt tussen de hoge kleigronden langs de kust (het terpen gebied met haar kwelderwallen) en het hoger gelegen achterland aan de oost- zuidoost zijde (de zandruggen als uitlopers van het Fries-Drents plateau) en bevat de benedenloop van de veenrivier de Boorne/Alddijp. Tijdens de opwarming en zeespiegelstijging vond veenvorming plaats. In de vroege middeleeuwen was er al sprake van bodemdaling door ontginningen. De waterhuishouding in dit gebied werd door zijn lage ligging problematisch. Bovendien was er de dreiging van waterstuwing vanuit de Zuiderzee. Er werden al vroeg dijken aangelegd, getuige de Leppedijk, de hemdijken en de Slachtedijk tussen Akkrum en Joure. Na de grootschalige hoogveenontginningen werden ook kansen gezien in dit laagveengebied en begonnen hier de grootschalige ontveningen. Anders dan bij het hoogveen leidde het hier, in het Lage Midden, tot een 'verdrongen land' met watersnoodrampen voor de bevolking. In de 19^e eeuw werd uiteindelijk ingegrepen door de regering, die het instellen en oprichten van veendistricten en veenpolders eiste. Deze grootschalige inpolderingen en ontginningen bepalen het cultuurlandschap van dit gebied.

Cultuurhistorische kenmerken

Vanuit de ontstaansgeschiedenis van de veenpolders zijn de volgende cultuurhistorische kenmerken als belangrijke elementen aan te wijzen:

1. Verkaveling, ondanks de vergroting van de kavels door de ruilverkavelingen is het opstrekkende karakter behouden gebleven
2. De polderwerken, het totaal van het functionele watersysteem: alle ringsloten en vaarten zijn nog aanwezig, wel zijn nieuwe vaarten en wegen door het verkavelingspatroon getrokken en zijn kunstwerken en bijv. molens verdwenen.
3. Polderdijken en rivierdijken: de meeste dijken zijn nog herkenbaar in tracé en hoogteverschil.
4. Oude middeleeuwse rivierontginningen en verlaten boerderijplaatsen/huissteden: verkavelingsstructuur en archeologische vondsten zijn hiervan indicaties
5. Lintbebouwingsstructuren (Tijnje en Nij Beets): de linten zijn nog redelijk herkenbaar, maar de verdichting in het centrum en de aanpassingen in de infrastructuur hebben de herkenbaarheid verminderd.
6. Werkverschaffingsprojecten: (Janssen's Friesche Stichting werkverschaffingsprojecten en Lange en Korte Ripem) resten van sociale cultuurhistorie met autonome verkaveling en ontginningsboerderij
7. Opvallende ontwikkelingen (woningwetproject): arbeiderswoningen aan de rechte Zweinseweg (Swijnswei)

Figuur 3.18 Cultuurhistorische kenmerken Veenpolders gemeente Opsterland

3.3.3.4

De jonge veen- en heideontginningen

Ontstaansgeschiedenis

Het oostelijk deel van de gemeente Opsterland is na een beperkte ontginning in de middeleeuwen vanuit de beek Boorne/Alddijp lange tijd heide en veen gebleven. De middeleeuwse ontginningen waren voornamelijk ontginningen door en vanuit kloosters en lijken hier beperkt tot ontginningen voor eigen gebruik.

Aan het eind van de 19^e eeuw kwam de nieuwe ontwikkeling van kunstmest in beeld. Dit in combinatie met een potentieel gebied voor ontginningsprojecten en werkverschaffingsprojecten maakte dat dit gebied in de 20^e eeuw grotendeels in cultuur werd gebracht: het betreft het ontginningsproject Voorwerkersveld en de werkverschaffingsprojecten 'onder Koningsdiep', Mandeveld en Duurswoude.

Cultuurhistorische kenmerken en waardering

Er is hierbij onderscheid gemaakt in de projecten zoals in bovenstaande alinea genoemd.

Ontginningsproject Voorwerkersveld

De verkaveling en uitleg van het gebied is een uitwerking van een economisch ingericht gebied met efficiënte ontsluiting, met uitzondering van het middeleeuwse Voorwerk gebied. Cultuurhistorische kenmerken betreffen met name de wegen die het orthogonale karakter weergeven. De systematische blokverkaveling is verdwenen (ruilverkaveling). In dit gebied zijn ook de middeleeuwse ontginning en de bovenloop van de Boorne/Alddijp nog te herkennen.

Werkverschaffingsproject Onder Koningsdiep

Een werkverschaffingsproject is zowel belangrijk in de sociale cultuurhistorie als in de geheel eigen autonome ontwikkeling in het landschap als gevolg van een strak economisch ingestoken opzet. De cultuurhistorische kenmerken zijn nog beperkt herkenbaar en beperkt tot de verkavelingsrichting. Deels zijn nog resten van petgaten aanwezig die wijzen op het maar gedeeltelijk lukken van de drooglegging van het gebied voor landbouw.

Werkverschaffingsproject Mandeveld

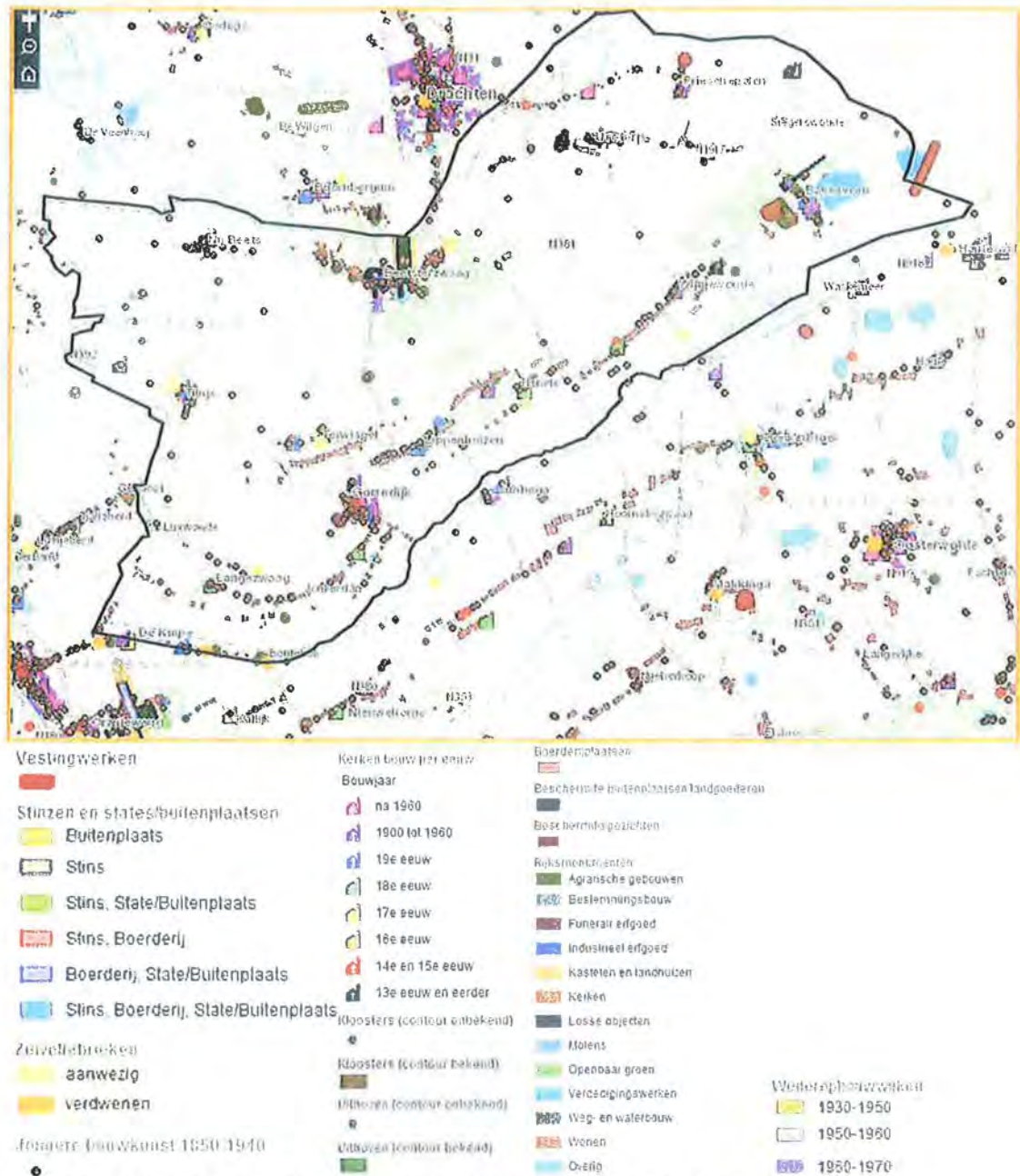
Bij dit project is het interessant dat de oorspronkelijke verkavelingsrichting van de particuliere ontginningen zijn gehandhaafd. Het geeft hierdoor inzicht in de aanpak bij een commerciële particuliere geleidelijk invullende aanpak en een uitgewerkt plan voor het hele gebied door een maatschappelijke organisatie voor een maatschappelijk doel. Van de cultuurhistorische kenmerken zijn vooral de verkavelingsrichting (divers door het voortgaan op de oudere verkaveling) en het aangeplante bos nog herkenbaar. Ook de eerder bestaande wijken zijn nog altijd herkenbaar.

Werkverschaffingsproject Duurswouderheide

Een werkverschaffingsproject in het kader van het creëren van nieuwe natuur biedt een nieuwe kijk op de aanleg van bossen. Waren deze vanuit economische doeleinden voor de productie strak en overzichtelijk gerangschikt, voor de Duurswouderheide krijgt de natuurfunctie invulling door licht kronkelende paden zonder raster.

3.3.4 Historisch bouwkundige waarden

Binnen de gemeente Opsterland bevinden zich diverse cultuurhistorisch bouwkundige waarden. De waarden hebben met name betrekking op de architectuur die in de loop van de eeuwen tezamen met het cultuurlandschap ontstaan en ontwikkeld is. Het betreft niet alleen bewoning, maar ook bedrijvigheid (industrie panden, molens en zuivelfabrieken e.d.) en gebouwen met een sociale functie (kerken, theaters, e.d.). Een deel van de bouwkundige waarden is beschermd. Dit betreffen de rijksmonumenten, de beschermde gezichten en beschermde buitenplaatsen (zie ook Figuur 3.19). De gemeente kent 109 beschermde rijksmonumenten. Er zijn geen beeldbepalende panden of gemeentelijke monumenten beschermd.

Figuur 3.19 Uitsnede cultuurhistorische waardenkaart provincie Fryslân (www.fryslan.nl/chk)

3.4 Leefbaarheid en gezondheid

3.4.1 Geur

Feitelijke situatie

Binnen het onderhavige plangebied zijn 21 intensieve veehouderijbedrijven en enkele bedrijven met een intensieve neventak gevestigd die dieren houden met een geuremissiefactor. Deze intensieve bedrijven zorgen in de huidige situatie niet voor knelpunten. Er zijn geen andere bedrijven met een geurcontour in het plangebied aanwezig of geurcontouren die vanuit bedrijven grenzend aan het plangebied die over het plangebied reiken.

De overige veehouderijbedrijven houden de zogenoemde 'afstandsdieren'. In het bestemmingsplan wordt hier dan ook rekening mee gehouden. Ten aanzien van geur is een geurverordening door de gemeente opgesteld die van toepassing is op de zogenoemde 'afstandsdieren'.

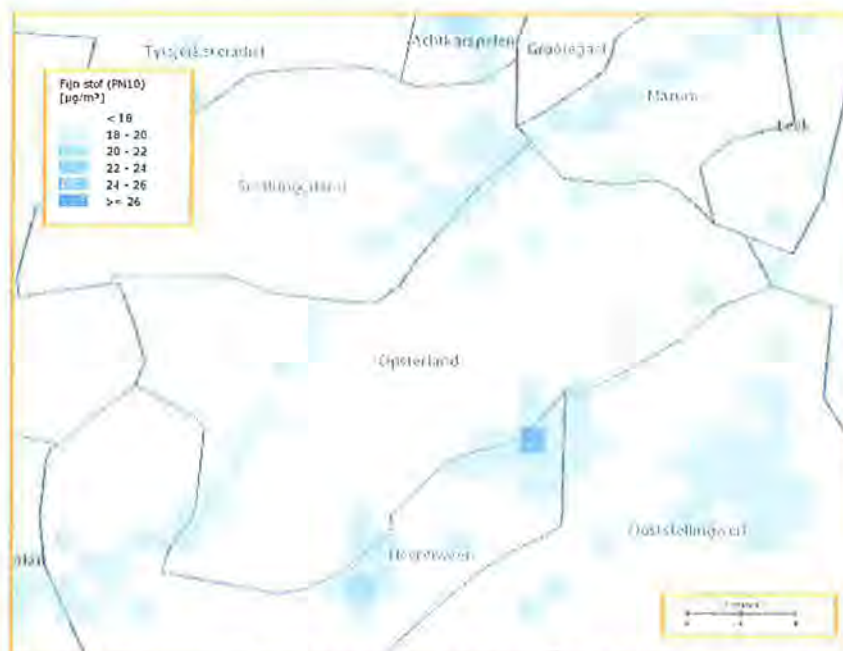
Autonome ontwikkeling

De autonome ontwikkeling komt overeen met de feitelijke situatie, omdat er geen plannen zijn die de geursituatie kunnen beïnvloeden.

3.4.2

Concentratie fijn stof in de lucht

De concentratie fijn stof (PM_{10} , de fractie met een grootte van 10 micrometer of kleiner) in de lucht bedraagt in het overgrote deel van de gemeente Opsterland circa $17 \mu g/m^3$ (zie Figuur 3.20) en de achterliggende waarden die zijn te vinden bij de webversie van de Grootschalige Concentratiekaart Nederland). Op een aantal punten bedraagt de concentratie tussen de 18 en $19 \mu g/m^3$. In een heel klein gedeelte bedraagt de concentratie $25 \mu g/m^3$. Ook hiermee blijft de concentratie aanmerkelijk beneden de geldende grenswaarden. Doordat de concentratie van de PM_{10} fractie zo laag is, zal ook de concentratie van het nog fijnere stof ($PM_{2,5}$) lager zijn dan de geldende (Europese) grenswaarden (zie § 2.3.2). Bij deze concentraties zal ook aan de streefwaarden voor $PM_{2,5}$ worden voldaan.

Figuur 3.20 Concentratie fijn stof in de lucht in het jaar 2012 in Opsterland (bron: <http://geodata.rivm.nl/gcn/>)

Autonome ontwikkeling⁸

Verwacht wordt dat de concentratie fijn stof door het landelijke beleid in de toekomst iets zal dalen. In een dunbevolkt gebied met relatief weinig hoofdverkeerswegen en specifieke bronnen, zal deze daling echter vrij gering zijn. De grootschalige concentratiekaart van 2020 laat een (geringe) stijging van de concentratie PM_{10} voor Opsterland zien, veroorzaakt door een verschil in uitgangspunten met betrekking tot de veebezetting⁹. Naar verwachting bedraagt de concentratie PM_{10} in Opsterland in 2020 circa $18-20 \mu g/m^3$ (zie Figuur 3.21) en de achterliggende waarden op de website van het PBL. Een klein deel van de gemeente kent een lagere concentratie ca. $17 \mu g/m^3$. Voor 2030 is de verwachte concentratie weer lager dan voor 2012.

⁸ De hier gepresenteerde autonome ontwikkeling is gebaseerd op landelijke trends die zijn opgenomen in de prognose van het PBL.

⁹ Voor 2012 is rekening gehouden met de werkelijke veebezetting en voor 2020 met de vergunde veebezetting.

Figuur 3.21 Concentratie fijn stof in de lucht in het jaar 2020 in Opsterland (bron: <http://geodata.rivm.nl/gcn/>)

Evenals in de huidige situatie, wordt (ruimschoots) voldaan aan de geldende grenswaarden voor fijnstof en de streefwaarden voor de fijne fractie, $PM_{2,5}$.

3.4.3 Gezondheid

Kan de intensieve veehouderij negatieve gevolgen hebben voor de gezondheid van omwonenden? Zo ja, kunnen ruimtelijke maatregelen, zoals zonering of eisen aan de afstand tussen bedrijven, de kans op effecten verkleinen?

Het antwoord hierop zal mogelijk aanwijzingen kunnen geven hoe in het bestemmingsplan rekening kan worden gehouden met gezondheidsaspecten. Hoewel het aantal intensieve veehouderijen binnen de gemeente Opsterland gering is, zijn de bovenstaande vragen belangrijk in het kader van dit plan-MER. De omstandigheden in de stallen zelf, en de mogelijke gevolgen daarvan voor de gezondheid van werkers in de sector, verdienen (bijvoorbeeld bij vergunningverlening) aandacht vanuit het oogpunt van goede arbeidsomstandigheden. Een ruimtelijk plan zoals het bestemmingsplan kan echter geen invloed hebben op eisen op dit gebied. Hoewel dus in het kader van het bestemmingsplan niet van belang, zal hier zijdelings wel enige aandacht aan worden besteed. Overigens heeft de staatssecretaris van Economische Zaken in een brief (d.d. 14 juni 2013) aangekondigd een nieuw wettelijk kader op te willen stellen met betrekking tot de intensieve veehouderij vanwege het advies van de Gezondheidsraad (d.d. 30 november 2012). Het nieuwe wettelijke kader zal provincies en gemeenten de mogelijkheid bieden om vanuit het oogpunt van volksgezondheid grenzen te kunnen stellen aan:

- de totale omvang van de veehouderij in een bepaald gebied
- de veehouderij intensiteit in een gebied of
- een veehouderijlocatie in een gebied.

In deze paragraaf wordt eerst algemene informatie gegeven over de mogelijke effecten van de intensieve veehouderij op de gezondheid, waarbij duidelijk wordt welke achterliggende gedachten achter het voorgestelde wettelijke kader liggen. Vervolgens wordt beschreven hoe op het niveau van dit plan-MER de mogelijke effecten kunnen worden beoordeeld. Het voornemen in dit MER worden getoetst aan de hand van deze beoordelingssystematiek.

De beschrijving in deze paragraaf is vooral gebaseerd op de volgende rapporten:

- J.E. Kornalijslijper, J.C. Rahamat-Langendoen, Y.T.H.P. van Duynhoven, februari 2008, Volksgezondheidsaspecten van veehouderij megabedrijven in Nederland. zoönosen en antibioticumresistentie, RIVM, Bilthoven;
- Ir. A. Dusseldorp et al., 2008, Intensieve veehouderij en gezondheid. Overzicht van kennis over werknemers en omwonenden, RIVM, Bilthoven;
- D.J.J. Heederik et al., jan. 2011, Mogelijke effecten van bedrijven met intensieve veehouderij op de gezondheid van omwonenden: onderzoek naar blootstelling en gezondheidsproblemen, IRAS Univ. v. Utrecht, NIVEL, RIVM;
- drs. S. van Dam, 2009, Informatieblad Intensieve veehouderij en gezondheid, GGD'en Brabant / Zeeland;
- D.J.J. Heederik et al., juni 2011, Mogelijke effecten van bedrijven met intensieve veehouderij op de gezondheid van omwonenden: onderzoek naar potentiële blootstelling en gezondheidsproblemen, IRAS Univ. v. Utrecht, NIVEL, RIVM.

Mogelijke gevolgen van intensieve veehouderij voor de gezondheid

Er zijn diverse manieren waardoor de intensieve veehouderij invloed kan hebben op de gezondheid van mensen. Er zijn diverse organismen die schadelijk kunnen zijn, maar ook stoffen (in de lucht) kunnen een ongunstig effect hebben. Ook de routes waarlangs het effect tot stand komt kan verschillen. Wordt het effect veroorzaakt door direct contact, verspreiding via de mest of via de lucht, of door de voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong? En wie kunnen de effecten ondervinden, alleen de medewerkers in de bedrijven, ook de omwonenden, of de bevolking als geheel? Dat laatste is bijvoorbeeld het geval bij verspreiding via het voedsel. De relevante onderwerpen in dit kader zijn:

- Biologische agentia: (micro-)organismen die mogelijk schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid;
 - Ziekteverwekkers die van dier op mens kunnen worden overgebracht, de zogenaamde zoönosen;
 - Antibioticum resistente bacteriën, die op de mens worden overgebracht en in bepaalde gevallen schadelijk kunnen zijn voor de drager.
- Ammoniak;
- Fijn stof;
- Geur.

Hieronder wordt ingegaan op deze verschillende mogelijke bedreigingen van de gezondheid.

1.a Zoönosen

Zoönosen zijn infectieziekten die van dieren op mensen overdraagbaar zijn. Dit kunnen bijvoorbeeld virussen zijn, bacteriën of andere organismen, zoals Toxoplasma, die van dieren op de mens worden overgebracht. Bij virussen kunnen soms vormen ontstaan die ook van mens op mens kunnen worden overgebracht. Vaak zijn vogelgriepvirussen de bron van griepvirussen bij zoogdieren en mensen. Een voorbeeld van een zoönose is de uitbraak van een erg besmettelijk subtype van de vogelgriep in 2003.

Dit heeft zich toen snel verspreid onder dieren en ook mensen zijn besmet geraakt. Wilde watervogels zijn een bekende bron van een milde vorm van vogelgriep. Griepvirussen (influenzavirussen) zijn erg veranderlijk. Zo kunnen in een varken griepvirussen van varken, vogel en mens zich mengen waardoor nieuwe typen ontstaan. Een voorbeeld van een dergelijk nieuw virus is de Mexicaanse griep, die in 2009 optrad. Voor griepvirussen is bij kippenhouderijen een duidelijk verband gevonden tussen bedrijfsgrootte en de aanwezigheid van influenza. Hoe groter het bedrijf, hoe groter de kans op influenza. Bij varkensbedrijven is deze trend niet gevonden. Q-koorts is een zoönose waarbij een bacterie de ziekteverwekker is. De bacterie kan lang buiten de gastheer (het dier) in leven blijven en ook na jaren nog mensen en dieren besmetten. Salmonella komt voor bij kippen en bij varkens. Deze bacterie kan de mens besmetten via eieren en vlees. Ook hiervoor geldt dat bij pluimvee een duidelijk verband is gevonden tussen bedrijfsgrootte en de aanwezigheid van Salmonella. Bij varkens is dit niet duidelijk (in onderzoeken soms wel en soms niet).

Toxoplasma, de veroorzaker van toxoplasmose, is een dierlijke parasiet die onder meer bij varkens voorkomt. Het kan door diverse dieren worden overgebracht. Hierdoor en door verblijf van toxoplasma in de bodem komt het bij bedrijven met uitloop in de vrije lucht (dit zijn vooral kleinere bedrijven) meer voor dan bij de moderne intensieve veehouderij. Katten zijn een belangrijke bron van besmetting van de mens, rechtstreeks of door contact met kattenuitwerpselen of grond waarin deze voorkomen. In de grond kunnen besmettelijke overlevingsvormen van Toxoplasma aanwezig zijn, de zogenaamde oöcysten. Mensen kunnen ook worden besmet door het eten van onvoldoende verhit vlees. Toxoplasmose kan ernstige gevolgen hebben voor het ongeboren kind, vooral als de moeder in de eerste maanden van de zwangerschap voor het eerst besmet wordt door de parasiet. Bij besmetting na de geboorte zijn de gevolgen meestal mild, maar bij een klein deel van de patiënten heeft de ziekte een ernstig verloop.

Als indicator voor de aanwezigheid van bacteriën in de lucht, en tegelijk daarmee ook van andere ziekteverwekkers (en resistente bacteriën, zie hieronder), worden endotoxinen gebruikt. Dit zijn bestanddelen uit de celwanden van een hele grote groep bacteriesoorten (Salmonella en Q-koorts horen beide tot deze groep). Een hoog gehalte aan endotoxinen geeft dus niet direct aan, dat er schadelijke organismen in de lucht aanwezig zijn, maar kan wel gebruikt worden als aanwijzing of de kans daarop groter of kleiner is. In de stallen kunnen hoge concentraties van endotoxinen optreden. Dit kan invloed hebben op de luchtwegen. Werknemers met allergie en astma reageren hier sterker op dan werknemers zonder allergie of astma. Ook in de omgeving van bedrijven kan de endotoxineconcentratie in de lucht hoger zijn dan elders (bijvoorbeeld in stedelijk gebied). Het gaat daarbij echter wel om zeer lage concentraties, waarvan geen effecten op de gezondheid worden verwacht (zie D.J.J. Heederik et al., jan 2011 en juni 2011). Bij metingen rondom specifieke bedrijven werd duidelijk dat de veehouderij in alle gevallen bijdraagt aan hogere niveaus van endotoxinen tot een afstand van het bedrijf van ongeveer 250 meter. De concentraties waren het hoogst bij varkenshouderijen en pluimveebedrijven. In stofmonsters van de regio waar Q-koorts is opgetreden is de betreffende bacterie in ook lange tijd na de uitbraak van de Q-koorts nog meetbaar, ondanks het gegeven dat Q-koortsuitbraken zich niet meer voordoen. Vermoedelijk gaat het om lage achtergrondniveaus.

De kans op besmetting tussen bedrijven - en daardoor verspreiding van dierziekten - is te verminderen door een voldoende grote afstand tussen bedrijven aan te houden.

1.b Antibioticumresistentie

Bekend is de opkomst van een bepaald type MRSA (Meticilline Resistente Staphylococcus aureus) in de varkenshouderij. De bacterie (een staphilococ) is resistent voor een groep veel gebruikte antibiotica. De resistente vorm komt voor bij mensen die nauw contact hebben met varkens of vleeskalveren, zoals de medewerkers van de bedrijven. Verspreiding van mens op mens is mogelijk. Daardoor valt bijvoorbeeld verspreiding binnen een gezin niet uit te sluiten. Ook verspreiding via de lucht of door contact met mest kan een rol spelen, maar er is meer onderzoek nodig om hierin inzicht te verschaffen. De dragers van MRSA zullen er gewoonlijk niets van merken, maar het kan voor mensen met een slechte weerstand wel een bedreiging zijn. Daarom is het van heel groot belang, dat besmetting in ziekenhuizen wordt voorkomen. De richtlijn is nu, dat personen die intensief contact hebben met varkens of kalveren bij ziekenhuisopname worden onderzocht op MRSA en in isolatie worden verpleegd tot is uitgesloten dat ze drager zijn. Het optreden van resistentie vormt een bedreiging voor de volksgezondheid. Het hangt samen met het op grote schaal gebruiken van antibiotica in de veehouderij. Daarom worden maatregelen genomen om het gebruik geleidelijk terug te dringen. Bij kippen komt ook de resistente Colibacterie voor. Deze bacterie kan via kippenvlees de mens besmetten. Deze ESBC bacterie veroorzaakt zeer waarschijnlijk bij mensen voor resistentie tegen veel gebruikte antibiotica.

De resistente bacteriën kunnen via het ventilatiesysteem van de bedrijven ook in de buitenlucht terecht komen. De veespecifieke MRSA-bacterie werd in het onderzoek van Heederik et al (juni 2011) vaker en in hogere concentraties teruggevonden in een straal van 1000 meter rond veehouderijbedrijven. In hoeverre dit kan leiden tot MRSA besmetting van omwonenden is nog onduidelijk, maar door de sterke verdunning in de buitenlucht zal de kans gering zijn. Net als voor de veehouders geldt, zullen ook andere mensen het in het algemeen niet merken dat ze drager zijn.

2. Ammoniak

Ammoniak is in hoge concentraties bijtend voor de ogen, de huid en de luchtwegen. De concentraties in de stallen liggen zowel in de rundveehouderij als in de varkens- en pluimveesector boven de normen voor blootstelling. Buiten de stallen liggen de waarden ver onder het niveau waarop gezondheidseffecten kunnen worden verwacht.

3. Fijnstof

In de stallen kunnen relatief hoge concentraties van fijnstof optreden, maar ook van inhaalbaar stof dat iets groter is. De bijdrage aan de luchtkwaliteit buiten de stal verschilt per staltype en per diersoort. De concentratie van fijnstof in de lucht kan bij de grens van een intensieve veehouderij (grens van de inrichting) in de orde liggen van enkele microgrammen per m³ lucht.

Dit geldt globaal genomen bij zowel (grote) varkens- als kippenhouderijen, waarbij globaal genomen geldt dat de belasting door kippenbedrijven het grootst is. Bij de grond- en plaatsgebonden veehouderij komt veel minder fijnstof vrij en is dit in de praktijk geen aandachtspunt. Indien de toename van de concentratie fijnstof in de lucht tot gevolg heeft dat de geldende grenswaarden voor de luchtkwaliteit worden overschreden, zullen in het kader van een omgevingsvergunning maatregelen worden voorgeschreven om de belasting van de lucht terug te dringen. Hiervoor bestaan realistische maatregelen. Dit neemt niet weg, dat uitbreiding van de intensieve veehouderij in Opsterland - een gebied met relatief lage achtergrondwaarden - kan leiden tot een verhoging van de fijnstofconcentratie in de lucht.

Blootstelling aan fijnstof brengt diverse gezondheidsrisico's met zich mee. Het gaat daarbij vooral om verergering van bestaande aandoeningen. Risicogroepen zijn ouderen, patiënten met al bestaande luchtweg- en hartaandoeningen en kinderen met al bestaande luchtwegklachten. Ook gezonde kinderen zijn relatief gevoelig voor fijnstof. Deze risico's bestaan ook - zij het in mindere mate - bij concentraties die lager zijn dan de geldende grenswaarde van 40 µg/m³ lucht. Figuur 3.20 toont dat de concentratie in Opsterland in het algemeen in de range van 16-18 µg/m³. Dit is, zeker in verhouding tot andere gebieden in Nederland, een lage concentratie.

In de Interimrapportage (D.J.J. Heederik et al., jan. 2011) worden ook de voorlopige resultaten gegeven van een vergelijking van gezondheidsgegevens van huisartsenpraktijken in gebieden met veel intensieve veehouderij en praktijken elders in het land. De suggestie dat in gebieden met veel intensieve veehouderij meer klachten en aandoeningen aan de luchtwegen worden gemeld, kon hiermee niet worden bevestigd. Eerder wordt het tegendeel waargenomen. Een aantal specifieke klachten (pneumonie en chronische bronchitis) werden in de gebieden met veel intensieve veehouderij wel vaker gevonden. Voor pneumonie kan dit samenhangen met de Q-koorts uitbraak. De resultaten van het vervolgonderzoek (zie D.J.J. Heederik et al., juni 2011) bevestigen dit beeld. Er zijn weinig verschillen gevonden met de gezondheid van een plattelandsbevolking elders in het land die beduidend minder intensieve veehouderij in de omgeving heeft. Rondom intensieve veehouderij werden vooral meer longontstekingen gezien; dit gold voor alle jaren tussen 2006 en 2009 en is naar alle waarschijnlijkheid ten dele gerelateerd aan de uitbraak van Q-koorts in de jaren 2008 en 2009. Astma en COPD kwamen niet vaker voor in de nabijheid van intensieve veehouderij. Mensen met COPD en astmatici hadden echter wel meer complicaties van hun ziekte, met name infecties van de bovenste luchtwegen en longontsteking. Astma blijkt minder vaak voor te komen bij hogere concentraties van fijnstof en (dus) in de nabijheid van veehouderijbedrijven. Astmatici en mensen met COPD hebben wel vaker dan mensen elders in het land last van infecties aan de bovenste luchtwegen. Longontsteking is enigszins verhoogd in de nabijheid van intensieve veehouderij in het algemeen en sterk verhoogd bij omwonenden van bedrijven met geiten en pluimvee. Statistisch is het verband sterk tussen het voorkomen van 'mogelijke Q-koorts' en veehouderijbedrijven, met name geltenbedrijven. Kinderen die wonen in de nabijheid van veehouderijbedrijven hebben, net als kinderen die zijn opgegroeid op een boerderij, vaker eczeem.

Het onderzoek gaf weinig aanwijzingen dat zeer grote stallen, zogenaamde megastallen, meer invloed hebben op de gezondheid van omwonenden dan kleinere stallen.

4. Geur

Blootstelling aan geur wordt niet alleen als hinder ervaren, maar kan ook leiden tot de verstoring van dagelijkse activiteiten en tot lichamelijke klachten, vooral stressgerelateerde klachten. Daarom is het ook een gezondheidsprobleem. Er bestaan wettelijke normen voor de geurbelasting door veehouderijbedrijven, maar op grond van onderzoek kan worden aangenomen dat ook bij geurconcentraties onder de normen geurhinder kan optreden. Daarbij valt op dat het effect het sterkst is bij de aanwezigheid van één bron in een niet concentratiegebied. Bij meerdere bronnen in de directe omgeving is de hinder bij een bepaalde belasting minder sterk dan bij dezelfde belasting in een situatie waar maar één geurbron aanwezig is. De beoordeling in het kader van een gezondheidseffectscreening (GES) is gebaseerd op de situatie met één bron en daardoor strenger dan de wettelijke norm. Er wordt van uitgegaan dat een geurbelasting van meer dan 6 geureenheden (odour units) per m³ lucht per individueel bedrijf voor omwonenden in het algemeen een ongewenste gezondheidsbelasting oplevert. Wettelijk ligt in niet-concentratiegebieden buiten de bebouwde kom de grenswaarde op 8 odour units per m³ lucht.

Conclusies

Algemeen

Op grond van het voorgaande en de achterliggende informatie kan het volgende worden geconcludeerd:

- de concentratie van zoönosen in de lucht is in de omgeving van veehouderijbedrijven zo laag dat in het algemeen geen negatieve gezondheidseffecten voor omwonenden worden verwacht, voor zover bekend;
- met name bij pluimveebedrijven is er bij de grote bedrijven meer kans op het optreden van een mogelijke ziekteverwekker dan bij kleinere bedrijven. Bij varkensbedrijven treedt dit effect niet op of is dit (bij Salmonella) onduidelijk;
- een groter aantal dieren in een beperkt gebied vergroot in het algemeen de kans op het optreden van een dierziekte of een zoönose en de kans dat de ziekte zich verspreidt. Hoe sterk dit effect is in gebieden met reeds een hoge veebezetting, is niet duidelijk. In het algemeen geldt dat maatregelen op de bedrijven, op het gebied van inrichting, bedrijfsvoering en hygiëne, belangrijk kunnen bijdragen aan de kans op het optreden van ziekten en de verspreiding daarvan. Als zich op een groot bedrijf een ziekte voordoet, kan het moeilijk blijken deze weer weg te krijgen. Dit is een nadeel van schaalvergroting. Daar staat tegenover dat bij grote zogenaamde gesloten bedrijven (bijvoorbeeld bedrijven waar de dieren van fok tot (of zelfs tot en met) slacht binnen het bedrijf blijven) de kans op infecties kleiner is dan bij andere bedrijven. Zoals hiervoor al is aangegeven, kunnen maatregelen op de bedrijven belangrijk bijdragen aan de kans op het optreden van ziekten en de verspreiding daarvan;
- doordat op grote schaal antibiotica worden ingezet, komen bepaalde resistente bacteriën veel voor. Dit vormt een bedreiging voor de volksgezondheid. Hiervoor moeten maatregelen worden getroffen in de bedrijfsvoering. Ruimtelijke en milieumaatregelen zijn hiervoor praktisch niet van belang. De veespecifieke MRSA-bacterie werd in het onderzoek van Heederik et al (juni 2011) vaker en in hogere concentraties teruggevonden in een straal van 1000 meter rond veehouderijbedrijven. In hoeverre dit kan leiden tot MRSA besmetting van omwonenden is nog onduidelijk, maar door de sterke verdunning in de buitenlucht zal de kans gering zijn. Net als voor de veehouders geldt, zullen ook andere mensen het in het algemeen niet merken dat ze drager zijn;
- de concentratie van ammoniak ligt buiten de bedrijven op een niveau waarop geen effecten op de gezondheid worden verwacht;
- de intensieve veehouderij draagt merkbaar bij aan de concentratie aan fijnstof in de lucht. Hoewel aan wettelijke normen moet worden voldaan, kan dit opgeteld aan de al bestaande concentratie in de lucht bijdragen aan het ontstaan van gezondheidsrisico's. In een informatieblad van de GGD'en Brabant/Zeeland (oktober 2011) wordt ervoor gepleit om bij nieuwbouw een afstand van 250 m tot woonkernen of lintbebouwing aan te houden. Dit kan niet goed worden onderbouwd met het tot nu toe verrichte onderzoek, maar wordt vooruitlopend op nader onderzoek geadviseerd;
- blootstelling aan geur van veehouderijbedrijven kan, ook bij voldoen aan de wettelijke normen hiervoor, voor omwonenden een ongewenste gezondheidsbelasting opleveren.

Gemeente Opsterland

In de gemeente liggen 21 intensieve veehouderijbedrijven. De bedrijven liggen verspreid in het plangebied.

Door het beperkte aantal intensieve veehouderijen en de afstanden onderling, is er geen sprake van gezondheidsrisico's voor de omgeving door cumulatie van de invloed van de bedrijven gezamenlijk. Op het niveau van individuele bedrijven kan er, gelet op bovenstaande conclusies, wel sprake zijn van een enigszins verhoogd gezondheidsrisico voor omwonenden. Een licht negatief effect voor direct omwonenden is dus niet geheel uitgesloten. De brief van de staatssecretaris van 14 juni jl. gaat ook in op de concentratie van intensieve veehouderijen en de gevolgen daarvan voor de volksgezondheid. Het voorgestelde wettelijke kader werkt vooral een beperking van de concentratie van veehouderijen uit.

Het bestemmingsplan is niet het kader voor milieuvoorschriften voor individuele bedrijven. Dit komt aan de orde bij de (omgevings)vergunningverlening. Hierbij is er aandacht is voor geur, stof en geluid. Wel zal moeten worden nagegaan of de voorgenomen uitbreidingsruimte van bouwblokken verenigbaar is met het geurbeleid. De gemeente Opsterland heeft in haar eigen geurbeleid een geurcontour bepaald voor afstandsdieren (w.o. melkveehouderij).

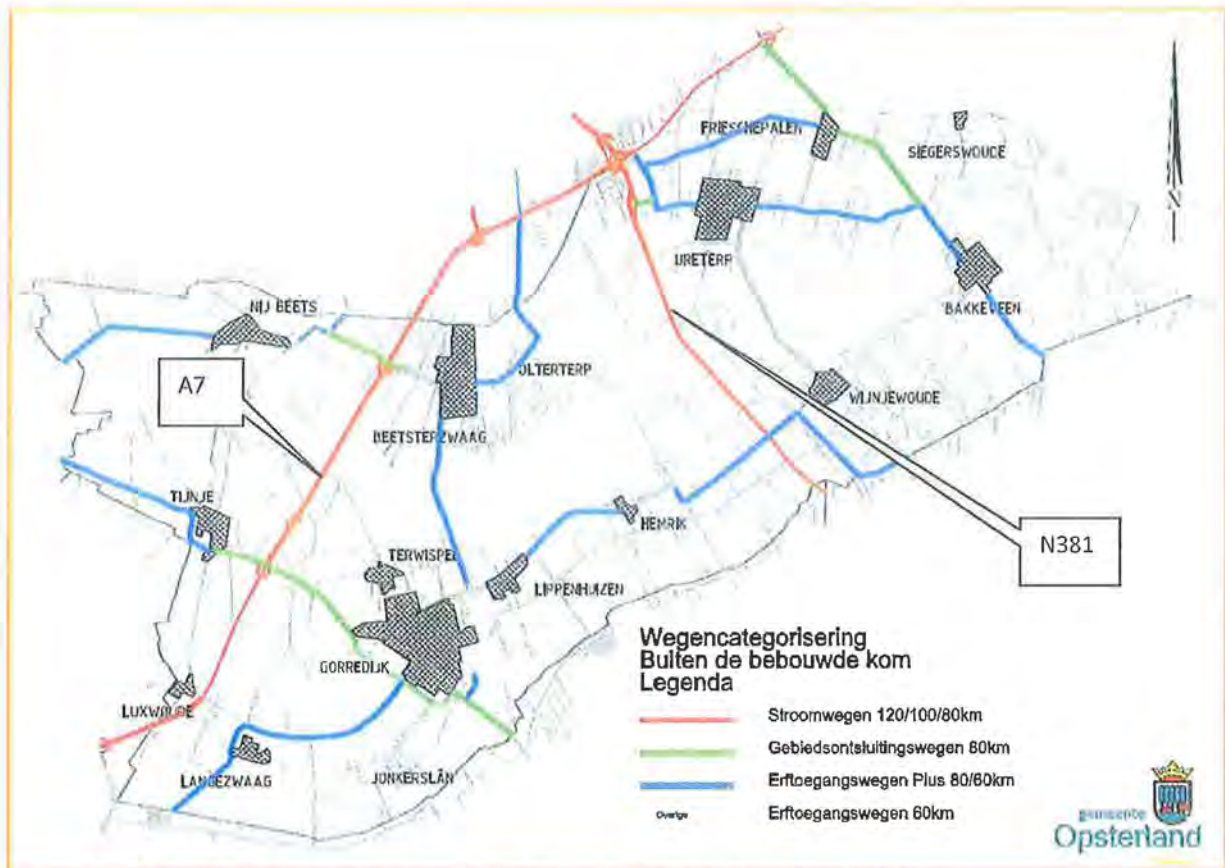
Voor de verspreiding van mogelijke ziekteverwekkende organismen en van resistente bacteriën moet vooral worden ingezet op maatregelen in de aard van de bedrijven (bijvoorbeeld zogenaamde gesloten bedrijven) en de bedrijfsvoering (hygiëne, het gescheiden houden van groepen dieren). Het bestemmingsplan is hiervoor niet het aangewezen instrument om dat te regelen.

3.4.4

Verkeer

Infrastructuur

De hoofdinfrastructuur binnen de gemeente Opsterland is weergegeven in Figuur 3.22, waarin de A7 en de N381 zijn weergegeven als Stroomweg A. Dit betreft de wegen met de belangrijkste doorgaande verbindingen in het gebied. Deze wegen hebben een regime van 80 km/u (of harder voor de A7). De gebiedsontsluitingswegen zijn eveneens aangegeven in Figuur 3.22. Voor het overige betreffen de wegen in de gemeente vooral erftoegangswegen met een regime van 60 km/u buiten de bebouwde kom.

Figuur 3.22 Kaart Infrastructuur huidige situatie (bron: GVVP Opsterland, 2009)

De gemeente Opsterland kent tevens een aantal utilitaire en een aantal recreatieve fietspaden.

Verkeersveiligheid

Het tussen de provinciale wegen liggende fijnmazige net van lokale wegen zorgt voor de ontsluiting van de percelen in het buitengebied. Het profiel van deze wegen is vaak smal. Dit kan knelpunten opleveren voor het landbouw- en vrachtverkeer dat steeds groter en zwaarder wordt. Het GVVP heeft in dit kader opgemerkt dat op alle wegen een toename van het verkeer optreedt.

Het aantal ongevallen op de wegen in Opsterland ligt al jaren onder het gemiddelde van de provincie Fryslân. Er zijn geen aanvullende maatregelen in het GVVP verwoord ten aanzien van de verkeersveiligheid.

Autonome ontwikkeling

Het GVVP beschrijft de stand van zaken ten aanzien van het verkeer. Er worden geen autonome ontwikkelingen beschreven die leiden tot een wijziging van de verkeersstructuur. Plannen op het gebied van fietsverbindingen zijn vooral ten aanzien van de utilitaire fietspaden uitgevoerd. Het realiseren van recreatieve fietspaden vergt een langere termijn. Er zijn geen nieuwe plannen voor de realisatie van fietspaden in de gemeente.

3.5 Overige thema's

3.5.1 Bodem

Bodemkundige, aardkundige waarden en geomorfologie

De Bodemkundige, aardkundige waarden en geomorfologie is binnen de gemeente Opsterland sterk verbonden met het landschap en de cultuurhistorie. Het aspect wordt dan ook samen met deze beide aspecten beschreven in paragraaf 3.3.1.

3.5.2 Water

Grondwaterbeschermingsgebieden

Bij Nij Beets is een grondwaterbeschermingsgebied aanwezig (Figuur 3.23). Op dit moment wordt onderzoek gedaan naar de uitbreiding van de waterwinning. Dit wordt in een afzonderlijke procedure behandeld die vergezeld gaat van een milieueffectrapportage.

Figuur 3.23 Uitsnede provinciale kaart 'Stilte- en grondwaterbeschermingsgebieden' (bron: provincie Fryslân)

Waterstructuur

De waterstructuur van de gemeente Opsterland wordt gedomineerd door de hoofdafwateringen. Deze zijn weergegeven in Figuur 3.24. In het waterplan van Opsterland (Wetter Yn 'e Wâlden) zijn ambities ten aanzien van waterkwaliteit (schoon water) en waterkwantiteit opgenomen.

Figuur 3.24 Hoofdafwateringen in Opsterland (Bron: Wetter yn 'e Wâlden, 2008)

Autonome ontwikkeling

Er worden in de autonome situatie geen ontwikkelingen mogelijk gemaakt die de waterkwaliteit en -kwantiteit kunnen beïnvloeden.

3.5.3 Externe veiligheid

Ten behoeve van de beoordeling van het aspect Externe Veiligheid voor het voorontwerpbestemmingsplan "Buitengebied" heeft het bureau Externe Veiligheid Fryslân (2013) een veiligheidsstudie uitgevoerd. Voor dit onderzoek is in eerste instantie een inventarisatie van de risicobronnen gemaakt. Het betreft de volgende bronnen:

Binnen en in de directe nabijheid van het plangebied zijn risicobronnen gelegen waarvan de risicocontouren of het invloedsgebied zijn gelegen binnen het plangebied.

De risicobronnen kunnen voor dit plangebied worden opgesplitst in:

- inrichtingen waar risicovolle activiteiten plaatsvinden;
- transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen;
- transport van gevaarlijke stoffen over wegen.

De aanwezige risicobronnen binnen de gemeente Opsterland zijn op onderstaande kaart (Figuur 3.25) weergegeven.

Figuur 3.25 risicobronnen

Daarnaast zijn er diverse inrichtingen binnen het plangebied aanwezig die wel gevaaraspecten hebben maar die niet onder het Bevi vallen. Deze inrichtingen worden daarom niet nader beschouwd in het bestemmingsplan 'Buitengebied'. Het betreft hier bijvoorbeeld inrichtingen met propaantanks met een inhoud van minder dan 13 m³, chloorbleekloog, dat wordt opslagen t.b.v. zwembaden, opslag van vuurwerk en aardgasontvangst-/meetstations.

Risicovolle inrichtingen

LPG-tankstations

De volgende LPG-tankstations zijn als risicobron relevant voor het bestemmingsplan:

- Tankstation "De Vonken", Rijksweg A7, Terwispel;
- Tankstation "De Walden", Rijksweg A7, Terwispel;
- Tankstation "Moll v.o.f." Wetterkant 2, Gorredijk;
- Tankstation "'t Kruispunt" Opperhaudmare 10, Wijnjewoude;
- Tankstation "Kleefstra bv" Koaibosk 4, Terwispel;
- Tankstation "Klein Groningen" Opperhaudmare 3, Klein Groningen;
- Tankstation "Wagenaar en Zn" De Feart 107, Ureterp.

Aardgas win-/behandelingsinstallaties:

De volgende aardgas win-/behandelingsinstallaties zijn in het plangebied aanwezig:

- Aardgas meet- en regelstation Gasunie: M&R Opsterland (A-142), Sweachsterwei te Lippenhuizen;
- Gasbehandelingsinstallatie NAM: Ureterp-100 en putlocatie Ureterp-200.

Transportleidingen

Op onderstaande uitsnede van de professionele risicokaart, figuur 14, zijn de ondergrondse hogedruk aardgastransportleidingen die door de gemeente Opsterland lopen als rode stippellijnen aangeduid. Het betreft buisleidingen die door Gasunie, NAM of Vermilion beheerd/geëxploiteerd worden. Ondergaand wordt nader op de veiligheidsaspecten ingegaan.

Figuur 3.26 ondergrondse hogedruk aardgastransportleidingen

Bij alle hogedruk aardgastransportleidingen en aardgaswin-/behandelingsinstallaties is gebleken dat er geen kwetsbare objecten binnen de PR 10^{-6} contouren aanwezig zijn. Daarnaast is bij alle hogedruk aardgastransportleidingen en aardgaswin-/behandelingsinstallaties gebleken dat het GR zeer laag, dan wel niet aanwezig is.

Transportroutes

Via de A7 (figuur 9) vindt vervoer van gevaarlijke stoffen plaats. Door de gemeente Opsterland is geen route gevaarlijke stoffen op grond van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen vastgelegd. Het bulktransport van gevaarlijke stoffen over de A7 vormt geen belemmering voor de functies in het bestemmingsplan.

Autonome ontwikkeling

Vermilion Oil & Gas Netherlands B.V. (hierna Vermilion) is voornemens om de bestaande mijnbouwlocatie "Langezwaag" in gebruik te nemen voor het winnen van aardgas. De mijnbouwlocatie is gelegen aan een kavel aan het Lang Ein ten zuidwesten van Langezwaag. De locatie "Langezwaag" is aangelegd en ontwikkeld ten behoeve van een in 2011 uitgevoerde exploratieboring. Deze exploratieboring had als doel om vast te stellen of er in de ondergrond aardgas aanwezig is en zo ja, of dit aardgas zinvol is om te winnen. Deze proefboring is mogelijk gemaakt in het daarvoor opgestelde bestemmingsplan "Exploratieboring Langezwaag".

Na het testen van de put bleek dat er daadwerkelijk gas kan worden gewonnen. Hiervoor moet de locatie worden omgebouwd tot een mijnbouwlocatie (winningslocatie). Voor het transport van het te winnen gas naar de gasbehandelingsinstallatie in Garijp, wordt een nieuwe aardgastransportleiding aangelegd vanaf de winningslocatie naar de dichtstbijzijnde bestaande aardgastransportleiding (zie onderstaand figuur).

Figuur 3.27 winlocatie Vermilion en aardgasleiding.

Door KEMA is in 2011 een risicostudie voor de aan te leggen buisleiding uitgevoerd. Geconstateerd is dat er geen sprake is van $PR10^{-6}$ knelpunten en er geen GR aandachtspunten zijn.

Tulip Oil (voorheen Smart Energy Solutions B.V.) is van plan twee nieuwe hogedrukaardgasleidingen aan te leggen. Eén buisleiding vanaf locatie Donkerbroek naar locatie Hemrik en één buisleiding van locatie Hemrik richting Ureterp met aansluiting op de bestaande buisleiding.

In opdracht van Tulip Oil heeft Oranjewoud/Save een risicoanalyse (projectnr. 120360-246353, mei 2012) uitgevoerd van deze buisleidingen. Directe aanleiding hiervoor is het Bevb. In de risicoanalyse is geconstateerd dat er geen sprake is van $PR 10^{-6}$ knelpunten en er geen GR aandachtspunten zijn.

3.5.4 Geluid

Stiltegebieden

De provincie Fryslân heeft enkele stiltegebieden aangewezen binnen de provincie. Binnen Opsterland komen geen stiltegebieden voor. Het dichtst bij gelegen is het gebied De Deelen (zie ook Figuur 3.23), dat tevens een Natura 2000-gebied is.

Geluidzonering van bedrijventerreinen

Binnen het plangebied liggen geen bedrijventerreinen met een geluidzone. Het bedrijventerrein Gorredijk (aan de zuidzijde van de gemeente) kent wel een geluidzone die zich over het plangebied uitstrekt. Met de zonering worden enerzijds beperkingen opgelegd aan de totale geluidsproductie door 'geluidmakers' op het terrein. Anderzijds wordt voorkomen dat geluidgevoelige objecten (bijvoorbeeld woningen) teveel oprukken richting de bedrijven. In het voorgenomen bestemmingsplan wordt rekening gehouden met deze geluidzones.

Autonome ontwikkeling

Uitbreidingen van bedrijven en andere ontwikkelingen in het plangebied zullen moeten voldoen aan de bestaande regelgeving. Hierdoor wordt geluidhinder zoveel mogelijk voorkomen. Er zijn geen ontwikkelingen voorzien die leiden tot een sterke toename van de geluidbelasting.

4 Ontwikkelingen bestemmingsplan en afbakening plan-MER

4.1 Ontwikkelingsmogelijkheden vigerende en voorgenomen bestemmingsplan

4.1.1 Inleiding

In hoofdstuk 2 is een beschrijving gemaakt van de ontwikkeling van de landbouw, de verwachte trends en de mogelijkheden in het vigerende en nieuwe bestemmingsplan. Vigerend en voorgenomen beleid is in een tabel naast elkaar gezet (zie bijlage 2). Hierbij zijn alleen de voor dit MER relevante onderwerpen weergegeven. Hieronder wordt een samenvatting gegeven van de meest ingrijpende ontwikkelingsmogelijkheden in het nieuwe bestemmingsplan. In paragraaf 4.2 wordt met deze paragraaf als input de afbakening van het MER beschreven.

Deze paragraaf beschrijft een samenvatting van de geformuleerde uitgangspunten voor het toekomstige bestemmingsplan van de gemeente Opsterland. Hierbij worden alleen de gewijzigde uitgangspunten ten aanzien van het geldende beleid en de uitgangspunten die relevant zijn voor dit plan-MER beschreven. Voor de overige uitgangspunten wordt verwezen naar de Inventarisatie en Uitgangspuntennotitie en het Voorontwerpbestemmingsplan.

4.1.2 Uitgangspunten

Per thema worden de uitgangspunten en de voorgenomen wijzigingen voor het nieuwe bestemmingsplan in een opsomming weergegeven. Alle overige uitgangspunten zijn terug te vinden in de 'Inventarisatie- en uitgangspuntennota Bestemmingsplan Buitengebied 2008' en in het Voorontwerp Bestemmingsplan Buitengebied 2011.

Landbouw:

- *Omvang bouwperceel:* in de geldende regeling is het agrarisch bouwvlak opgenomen met een gemiddelde omvang van 1 ha. In het vigerende plan is een uitbreiding (vrijstellingsbevoegdheid) van 25% opgenomen, zodat een uitbreidingsmogelijkheid tot 1,25 ha bestaat. Net als in het vigerende bestemmingsplan wordt in het nieuwe bestemmingsplan onderscheid gemaakt tussen intensieve veehouderijen en grond- en plaatsgebonden bedrijven. Voor de laatste groep wordt in het nieuwe bestemmingsplan een onderscheid gemaakt is in bedrijven met een omvang tot 70 NGE en bedrijven met een omvang vanaf 70 NGE. Intensieve veehouderijen (gemiddeld 1 ha, groot) kunnen groeien met max. 500 m². Bedrijven tot 70 NGE kunnen groeien tot 2 ha. (wijzigingsbevoegdheid) en bedrijven vanaf 70 NGE kunnen groeien van 1,5 ha. via 2 ha. (vrijstelling) tot 3 ha. (wijzigingsbevoegdheid).
- *Bedrijfsgebouwen:* de maximale goot- en nokhoogte vastgesteld op 4,5 en 13 meter conform vigerend plan.
- *Aantal agrarische bouwvlakken:* Ten opzichte van het vigerende bestemmingsplan is een groot aantal agrarische bouwvlakken verwijderd. In de nieuwe regeling zijn nog 317 agrarische bouwvlakken aanwezig. Op basis van het vigerende plan en de ontheffingen en wijzigingen daarop waren in 2004 nog ca. 640 agrarische bouwvlakken aanwezig.
- *Nieuwe agrarische bedrijven:* nieuwe bedrijven mogen in het nieuwe plan niet worden opgericht. Dit in tegenstelling tot de geldende regeling, waarbij nieuwvestiging mogelijk is wanneer voldaan wordt aan de eis dat het bedrijf vanuit milieuhygiënisch en ecologisch oogpunt aanvaardbaar is.
- *Omzetten grond- en plaatsgebonden bedrijf:* in het nieuwe plan is het in tegenstelling tot het geldende plan niet meer mogelijk een grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf om te zetten naar een niet grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf.
- *Niet-grond- en plaatsgebonden neventak:* in het nieuwe plan is een niet-grond- en plaatsgebonden neventak mogelijk (max. omvang 250 m²). Dit is overeenkomstig het geldende plan.

Recreatie:

- *Recreatieve voorzieningen en nevenfuncties:* dergelijke activiteiten zijn zowel in het vigerende als in het nieuwe plan in beginsel mogelijk. In het nieuwe plan kunnen meer nieuwe recreatieve voorzieningen als nevenfunctie worden gerealiseerd, zoals kamperen en b&B en broche. In het vigerende plan zijn specifieke bestemmingen opgenomen voor verschillende recreatieve gebieden en activiteiten in het gebied. In het nieuwe plan wordt onderscheid gemaakt tussen de bestemmingen "Recreatie - Dagrecreatie" en "Recreatie - Verblijfsrecreatie". Binnen de bestemming Recreatie - Dagrecreatie zijn dagrecreatieve voorzieningen mogelijk met ondergeschikt daaraan lichte horeca activiteiten. Het bouwen van nieuwe gebouwen is in beginsel niet toegestaan, wel kan een uitbreiding met maximaal 50% van de bestaande bebouwing worden gerealiseerd. Ook voor de Verblijfsrecreatie betreft de regeling een consolidering van de bestaande regeling. Deze regeling sluit sterk aan op de bestaande situatie. Er is slechts een beperkte mogelijkheid het aantal kampeerplaatsen of recreatiewoningen uit te breiden (slechts enkele tientallen verspreid over het gehele gebied).

Wonen:

- *Ruimte voor ruimte regelingen:* in beide bestemmingsplannen (zowel vigerend als nieuw) is er de mogelijkheid agrarische bouwvlakken om te zetten naar een woonbestemming. In het vigerende plan is daarbij de mogelijkheid opgenomen voor burgemeester en wethouders om eisen te stellen inzake sanering van bouwwerken. In het nieuwe plan is een vergelijkbare regeling opgenomen. De regeling houdt de afweging in dat geen onevenredige aantasting van het ruimtelijke beeld, de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden en de verkeersveiligheid mogen optreden.
- *Wonen - woonboerderij:* in het nieuwe plan is een separate regeling opgenomen voor woonboerderijen. Deze is gericht op het instandhouden van oorspronkelijke boerderijen in het gebied, waarbij meer mogelijkheden worden geboden voor nieuwe functies in deze gebouwen, ten opzichte van de reguliere woonbestemming. Uitgangspunt van de regeling blijft de instandhouding van de karakteristieke panden.

Overige niet-agrarische bedrijvigheid:

- *Bedrijfsgebouwen (niet-agrarische bedrijven):* in het geldende plan is een specifieke regeling opgenomen ten aanzien van de bedrijfsgrootte en het te bebouwen percentage van het perceel voor bedrijven. In het nieuwe plan wordt een meer algemene regeling getroffen. In het vigerende plan zijn geen uitbreidingsmogelijkheden voor bedrijven opgenomen. In het nieuwe plan wordt een uitbreiding geboden voor het te bebouwen oppervlakte van het bedrijfsperceel (20% extra ruimte).
- *Functieverandering:* een niet agrarisch bedrijf kan in het nieuwe plan gewijzigd worden naar wonen. In het geldende bestemmingsplan is deze regeling niet opgenomen.

Natuur:

- In het nieuwe bestemmingsplan wordt de omvorming van agrarisch gebied naar natuur mogelijk gemaakt in het kader van de ontwikkeling van het Koningsdiep. In het vigerende plan was van deze plannen nog geen sprake. Tussen de vaststelling van het vigerende (moeder)plan in 1990 en nu heeft wel een aantal wijzigingen plaatsgevonden, waarbij onder meer de eerste ruimte voor de ontwikkeling van het Koningsdiep werd geboden. In zowel het vigerende als het nieuwe bestemmingsplan is omzetting van een agrarische bestemming naar natuur mogelijk; in het vigerende plan alleen indien daar vanuit andere overheden en vanuit vertegenwoordigers van de landbouw goedkeuring aan gegeven is, in het nieuwe plan is een speciale gebiedsaanduiding opgenomen waarbinnen de bestemming omgezet kan worden naar een natuurbestemming.

Landschap:

In paragraaf 2.3.4 is het gemeentelijk beleid voor het landschap beschreven. In het nieuwe bestemmingsplan is een nieuwe cultuurhistorische inventarisatie opgenomen, die ten behoeve van het bestemmingsplan is uitgevoerd en die richtlijnen aangeeft voor het omgaan met de cultuurhistorische waarden. In het vigerende plan is eveneens aandacht besteed aan de landschappelijke waarden.

Deze maken onderdeel uit van de verschillende bestemmingsomschrijvingen en cultuurhistorische en landschappelijke waarden zijn expliciet op de kaart aangegeven. In het nieuwe plan zijn deze waarden meer expliciet gemaakt, met name ten aanzien van de cultuurhistorisch-landschappelijke waarden.

4.1.3 Belangrijke thema's

Voor het plan-MER zijn de ontwikkelingen in de landbouw en bouwmogelijkheden die invloed kunnen hebben op het landschap het meest van belang. Hierbij gaat het om de ontwikkelingsmogelijkheden van de agrarische bedrijven ten aanzien van de grote van het agrarische perceel. Daarnaast zijn alle bouwmogelijkheden voor agrarische bedrijven, niet-agrarische bedrijven en woningen van belang voor het landschap. Met name voor de natuurgebieden zijn de mogelijkheden op het gebied van recreatie (recreatieve routes e.d.) van belang.

4.2 Afbakening plan-MER

Voor de afbakening van het plan-MER wordt verwezen naar de definitieve Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Geconcludeerd kan worden dat bij andere ontwikkelingsmogelijkheden dan de ruimte voor de landbouw gaat om beperkte mogelijkheden voor nevenfuncties op bestaande, mogelijk iets groter wordende, bouwvlakken. Daarom ligt het accent op gevolgen van de ontwikkeling van de landbouw. Bij het aspect landschap worden in samenhang hiermee de mogelijke gevolgen van andere ontwikkelingsmogelijkheden (wonen, niet-agrarische bedrijvigheid, recreatief medegebruik) ook in de beschouwing betrokken.

De hoofdpunten hieruit zijn hieronder overgenomen.

Landschap en cultuurhistorische waarden:

- gevolgen voor kwaliteiten van het landschap (inclusief duister), zoals belevingswaarde en kleinschaligheid van het landschap
- gevolgen voor cultuurhistorische waarden, zoals verkavelingspatronen en microreliëf, onder meer gebaseerd op de landschapskaarten (en landschapstypen)
- gevolgen voor aardkundige waarden

Natuur

- gevolgen van stikstofdepositie voor daarvoor gevoelige habitats in de Natura 2000-gebieden (Bakkeveense Duinen, Wijnjeterper Schar, Van Oordt's Mersken, Fochteloërveen, Alde Feanen, Deelen, Sneekermeergebied, Drents-Friese Wold & Leggelderveld) en voor andere zeer kwetsbare gebieden in de EHS (Wav-gebieden). Dit betreft stikstofdepositie als gevolg van ammoniakemissie van veehouderijen en (in veel mindere mate) als gevolg van emissie van stikstofoxiden door vergistingsinstallaties met energieproductie. Binnen het aspect natuur is dit het hoofdonderwerp in het op te stellen plan-MER;
- gevolgen op hoofdlijnen van mogelijke veranderingen in landschappelijke structuur voor flora en fauna;
- gevolgen op hoofdlijnen van recreatieve voorzieningen (inclusief routes) op flora en fauna;
- specifieke aandacht voor gevolgen voor ganzen en weidevogels binnen de gemeente;
- gevolgen voor de ecologische hoofdstructuur (inclusief de mogelijkheden binnen de bestemming natuur);
- gevolgen van verlichting door de mogelijkheid van het realiseren van open staltypen gecombineerd met verlichting met name in de buurt van de EHS;

Leefmilieu en gezondheid

- gevolgen voor de geursituatie op basis van het geuronderzoek dat reeds is uitgevoerd
- gevolgen voor de verkeersveiligheid.

Evaluatie

Op grond van de Wet milieubeheer dient de gemeente de gevolgen van het plan onderzoeken. In verband hiermee wordt in dit plan-MER een eerste aanzet voor een evaluatieplan opgenomen.

4.3 Voornemen en scenario's

Bij de effectbeschrijving is het voorontwerp van het voorgenomen bestemmingsplan als uitgangspunt genomen. Dit wordt aangeduid als het voornemen.

Het bestemmingsplan biedt geen mogelijkheden voor nieuwe intensieve veehouderijbedrijven of het toevoegen van nieuwe bouwvlakken voor grond- en plaatsgebonden agrarische bedrijven. Schaalvergroting van bedrijven is mogelijk. Daarbij is onderscheid gemaakt naar bedrijven tot 70 NGE en bedrijven vanaf 70 NGE, waarvan de laatst genoemde meer kunnen groeien dan de eerstgenoemde. Intensieve veehouderijen hebben slechts een beperkte uitbreidingsmogelijkheid.

Het voornemen

In paragraaf 4.1 is het voornemen in het bestemmingsplan beschreven.

Voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw geldt het volgende:

De bedrijven vanaf 70 NGE krijgen een bouwblok van 1,5 ha, met vrijstellingsbevoegdheid tot 2 ha, en wijzigingsbevoegdheid tot 3 ha. Dit betreft zo'n 50 - 60% van de agrarische bouwvlakken. Van de kleine bedrijven (40 - 50% van de bouwvlakken) wordt de huidige oppervlakte van het bouwperceel ongewijzigd vastgelegd, met uitbreidingsmogelijkheden tot 2 ha. De intensieve veehouderijen worden eveneens conform het huidige bouwvlak bestemd, waarbij maximaal 500 m² aan uitbreidingsruimte wordt geboden. In hoofdstuk 2 is reeds een analyse gemaakt van de trends en is aangetoond dat het aantal dieren in het gebied niet of nauwelijks kan groeien vanwege de grote mate van grond- en plaatsgebondenheid van de agrarische sector. De intensieve veehouderijen kunnen bovendien nauwelijks groeien, doordat geen mogelijkheid wordt geboden voor nieuwvestiging in het gebied. Daarmee is het uitgangspunt voor het bestemmingsplan dat het aantal dieren in de gemeente per saldo niet zal toenemen. Het bestemmingsplan maakt wel de vergroting van bouwvlakken mogelijk via afwijkings- en wijzigingsbevoegdheden. Deze zijn bedoeld om de schaalvergroting in de agrarische sector mogelijk te maken. Schaalvergroting van het ene bedrijf zal namelijk gepaard gaan met het opheffen van een of meerdere andere bedrijven in verband met de noodzakelijke ruimte aan agrarische gronden ten behoeve van voer en mest (zie paragraaf 2.2.2.1). Daarmee is een maximaal-realistisch scenario geschetst, waarin per saldo geen toename van het aantal dieren in de gemeente plaatsvindt.

Eventuele aanvullende varianten, op basis van analyse achteraf

Op grond van de effectbeschrijving is een 'terugkoppeling' uitgevoerd op het voornemen. Belangrijke negatieve gevolgen voor het milieu zijn voorzien van mogelijke maatregelen om de effecten te beperken. Voor weidevogels heeft dit geresulteerd in het schrappen van de mogelijkheden om in weidevogelgebieden een kwekerij op te starten. Daarmee zijn niet alle negatieve effecten voor weidevogels voorkomen, maar de effecten zijn wel beperkt. Deze maatregel is meegenomen in de beoordeling en daarbij ook beschreven.

Een andere maatregel betreft de archeologische verwachtingen. Hiervoor is aanbevolen bescherming van archeologische verwachtingswaarden in het bestemmingsplan te regelen. De gemeente werkt op dit moment aan een verdiepingsslag van de archeologische verwachtingskaart. De bedoeling is deze kaart te verwerken in het bestemmingsplan. Indien op basis van de verwachtingskaart dubbelbestemmingen worden opgenomen die de archeologische waarden beschermen wordt het effect op de archeologische verwachtingswaarden als neutraal (0) beoordeeld.

5 Effectbeschrijving

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de (mogelijke) effecten beschreven van de realisatie van de voorgenomen activiteit. In tabel 5.1 wordt de relevante aspecten voor de besluitvorming weergegeven.

Tabel 5.1 Relevante aspecten

Hoofdaspect	Effecten
Natuur	
Natura 2000-gebieden	Mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebieden
Ecologische hoofdstructuur (excl. N2000-gebieden)	Mogelijk effect op de bestaande ecologische hoofdstructuur Mogelijke effecten door nieuwe ecologische hoofdstructuur
Overige natuurwaarden	Mogelijke effecten op weidevogelgebieden Mogelijke effecten op ganzenfoerageergebieden Mogelijke effecten op overige natuurwaarden binnen de gemeente Opsterland
Landschap en cultuurhistorie	
Landschappelijke waarden (verdeeld in 4 deelgebieden)	Effecten op geomorfologische en aardkundige waarden Effecten op landschappelijke structuren en elementen Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit
Cultuurhistorische waarden	Mogelijke effecten op beschermde archeologische waarden Mogelijke effecten op archeologische verwachtingswaarden Mogelijke effecten op beschermde cultuurhistorische waarden
Leefbaarheid	
	Geur
	Gezondheidseffecten van de intensieve veehouderij
	Verkeersveiligheid

Het voornemen zal geen of vrijwel geen gevolgen hebben voor overige milieuaspecten. Na de effectbeschrijving op de genoemde hoofdaspecten zal dit nader worden toegelicht.

De mogelijke effecten op de genoemde criteria zijn afgezet tegen de autonome ontwikkeling in het gebied (referentie) die in hoofdstuk 3 is beschreven. Met betrekking tot de ontwikkeling van de landbouw zijn (alleen) de bekende concrete plannen opgenomen in deze referentiesituatie. De invloed van ammoniakdepositie op de natuur wordt zowel beoordeeld ten opzichte van de huidige situatie als ten opzichte van de autonome ontwikkeling. Bij de vergelijking en beoordeling zijn de scores uit tabel 5.2 gehanteerd.

Tabel 5.2 Gehanteerde scores

Score	Betekenis
++	beoordeling positief in vergelijking met de referentiesituatie
+	beoordeling enigszins positief in vergelijking met de referentiesituatie
0	beoordeling neutraal in vergelijking met de referentiesituatie
-	beoordeling enigszins negatief in vergelijking met de referentiesituatie
--	beoordeling negatief in vergelijking met de referentiesituatie

Voor onderwerpen, waarbij subtiele verschillen ten opzichte van de autonome ontwikkeling optreden, wordt ook de beoordeling 0/- en 0/+ gehanteerd.

5.2 Natuur

5.2.1 Natura 2000-gebieden

Verzuring en vermessing

De effecten op de Natura 2000-gebieden zijn in beeld gebracht in de passende beoordeling die als bijlage bij dit MER behoort (separate bijlage). Uit de passende beoordeling komt naar voren dat in alle Natura 2000-gebieden stikstofgevoelige habitattypen en -soorten voorkomen die in een overspannen stikstofsituatie verkeren. Dit geldt zowel voor de gebieden binnen de gemeentegrenzen van Opsterland als voor de gebieden daarbuiten. De zogenaamde kritische depositiewaarden (KDW) worden in alle onderzochte Natura 2000-gebieden overschreden door de achtergrondwaarden voor stikstofdepositie. Dat betekent dat in de referentiesituatie de stikstofbijdragen vanuit de verschillende bronnen, waaronder de agrarische sector, de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden aantast en de realisatie van de instandhoudingsdoelen van de stikstofgevoelige habitattypen en -soorten belemmert.

Het bestemmingsplan biedt verruimingsmogelijkheden aan bestaande agrarische bedrijven. De ontwikkelingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven zijn echter ook aan andere elementen van het landschap gebonden, zoals ruimte op de huiskavel (beweiding), ruimte voor mestafzet en productie van ruwvoerders. Daarbij is de hoeveelheid agrarische grond leidend voor de mogelijkheden. Deze hoeveelheid neemt niet toe in het bestemmingsplan ten opzichte van de huidige situatie. Een en ander is uitgebreid beschreven in paragraaf 2.2.2. Nieuwvestiging van zowel intensieve (ook niet ter plaatse van bestaande grond- en plaatsgebonden veehouderijen) en grond- en plaatsgebonden veehouderijen is in het bestemmingsplan niet toegestaan. Er wordt in het MER dan ook van uitgegaan dat per saldo geen toename van het aantal dieren zal optreden, ondanks de verruiming van de bouw mogelijkheden voor resterende grond- en plaatsgebonden agrarische bedrijven.

Doordat het aantal dieren gelijk blijft, wordt geen toename van de uitstoot van ammoniak veroorzaakt en leidt het plan niet tot een toename van de stikstofdepositie (stand-still principe). Significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden zijn dan ook niet aan de orde. Aanvullend zullen autonome daling van de stikstofdepositie en het toepassen van zogenaamde PAS-maatregelen de komende periode naar verwachting de stikstofsituatie in de natuurgebieden verbeteren en ontwikkelruimte voor de agrarische sector (en andere economische sectoren) gaan opleveren.

Vanuit de PAS wordt hiermee zowel ruimte voor verbetering van de situatie voor de natuur als ruimte voor economische ontwikkeling gecreëerd. De PAS-analyse voor Wijnjeteperschar (A&W ecologisch onderzoek, 2013) heeft aangetoond dat de ontwikkelruimte die beschikbaar komt door generieke maatregelen en herstelmaatregelen die vastgelegd worden in het beheerplan ruim voldoende is voor de ontwikkelbehoefte. Voor deze laatste is rekening gehouden met 2,5% economische groei. Dit betekent dat er bij vaststelling van de PAS en het beheerplan ook (enige) groei mogelijk is.

Overige effecten

Andere factoren dan stikstofdepositie, zoals oppervlakteverlies en verstoring (beweging, licht en geluid) als gevolg van uitbreiding van agrarische bedrijven, spelen bij voorbaat geen rol in de Natura 2000-gebieden buiten de gemeentegrenzen. Effecten als oppervlakteverlies en verstoring kunnen namelijk uitsluitend optreden door activiteiten in of op zeer korte afstand van Natura 2000-gebieden. De aard van het voornemen van het bestemmingsplan Buitengebied Opsterland leidt tot de conclusie dat op de gebieden buiten de gemeentegrenzen geen effecten van oppervlakteverlies en verstoring plaatsvinden.

Voor de drie Natura 2000-gebieden binnen de gemeentegrenzen geldt dat geen agrarische bedrijven binnen de begrenzing van de Natura 2000-gebieden liggen. Uitbreiding van bouwvlakken leidt dan ook niet tot ruimtebeslag op de Natura 2000-gebieden. Effecten van geluid-, bewegings- en lichtverstoring voor habitatoorten treden tot maximaal enkele honderden meters rondom de bron (bedrijven) op. Dit is alleen relevant van het gebied Van Oordt's Mersken, omdat in de andere gebieden geen natuurwaarden aangewezen zijn die verstoringgevoelig zijn.

De afstand tussen de bedrijven en de begrenzing van het Natura 2000-gebied is zo groot dat effecten van geluid- en lichtverstoring niet leiden tot negatieve effecten op de gunstige staat van de instandhoudingsdoelen. Bovendien vormt infrastructuur een scheiding tussen de agrarische bedrijven en het Natura 2000-gebied. Significant negatieve effecten kunnen dan ook worden uitgesloten.

Het bestemmingsplan biedt de mogelijkheid voor recreatieve voorzieningen, waarbij wandel- en fietspaden gerealiseerd kunnen worden. Effecten die zouden kunnen optreden zijn verstoring door geluid, licht en beweging. Aangezien het gaat om routegebonden recreatie is het effect op de natuurwaarden zeer beperkt. In meerdere studies is uitgewezen dat, doordat de recreanten vaste lijnen volgt en passerende gebruikers van het gebied zijn, de fauna went aan de recreatieve activiteiten. De uitbreiding van kampeermogelijkheden ten opzichte van de huidige situatie is beperkt. Deze kampeermogelijkheden beperken zich tot het agrarische bouwvlak of in directe aansluiting daaraan.

Zowel de stikstofdepositie als de verstoringen door licht, geluid en beweging leiden niet tot significante effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden in vergelijking met de huidige situatie (en de referentiesituatie¹⁰). De mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn dan ook als neutraal (0) beoordeeld.

Tabel 5.3 Beoordeling van de mogelijke effecten op Natura 2000

Exemplaren	Beoordeling op basis van de Mogelijke effecten
Mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebieden	0

5.2.2 De ecologische hoofdstructuur

De kerngebieden van de EHS en de gerealiseerde ecologische verbindingzones zijn in het algemeen gevoelig voor de waterkwaliteit en / of veranderingen in het grond -en oppervlaktewaterbeheer. Het bestemmingsplan biedt echter niet het kader voor ontwikkelingen die hier invloed op hebben. Er wordt geen wijziging van de agrarische structuur voorzien en de waterstructuur wordt in het bestemmingsplan expliciet bestemd, zodat geen demping van belangrijke watergangen kan plaatsvinden. Aandachtspunt betreft de grondwaterstanden ten behoeve van het agrarische gebruik en ten behoeve van de ecologische waarden. De grondwaterstanden worden op basis van de Keur van het waterschap bepaald (afhankelijk van de polderpeilen). Bij een eventuele wijziging van het agrarisch gebruik naar bijvoorbeeld akkerbouw zal een lagere grondwaterstand gevraagd worden. Een dergelijke wijziging ligt niet voor de hand gezien de trends in de landbouw, maar wordt in het bestemmingsplan ook niet uitgesloten. Voor de wijziging van polderpeilen wordt in de Keur geregeld. Het bestemmingsplan biedt hiervoor niet het kader. Lozing van stoffen op het oppervlaktewater die de waterkwaliteit beïnvloeden wordt in het bestemmingsplan niet geregeld, maar wordt op basis van landelijke regelgeving bepaald.

Gezien de ligging van de EHS-gebieden en het conserverende karakter van het bestemmingsplan is er geen of vrijwel geen (toename van) verstoring door licht en / of geluid te verwachten in deze gebieden. De agrarische bedrijven liggen buiten de EHS-gebieden en verstoring door licht en geluid vindt op vrij korte afstand van de bron plaats (max. enkele honderden meters). Doordat geen nieuwe agrarische bouwvlakken worden mogelijk gemaakt in het bestemmingsplan worden geen extra bronnen toegevoegd. De vergroting van de bestaande bouwvlakken leidt niet of nauwelijks tot een toename van licht en geluid op de omgeving. Effecten op de bestaande natuurgebieden treden dan ook niet op.

De ecologische verbindingzone van het Koningsdiep, of it Alddiep, is nog niet gerealiseerd. Het gaat hier om een 'natte' verbinding, waarlangs belangrijke natuurgebieden zoals Van Oordt's Mersken, het Wijnjeterperschar en de Bakkeveense Duinen liggen. Uitvoering vindt plaats conform het Raamplan Landinrichting Koningsdiep (zie paragraaf 2.2.3) ter vervanging van 'nog om te vormen natuur'.

¹⁰ In hoofdstuk 3 is beschreven dat de referentiesituatie gelijk is aan de huidige situatie.

Dit levert naar verwachting alleen maar een versterking op van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS (in dit geval de natuurwaarden van een beekdal). Het voorgenomen bestemmingsplan borgt de realisatie van de EHS in het Koningsdiep die eerder door de provincie als EHS zijn begrensd. Enerzijds worden gebieden die ook in eigendom zijn van natuurbeherende instanties als natuur bestemd. Anderzijds biedt het bestemmingsplan de mogelijkheid om andere bestemmingen om te zetten in een natuurbestemming ten behoeve van de realisatie van de EHS. In het bestemmingsplan worden meer gronden bestemd als natuur, dan in het vigerende bestemmingsplan. Daarmee draagt het bestemmingsplan bij aan de realisatie van de EHS.

Het bestemmingsplan continueert de huidige situatie ten aanzien van de Wav gebieden. Intensieve veehouderijen mogen in het bestemmingsplan niet of zeer beperkt uitbreiden en er is een verbod op de vestiging van nieuwe veehouderijen. Uitgangspunt voor de ontwikkeling is dan ook dat het aantal dieren in de gemeente niet zal toenemen (zie ook paragraaf 2.2.2). Daarmee worden effecten van de depositie van stikstof op de Wav-gebieden uitgesloten. Er zijn dan ook geen modelberekeningen uitgevoerd met betrekking tot stikstofdepositie.

Effecten van recreatie zijn voor de ecologische hoofdstructuur gelijk aan de effecten op de Natura 2000-gebieden. Hoewel effecten zouden kunnen optreden door verstoring, doordat mensen de gebieden bezoeken is door het routegebonden karakter ervan het effect verwaarloosbaar klein.

Beoordeling

De mogelijke effecten op de bestaande ecologische hoofdstructuur als gevolg van de agrarische en recreatieve mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt worden op basis van de bovenstaande beschrijving als neutraal (0) beoordeeld. Het bestemmingsplan borgt ook de realisatie van het Raamplan Landinrichting Koningsdiep, waarmee een nieuwe robuuste ecologische verbingszone wordt gecreëerd. De provincie heeft de EHS reeds begrensd, maar de borging in het bestemmingsplan leidt tot de mogelijkheden om de EHS verder te realiseren. Daarmee is het effect op nieuwe ecologische hoofdstructuur als enigszins positief (+) beoordeeld. In de onderstaande tabel is de beoordeling van de mogelijke effecten op de ecologische hoofdstructuur samengevat.

Tabel 5.4 Beoordeling van de mogelijke effecten op de ecologische hoofdstructuur

Effect (plan)	Beoordeling effect op de ecologische hoofdstructuur
Mogelijk effect op de bestaande ecologische hoofdstructuur	0
Mogelijke effecten door nieuwe ecologische hoofdstructuur	+

5.2.3 Overige natuurwaarden

Weidevogelgebieden en ganzenfoerageergebieden

Mogelijke effecten

Weidevogelgebieden maken deels onderdeel uit van de EHS en liggen deels daarbuiten. In Opsterland liggen deze gebieden aan de westzijde van het plangebied (zie ook Figuur 3.3). Het realiseren van extra bebouwing en erfbeplanting kan leiden tot een verdichting van het landschap, wat negatieve effecten op de weidevogels kan hebben. Dit zelfde geldt voor de mogelijkheid om een agrarische bestemming om te zetten in de bestemming 'Agrarisch - Kwekerij', doordat in een kwekerij allerlei opgaande groene beplanting verbouwd wordt. Extra erfbeplanting biedt tevens extra nest- en schuilgelegenheid aan mogelijke predatoren van weidevogels zoals kraaien en marterachtigen. In de beplantingen van kwekerijen zal dit overigens beperkt zijn (veelal jongere planten), maar is dit niet geheel uit te sluiten.

In het weidevogelgebied komt slechts een gering aantal agrarische bedrijven voor. Het effect van ruimtebeslag als gevolg van uitbreiding van bouwvlakken is dan ook beperkt in vergelijking met de oppervlakte aan weidevogelgebied. Bovendien treedt alleen ruimtebeslag direct grenzend aan de bestaande agrarische bouwvlakken op, zodat geen nieuwe verdichting van het gebied optreedt.

Nieuwe agrarische bouwvlakken worden niet mogelijk gemaakt binnen het bestemmingsplan, zodat nieuwe verstoring van weidevogels door activiteiten op het agrarische bouwvlak niet mogelijk zijn. Onder het vigerende bestemmingsplan was het mogelijk overal in de gemeente een kwekerij te realiseren. Dit heeft slechts op zeer beperkte schaal plaatsgevonden. Het nieuwe bestemmingsplan beperkt de mogelijkheden voor het creëren van kwekerijen door deze een specifieke bestemming te geven en omzetting daarnaar te koppelen aan een wijzigingsplan. Bovendien is in het bestemmingsplan door middel van toetsingscriteria gewaarborgd dat de weidevogelgebieden vrij blijven van een grote hoeveelheid opgaand groen. Bij een aanvraag wordt getoetst in hoeverre bij nieuwe ontwikkelingen de kenmerken die van belang zijn voor het weidevogelgebied (en ganzenfoerageergebied) niet worden aangetast. Kwekerijen worden op deze manier alleen toegestaan (via afwijking) in gebieden met een gesloten landschap. Daarmee is een negatief effect door verdichting uit te sluiten, omdat de kenmerken van een kwekerij en andere agrarische bedrijfstypen met een gesloten landschapskarakter niet passen bij de bestaande landschappelijke kenmerken van de weidevogel- en ganzenfoerageergebieden.

Naast habitatverlies kan verstoring door zicht, licht en geluid (zowel in de bouw- als gebruiksfase van grotere agrarische bouwblokken) nadelig zijn voor weidevogels. Als maat voor de verstoringafstand van bebouwing in de vorm van boerderijen of verspreide laagbouw op gevoelige weidevogelsoorten als Grutto wordt doorgaans 250 meter aangehouden (zie A&W rapport 1016). Dichtheden van weidevogels worden negatief beïnvloed door lichtuitstraling, zoals is aangetoond langs verlichte wegen (zie A&W rapport 1016). Verstoring door licht kan een rol spelen rondom nieuwe stallen, vooral als hierbij gebruik gemaakt wordt van serrestallen en een langere periode van verlichting in verband met de melkproductie. De nieuwe serrestallen hebben een zeer open structuur, waar vanuit de (kunst)verlichting naar de omgeving verder uitstraalt dan vanuit de oudere meer dichte stallen.

Er worden nauwelijks negatieve gevolgen voor de functie als foerageergebied van ganzen verwacht. Ganzen zijn net als weidevogels afhankelijk van open gebieden. Toename in verstoring door zicht, (licht) en geluid in ganzenfoerageergebieden zal deze minder geschikt maken voor (grote) concentraties ganzen. Verwacht wordt echter dat de extra verstoring marginaal zal zijn, mede omdat er in het algemeen ruim voldoende foerageermogelijkheden zijn voor de ganzen. Het gedrag ten opzichte van wegen en bebouwing is erg wisselend, en de dieren foerageren overdag.

De recreatieve mogelijkheden van het toevoegen van routegebonden recreatie en recreatie in de vorm van Bêd & Brochje en kleinschalig kamperen leiden niet tot een effect op de weidevogels. De verblijfsrecreatieve mogelijkheden worden binnen het bouwvlak gerealiseerd, zodat slechts een beperkt aantal voorzieningen gerealiseerd kunnen worden, gekoppeld aan de bestaande bouwvlakken. Voor de routegebonden recreatie geldt - evenals voor de effecten op de Natura 2000-gebieden en de EHS dat slechts een beperkt effect te verwachten is.

Beoordeling

Het voorgenomen bestemmingsplan bevat geen voorstellen voor functieverandering van het agrarisch gebied. Daardoor zijn er geen directe gevolgen zoals verlies van oppervlakte. Zoals uit het voorgaande blijkt, kunnen er slechts beperkt gevolgen zijn voor de geschiktheid van de percelen ten opzichte van de referentiesituatie (die gelijk is aan de huidige situatie). De effecten van verstoring door licht zijn niet geheel uit te sluiten. Het mogelijke effect op weidevogels wordt als enigszins negatief (-) beoordeeld ten opzichte van de autonome ontwikkeling.

De beschreven effecten kunnen ook optreden indien het bestemmingsplan niet wordt herzien. Het vigerende bestemmingsplan voorziet namelijk niet in een stelsel van omgevingsvergunningen voor activiteiten als draineren, diepploegen, beperkte egalisaties en scheuren van grasland. Het realiseren van kwekerijen is in het vigerende bestemmingsplan zelfs groter dan in het nieuwe bestemmingsplan.

Voor de ganzenfoerageergebieden wordt het effect als enigszins negatief (-) beoordeeld. Er zijn ruim voldoende foerageermogelijkheden voor de ganzen, het gedrag ten opzichte van wegen en bebouwing is erg wisselend en de dieren foerageren overdag (geen effect van licht). De potentiële verdichting als gevolg van de mogelijke omzetting naar een kwekerij is door een wijziging ten opzichte van het voorontwerpbestemmingsplan meer beperkt geworden.

Tabel 5.5 Beoordeling weidevogels en ganzenfoerageergebied

Activiteit	Gemeenatijdwet en/of wet op de natuurwetgeving
Mogelijke effecten op weidevogelgebieden	-
Mogelijke effecten op ganzenfoerageergebieden	-

Overige natuurwaarden

Vleermuizen

Indien schaalvergroting tot gevolg heeft dat opgaande lijnelementen in het buitengebied als houtwallen en singels doorbroken of zelfs weggehaald worden dan kan dit een barrière vormen voor eventueel aanwezige vlieg- en foerageerroutes van vleermuizen. Openingen tussen opgaande lijnbeplantingen die breder zijn dan een gangbare buitenweg tot het geheel weghalen van langs percelen gelegen houtwallen en singels kan er voor zorgen dat de functionaliteit van foerageer- en/of vliegroutes van vleermuizen zodanig aangetast wordt dat vleermuizen het gebied niet meer kunnen gebruiken. De gunstige staat van instandhouding van (lokale) populaties van de aanwezige soorten kan dan negatief beïnvloed worden. Op de landschapskaarten die bij het bestemmingsplan behoren zijn de houtwallen aangeduid. Ook de landschappelijke aspecten worden daarin in de afweging meegenomen. De uitvoering van de regeling voor het instandhouden van de houtwallen ligt in eerste instantie bij de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Indien de APV of de Boswet niet van toepassing zijn gelden de landschapskaarten bij het bestemmingsplan als toetsingskader op basis waarvan al dan niet een omgevingsvergunning wordt afgegeven voor het kappen opgaand groen uit de houtwallen.

Voor de strikt beschermde vleermuissoorten (op grond van Bijlage IV Habitatrichtlijn) wordt een beschermingsregime toegepast, waarbinnen - afhankelijk van de habitatfunctie - er naast mitigerende maatregelen ook compensatie van verblijfplaatsen moet plaatsvinden. Het bestemmingsplan leidt niet tot directe aantasting van houtwallen. Bij de uitwerking van plannen dient per vergunning bekeken te worden in hoeverre in dat concrete geval vleermuizen aanwezig zijn en foerageerroutes hebben die door het plan mogelijk aangetast worden. Het plangebied van dit bestemmingsplan biedt volop mogelijkheden om de mitigatie en eventuele compensatie te realiseren.

Extra lichtuitstraling afkomstig van grotere agrarische bouwblokken (bijv. van nieuwgebouwde open veestallen) zal voor een aantal vleermuissoorten een negatief effect kunnen hebben indien licht uitstraalt op bestaande vliegroutes en foerageergebieden. Aangezien het plan de realisatie van deze stallen mogelijk maakt en geen regelingen gelden ten aanzien van lichtuitstraling kunnen als gevolg van de bouw van nieuwe stallen daarom effecten op de vlieg- en foerageerroutes optreden. Opgemerkt moet worden dat dit in de referentiesituatie eveneens mogelijk is. Geluidshinder zal door de bedrijfsontwikkeling niet veel meer dan het huidige reguliere niveau bedragen op grond waarvan geen effecten optreden.

Vogels

Indien schaalvergroting ten koste gaat van houtwallen en singels zijn negatieve effecten op roofvogels en uilen (Steenuil, Ransuil, Kerkuil), die talrijk in het agrarische gebied voorkomen, niet op voorhand uitgesloten. Nesten van deze soorten zijn op grond van de Flora- en faunawet jaarrond beschermd.

Naast deze negatieve effecten kunnen er ook positieve effecten optreden voor vogels bij nieuwbouw van open stallen (mussen, zwaluwen) en extra erfbeplanting. Deze nieuwe stallen en erfbeplanting kunnen dienen als geschikte nestgelegenheid.

Overige fauna

Voor tabel 2 soorten als de steenmarter is geen ontheffing van de Flora- en faunawet nodig, indien gewerkt wordt conform een goedgekeurde Gedragscode.

Met name goed ontwikkelde houtwallen kunnen op zich een waardevol ecosysteem vormen, met een relatief grotere diversiteit in vegetatie. Hoewel het in het algemeen niet gaat om (zeer) waardevolle of strikt beschermde soorten, kan achteruitgang wel als een verlies van natuurwaarden worden beschouwd.

Daarbij moet verder de kanttekening worden gemaakt dat de aanwezigheid van enkele exemplaren van bijvoorbeeld de ringslang, vanwege de beschutting die zo'n houtwal hen biedt, niet helemaal is uit te sluiten. Rond boerderijen zijn soorten van deze beschermde groep amfibieën en reptielen verder niet te verwachten (misschien met uitzondering van de Rugstreeppad) en kunnen negatieve effecten daar op deze soortgroep worden uitgesloten. Wel kunnen als gevolg van de uitbreiding van bouwvlakken door het dempen of verleggen van watergangen negatieve effecten optreden op algemeen beschermde soorten amfibieën. Hiervoor geldt dat conform de zorgplicht uit de Flora- en Faunawet schade aan de soorten zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Er geldt geen ontheffingsverplichting voor deze soorten.

Mochten er strikt beschermde soorten zoals de Rugstreeppad of Ringslang in het geding zijn (bijlage 3 F&F-wet) dan dient er een ontheffingsaanvraag te worden gedaan, indien er een negatief effect optreedt. Ook hier gelden beoordelingscriteria op grond van de wettelijke regeling uit het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. Licht en geluidshinder hebben geen effect op deze soortgroepen.

Flora

In het buitengebied komen enkele tabel 2 beschermde soorten voor. De biotopen die daaraan gekoppeld zijn komen weinig in het agrarische buitengebied voor. Indien aangetroffen kunnen deze planten conform een goedgekeurde Gedragscode flora- en faunawet worden verplaatst naar een eveneens geschikte groeiplaats in de omgeving. Beschermde soorten zullen dus geen belemmering vormen voor het bestemmingsplan.

Planten met de status van Rode Lijst-soort zijn niet wettelijk beschermd en vormen ook geen knelpunt.

Beoordeling

Voor de meeste voorkomende soorten flora en fauna heeft het bestemmingsplan geen negatief effect. Het betreft een voornamelijk conserverend bestemmingsplan, waarbij weliswaar bouwruimte wordt geboden, maar deze bouwruimte leidt niet tot een invulling van alle agrarische bouwpercelen met een maximale hoeveelheid aan gebouwen.

Op de verschillende soortgroepen die op en rond het erf voorkomen (mussen, vleermuizen, steenmarter, uilen, e.d.) kan verruiming van de bouwruimte een negatief effect hebben. Schaalvergroting die ten koste gaat van houtwallen en bomensingels, kan een negatief effect hebben op nesten van roofvogels en uilen - deze zijn jaarrond beschermd - en eventueel op de ringslang. Behoud van houtwallen is niet geregeld in het bestemmingsplan. Daarom is verlies van verbindingroutes voor vleermuizen en leefgebieden voor bijvoorbeeld vogels en de ringslang niet geheel uit te sluiten.

Het effect van het voorgenomen bestemmingsplan op de natuurwaarden wordt als enigszins negatief (-) beoordeeld, omdat zeker niet op alle plekken de houtwallen zullen verdwijnen en veel natuurwaarden ongemoeid blijven door het conserverende karakter van het plan.

In de onderstaande tabel is de beoordeling op 'overige natuurwaarden' samengevat.

Tabel 5.6 Beoordeling overige natuurwaarden

Constatie	Beoordeling wettelijk beschermd of niet beschermd
Mogelijke effecten op overige natuurwaarden binnen de gemeente Opsterland	+

5.3 Landschap en cultuurhistorie

5.3.1 Algemeen

De effectbeschrijving van het aspect landschap en cultuurhistorie heeft als vertrekpunt de beschreven landschappelijke en cultuurhistorische waarden waarin ook integraal de aardkundige en archeologische waarden zijn opgenomen (zie paragraaf 3.3 en separate bijlage). Bij de effectbeschrijving is voor landschap uitgegaan van de criteria aardkundige waarden, landschappelijke structuren en elementen en ruimtelijk visuele kwaliteit, en voor cultuurhistorie van beschermde archeologische waarden, archeologische verwachtingswaarde en beschermde cultuurhistorische waarden. De niet beschermde cultuurhistorische waarden bestaan voornamelijk uit de historisch-geografische waarden. Deze komen overeen met de landschappelijke waarden, omdat de landschappelijke waarden van het gebied juist door de ontwikkelingsgeschiedenis bepaald zijn. Om overlap in de beoordeling te voorkomen is ervoor gekozen deze waarden onder de landschappelijke waarden te beoordelen.

Bij de totstandkoming van het bestemmingsplan is aansluiting gezocht bij het cultuurhistorisch onderzoek buitengebied gemeente Opsterland. Er wordt aangesloten bij het advies zoals dit is opgenomen in het onderzoek (zowel vanuit Grutsk als aanvullend vanuit het onderzoek). Het advies is derhalve in onderstaande teksten overgenomen. Voor de effectbeoordeling op landschap is aangesloten bij de gebiedsindeling zoals benoemd in paragraaf 3.3. De effectbeoordeling voor cultuurhistorie is integraal en gebiedsdekkend.

5.3.2 Effectbeoordeling landschap

De in het cultuurhistorische onderzoek opgenomen adviezen zijn in het bestemmingsplan verankerd door het onderzoek een-op-een aan het bestemmingsplan te koppelen. In de bestemmingsomschrijvingen zijn ingrepen in het landschap door bouw of door andere activiteiten gekoppeld aan een toetsing aan de adviezen uit het cultuurhistorische onderzoek. Hiermee is op planniveau een eenduidige regeling opgenomen, die op individueel niveau uitgewerkt wordt. De toetsing aan de kaart kan leiden tot aanpassingen aan plannen die in het kader van het bestemmingsplan mogelijk gemaakt worden. In het onderstaande wordt per landschapstype aangegeven welke cultuurhistorische waarden van belang zijn en op welke wijze het bestemmingsplan daaraan invulling geeft.

In het cultuurhistorisch onderzoek van de gemeente Opsterland is een uitgebreid advies opgenomen per deelgebied en beschreven waarde. Deze adviezen worden betrokken bij concrete aanvragen voor ontwikkelingen. Daarmee wordt het cultuurhistorische belang gewaarborgd, omdat de adviezen als randvoorwaarden gelden voor de ontwikkelingen die kunnen plaatsvinden.

Geomorfologische en aardkundige waarden

Binnen de gemeentegrenzen zijn diverse aardkundig waardevolle gebieden aangewezen. In het cultuurhistorische onderzoek is geadviseerd om binnen deze gebieden het reliëf te behouden en egalisatie zo veel mogelijk tegen te gaan. Daarnaast wordt ook geadviseerd om het natuurlijke reliëf van het beekdal en de dekzandrug te behouden, alsmede dobben en vuursteenplaatsen (zie tevens Figuur 3.7 voor locatie). In het nieuwe bestemmingsplan is hier invulling aan gegeven door de aanwezige dobben en pingoruïnes te bestemmen als natuur. Op deze wijze blijven de bijzondere waarden beschermd. De overige aardkundig waardevolle gebieden worden beschermd door middel van een dubbelbestemming "Waarde - Cultuurhistorie" met daaraan gekoppeld een vergunningensysteem voor egaliseren, diepploegen en vergelijkbare ingrepen in de bodem. Op basis hiervan kan gesteld worden dat de effecten op geomorfologische en aardkundige waarden neutraal (0) zijn.

Landschappelijke structuren en elementen

De belangrijke landschappelijke structuren en elementen in de vier deelgebieden zijn in paragraaf 3.3.3 en de separate bijlage beschreven. De waarden zijn specifiek aangegeven voor de verschillende deelgebieden.

Als gevolg van de mogelijkheid in het bestemmingsplan om bouwvlakken te vergroten en ontwikkelingen mogelijk te maken zoals kleinschalige recreatie (bêd en brochje, kleinschalig kamperen of lichte horeca) en wijzigingen aan woningen, bestaat de kans dat bestaande structuren in beperkte mate worden aangetast. Het gaat dan bijvoorbeeld om het deels verdwijnen van de oorspronkelijke verkaveling. De structuren blijven echter op hoofdlijnen wel gehandhaafd, bovendien wordt op basis van het advies er voor gekozen om (bijvoorbeeld):

- Geen nieuwe ontsluitingswegen te realiseren in het beekdal- en dekzandrug cultuurlandschap om zo verdere versnippering van de structuur te voorkomen;
- Mudjip niet verder te kanaliseren;
- Zowel de restanten van de natuurlijke loop van de beek als de gekanaliseerde delen (incl. kunstwerken) te behouden;
- Bestaande bebouwingslinten te behouden (en bij vernieuwing ook rekening te houden met korrel en maat en doorzichten conform het cultuurhistorisch onderzoek)
- Bij nieuwe ontwikkelingen rekening houden met de oorspronkelijke verkavelingsstructuren
- bebouwingslinten in de hoogveenontginningen en de veenpolders te behouden
- dijken en cultuurhistorische vaarten te behouden
- kenmerken van de werkverschaffingsprojecten te behouden als kenmerken die verwijzen naar de sociale cultuurhistorie van het gebied.

Doordat specifieke richtlijnen en adviezen zijn opgenomen voor specifieke gebieden, is het mogelijk maatwerk te leveren. Bovendien zijn de randvoorwaarden duidelijk opgenomen als onderdeel van het bestemmingsplan. Het effect is samengevat neutraal beoordeeld (0).

Ruimtelijk visuele kwaliteit

Een belangrijke ruimtelijke visuele kwaliteit van de beekdalen betreft de openheid. Daarnaast zijn in buitengebied Beetsterzwaag scherpe contrasten aanwezig tussen het visueel open en gesloten gebied en scherpe randen van de landgoederenzone. In het bestemmingsplan is het wel mogelijk om bouwblokken in de beekdalen te vergroten waardoor er sprake is van een verdichting. De visuele relatie tussen de lintbebouwing en het landschap daaromheen wordt daarnaast ook verder beperkt doordat doorzichten verder kunnen verdwijnen. Nieuwbouw van woningen of agrarische bedrijven is echter niet toegestaan, waardoor de verdichting beperkt is. Het effect is enigszins negatief (-) beoordeeld.

Een belangrijke ruimtelijke visuele kwaliteit van het hoogveenontginningengebied is het overwegend open karakter van de hoogveenontginningen en het onderscheid tussen dit open gebied en de dichte bebouwingslinten. Geadviseerd wordt dit open landschap van ontginningen zichtbaar te houden en verdichting van boomsingels te vermijden. In het bestemmingsplan is het wel mogelijk om bouwblokken in het open landbouwgebied te vergroten. Gezien het grond- en plaatsgebonden karakter van de agrarische sector zal een beperkt aantal bouwvlakken vergroot worden. Als gevolg van deze verdichting is er wel sprake van een enigszins (0/-) negatief effect op de ruimtelijke visuele kwaliteit van het hoogveenontginningengebied. Deze verdichting is beperkt, omdat het gaat om vergroting van bouwvlakken, maar geen nieuwe bouwvlakken toegevoegd kunnen worden. De verdichting vindt daarom in de directe omgeving van bestaande bebouwing plaats.

Een belangrijke ruimtelijke visuele kwaliteit van de veenpolders is de transparantie van de lintbebouwing en de kenmerkende openheid van de veenpolders. In het bestemmingsplan is het wel mogelijk om bouwblokken in de open veenpolders te vergroten. Tevens worden er geen groenstructuren (bijvoorbeeld langs de A7) verwijderd. Als gevolg van de mogelijkheid tot beperkte verdichting is er wel sprake van een enigszins (0/-) negatief effect op de ruimtelijke visuele kwaliteit van de veenpolders.

De ruimtelijke visuele kwaliteit van het jonge veen- en heideontginningengebied is beperkt. Alleen in werkverschaffingsproject Mandeveld wordt geadviseerd om het scherpe contrast tussen de openheid van het landbouwgebied met de bosrand langs de verstuingen vast te houden. Het effect is neutraal beoordeeld (0).

Bovenstaande resulteert samengevat in de volgende beoordeling voor Beekdal- en dekzandrug cultuurlandschap.

Tabel 5.7 Beoordeling van de mogelijke effecten cultuurhistorische waarden

Effecten op	Beoordeling effect van het bestemmingsplan
Effecten op geomorfologische en aardkundige waarden	0
Effecten op landschappelijke structuren en elementen	0
Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit beekdalen	-
Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit hoogveenontginning	0/-
Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit veenpolders	0/-
Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit jonge veen- en heideontginningengebieden	0

5.3.3 Effectbeoordeling cultuurhistorie

Onder de effectbeoordeling voor cultuurhistorie worden zowel archeologische, historisch-geografische als historisch-bouwkundige waarden beschreven. De effectbeoordeling wordt verdeeld in een beoordeling van de effecten op beschermde archeologische waarden, archeologische verwachtingswaarden en beschermde cultuurhistorische waarden. Voor de aanwezigheid van waarden wordt verwezen naar de figuren Figuur 3.8, Figuur 3.9, Figuur 3.10 en Figuur 3.19. De effectbeoordeling heeft betrekking op het gehele plangebied en is integraal uitgevoerd.

Overige (niet-beschermde) cultuurhistorische waarden binnen de gemeente Opsterland betreffen zaken zoals oorspronkelijke verkaveling, dijkenpatroon, wegen, vaarten en sloten en waterwerken. Ook de samenhang tussen de waarden is hierbij van belang. Aangezien de effectbeoordeling voor landschap grote overlap vertoont met een effectbeoordeling voor niet beschermde cultuurhistorische waarden worden deze waarden hier niet opnieuw beoordeeld. De beoordeling van de landschappelijke waarden geldt ook als beoordeling van de niet-beschermde cultuurhistorische waarden.

Effect op beschermde archeologische monumenten

Binnen de gemeente Opsterland bevinden zich diverse archeologische beschermde waarden in de vorm van AMK terreinen (Archeologische monumenten). Ze zijn weergegeven op Figuur 3.8 en Figuur 3.9. De gebieden bevatten resten uit de bronstijd en eerder. In het bestemmingsplan worden de gebieden bestemd met dubbelbestemming archeologisch waardevol gebied. Effecten op beschermde archeologische waarden kunnen derhalve worden uitgesloten. Het effect is neutraal beoordeeld (0).

Effect op archeologische verwachtingswaarden

Op de archeologische kaarten is tevens zichtbaar gemaakt wat de verwachting is dat archeologische vondsten worden aangetroffen. Bij een grote kans op het aantreffen van archeologische vondsten wordt geadviseerd nader archeologisch onderzoek te doen. In het bestemmingsplan wordt geen verplichting gesteld om archeologisch onderzoek uit te voeren ter hoogte van gebieden met verwachte archeologische waarden. Effect kunnen derhalve niet worden uitgesloten en zijn negatief beoordeeld (-/-). In samenwerking met de provincie Fryslân wordt een verdiepingsslag gemaakt van de archeologische verwachtingskaart. Deze wordt in een latere fase aan het bestemmingsplan gekoppeld.

Effect op beschermde cultuurhistorische waarden

Binnen het plangebied bevinden zich diverse beschermde cultuurhistorische waarden. In Figuur 3.19 is zichtbaar dat hier binnen de gemeente onderscheid kan worden gemaakt tussen beschermde rijksmonumenten (Beschermd in het kader van de Monumentenwet), beschermde stads- en dorpsgezichten en beschermde buitenplaatsen/landgoederen. Deze beschermde waarden zijn door middel van andere wetgeving beschermd. Het bestemmingsplan voegt aan deze bescherming niets toe. Omgevingsvergunningen voor het bouwen moeten voor deze panden ook getoetst worden aan de historisch-bouwkundige waarden. Dit is door middel van de Monumentenwet/monumentenverordening en de Wabo geborgd. Bovendien leidt het bestemmingsplan niet tot wijzigingen voor deze panden en gebieden.

Aantasting wordt derhalve niet verwacht. Wel dient goed te worden nagegaan in hoeverre mogelijkserwijs sprake kan zijn van effecten op de ensemblewaarden. Het effect is neutraal beoordeeld (0).

Bovenstaande resulteert samengevat in de volgende beoordeling voor de effecten op cultuurhistorie.

Tabel 5.8 Beoordeling van de mogelijke effecten op archeologische en beschermde cultuurhistorische waarden

Effecten	Beoordeling effect van de verwachting
Effecten op beschermde archeologische waarden	0
Effecten op archeologische verwachtingswaarden	- *
Effecten op beschermde cultuurhistorische waarden	0

* De verdiepingsslag die gemaakt wordt kan mogelijk leiden tot een gewijzigde beoordeling, omdat daarmee de archeologische verwachtingswaarden geborgd worden in het bestemmingsplan.

5.4 Leefbaarheid en gezondheid

Uitbreiding van de agrarische bedrijven zou lokaal milieuhygiënische knelpunten kunnen opleveren in verband met de ligging ten opzichte van woningen. In het kader van het voorgenomen bestemmingsplan is in dit verband met name de afstand tot woningen van belang. Bij uitbreiding van intensieve bedrijven wordt getoetst aan de geldende milieuwetgeving. Hierdoor worden gevolgen met betrekking tot geluid en geur tegengegaan. Verder dient bedacht te worden dat de mogelijke uitbreiding alleen de (21) reeds bestaande intensieve bedrijven betreft. De bedrijven liggen verspreid in het gebied. Hierdoor is er geen sprake van cumulatie van geur.

Op grond van het voorgaande wordt geconcludeerd dat het voorgenomen bestemmingsplan geen negatieve gevolgen zal hebben voor de effecten geur en geluid.

Met het oog op de mogelijke gevolgen voor de gezondheid van omwonenden is met name de uitbreidingsmogelijkheid van de intensieve veehouderij een belangrijk punt van aandacht. Vooral in gebieden met een concentratie van de intensieve veehouderij zouden er voor bepaalde risicogroepen negatieve effecten kunnen zijn. In Opsterland gaat het in het kader van het voorgenomen bestemmingsplan echter alleen om zeer beperkte uitbreiding van de 21 bestaande bedrijven. Hiervan wordt geen negatief effect verwacht.

Een vraagpunt is nog wel, of de ontwikkeling van de veehouderij (ook de grond- en plaatsgebonden veehouderij) kan leiden tot een duidelijke toename van verkeer en vervoer op plattelandswegen. Dit zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn, als er meer collectieve of grootschaliger systemen van mestopslag- en bewerking of van voeropslag worden ontwikkeld. Dit zou een negatief effect kunnen hebben voor de verkeersveiligheid, met name voor fietsers (schoolgaande kinderen). De meer collectieve systemen kunnen in het bestemmingsplan niet worden geregeld, voor zover deze worden opgezet vanuit verschillende agrarische bouwvlakken.

In de onderstaande tabel is de beoordeling van de mogelijke effecten samengevat.

Tabel 5.9 Beoordeling van de mogelijke effecten leefbaarheid en gezondheid

Effecten	Beoordeling effect van de verwachting
Geur	0
Gezondheidseffecten van de intensieve veehouderij	0
Verkeersveiligheid	- *)

*) bij duidelijke toename van transporten in verband met veehouderij

5.5 Overige thema's

Bodem en water

In het voorgaande is reeds naar voren gekomen dat het bestemmingsplan niet het kader biedt voor ontwikkelingen die invloed hebben op de waterkwaliteit en leiden tot veranderingen in het grond- en oppervlaktewaterbeheer. Bij de beschrijving van mogelijke effecten op de natuur is wel aan de orde geweest of eventuele lokale veranderingen in de bodem of de ontwatering van percelen, gevolgen kunnen hebben. Bij het onderwerp landschap zijn bodemkundige en geomorfologische waarden mede in beschouwing genomen, zij maken deel uit van de kernwaarden. Andere gevolgen dan de gevolgen die mee in beschouwing zijn genomen, worden niet verwacht.

Externe veiligheid

Zoals in hoofdstuk 3 is beschreven, zal het voorgenomen bestemmingsplan geen gevolgen hebben voor de situatie met betrekking tot externe veiligheid.

Geluid

Het voorgenomen bestemmingsplan maakt geen ontwikkelingen mogelijk die een aanmerkelijke invloed zullen hebben op de geluidbelasting van de omgeving.

Kans op lichthinder

De mogelijke ontwikkeling van meer open stallen kan met name gevolgen hebben voor de zichtbaarheid van lichtbronnen (verlichte stallen) in het landelijk gebied. De stal of open gevel zal van grote afstand als een verlicht vlak zichtbaar zijn en daardoor de beleving van het nachtelijk duister negatief beïnvloeden. In open gebieden kan het hierbij gaan om afstanden van enkele kilometers. Indien het aantal open stallen toeneemt, zal dit dus een negatief effect kunnen hebben op de belevingswaarde van het nachtelijk duister in het landelijk gebied. Zonder maatregelen om de lichtuitstraling te beperken, zal bovendien een grote lichtuitstraling naar de omgeving plaatsvinden, die effect kan hebben op natuur (zie paragraaf 5.2) en op mensen. Overigens kunnen in de referentiesituatie deze effecten eveneens optreden. Vergroting van de bouw mogelijkheden leidt echter tot een mogelijk groter geveloppervlak dat zichtbaar is. Het effect op de belevingswaarde van het landelijk gebied bij nacht wordt als enigszins negatief (-) beoordeeld.

Tabel 5.10 beoordeling van de mogelijke effecten lichthinder

Effect	Beoordeling naar van het woonmilieu
Belevingswaarde landelijk gebied bij nacht	-

6 Vergelijking en conclusies

6.1 Overzicht scores

In de onderstaande tabel zijn de scores per (hoofd-)aspect samengevoegd in één overzichtstabel. In de navolgende paragrafen wordt de tabel per hoofdaspect samenvattend toegelicht. Gekoppeld daaraan worden, indien van toepassing, aanbevelingen gegeven voor het beperken van effecten. Deze aanbevelingen kunnen gevolgen hebben voor het voorgenomen bestemmingsplan.

Tabel 6.1 Overzichtstabel effectbeoordeling

Hoofdaspect	Subaspect	Beoordeling: effect naar het opgesteld plan
Natura 2000	Mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebieden	0
Ecologische Hoofdstructuur (excl. N2000-gebieden)	Mogelijk effect op de bestaande ecologische hoofdstructuur	0
	Mogelijke effecten door nieuwe ecologische hoofdstructuur	+
overige natuurwaarden	Mogelijke effecten op weidevogelgebieden	-
	Mogelijke effecten op ganzenfoerageergebieden	-
	Mogelijke effecten op overige natuurwaarden binnen de gemeente Opsterland	-
Landschappelijke waarden	Effecten op geomorfologische en aardkundige waarden	0
	Effecten op landschappelijke structuren en elementen	0
	Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit beekdalen	-
	Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit Hoogveenontginningen	0/-
	Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit Veenpolders	0/-
	Effecten op ruimtelijke visuele kwaliteit Jonge veen- en heideontginningen	0
Cultuurhistorische waarden	Effecten op beschermde archeologische waarden	0
	Effecten op archeologische verwachtingswaarden	--
	Effecten op beschermde cultuurhistorische waarden	0
Leefbaarheid en gezondheid	Geur	0
	Gezondheidseffecten van de intensieve veehouderij	0
	Verkeersveiligheid	- *)
Overige aspecten	Belevingswaarde landelijk gebied bij nacht	-

*) : bij duidelijke toename van transporten in verband met veehouderij

6.2 Conclusies en aanbevelingen

6.2.1 Natuur

Natura 2000-gebieden

Verzuring en vermesting

Het voornemen leidt per saldo niet tot een toename van het aantal dieren binnen de gemeente. Het bestemmingsplan zelf bevat bouwmogelijkheden, maar de andere randvoorwaarden voor het laten groeien van de bedrijven leidt ertoe dat het houden van meer dieren niet past in het gebied. Gedacht moet dan worden aan de ruimte op de huiskavel (beweiding), mogelijkheden voor mestafzet en de productie van ruwvoeder. Voor deze zaken is voldoende ruimte nodig. De hoeveelheid ruimte voor deze agrarische activiteiten neemt niet toe in het bestemmingsplan, zodat daaruit de beperking van de groei van het aantal dieren voortkomt. Dit blijkt ook uit de ontwikkeling van het aantal dieren in de afgelopen 10 jaar.

Aangezien het aantal dieren binnen de gemeente niet toeneemt, neemt ook de stikstofuitstoot niet toe. Andere activiteiten die in het bestemmingsplan mogelijk zijn, leiden evenmin tot een toename van de stikstofuitstoot. Daarmee zijn significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden in en in de omgeving van het plangebied in de vorm van verzuring en vermessing uitgesloten.

Overige effecten

Ook effecten van licht, geluid en beweging zijn niet aan de orde. De afstand tussen de agrarische bedrijven die een groter bouwvlak kunnen krijgen en waarop recreatieve activiteiten kunnen plaatsvinden zijn te groot om effect te hebben op de soorten die gevoelig zijn voor deze vormen van verstoring.

Opmerking

In de praktijk zal in Opsterland als geheel (per saldo) geen toename plaatsvinden van het aantal dieren, maar zullen bepaalde bedrijven stoppen en andere bedrijven groeien. Deze schaalvergroting leidt tot een wijziging in de stikstofsituatie, waarmee bij de vergunningverlening op grond van de natuurbeschermingswet rekening gehouden zal worden. In dit kader wordt ervoor gezorgd dat significante gevolgen van een uitbreiding worden voorkomen.

Er wordt gewerkt aan de totstandkoming van de PAS. In de passende beoordeling en de beschrijving in paragraaf 5.2.1 van dit MER is hierover informatie opgenomen. Bij inwerkingtreding van de PAS (naar verwachting begin 2014) zal meer ruimte beschikbaar komen voor de groei van agrarische bedrijven.

Overige gebieden en natuurwaarden

Effecten

Ten aanzien van de EHS (buiten de Natura 2000-gebieden) is onderscheid gemaakt tussen effecten op de bestaande EHS en effecten van de nieuwe EHS. Gezien de stand-still situatie ten aanzien van het aantal dieren, worden effecten van stikstofdepositie op Wav-gebieden uitgesloten. Het voornemen heeft verder geen effecten op de wezenlijke kenmerken van de EHS gebieden, die veelal als 'Natuur' zijn bestemd. Voor het Koningsdiep geldt het 'Raamplan Landinrichting'. In het bestemmingsplan worden de mogelijkheden gecreëerd om dit Raamplan verder uitwerking te geven. Daarmee is er een positief effect ten aanzien van de nieuwe EHS.

Cultuurtechnische maatregelen op de percelen ten behoeve van het agrarisch gebruik kunnen in principe gevolgen hebben voor de geschiktheid van gebieden voor weidevogels, bijvoorbeeld door lagere grondwaterstanden, verdichting van de bodem of vervanging van grasland door een opgaand gewas zoals maïs. Bij uitbreiding van agrarische bouwblokken zou opgaande beplanting 'op kunnen schuiven' in de richting van het open weidevogelgebied¹¹. Ook dit kan een enigszins negatief gevolg hebben voor de betekenis van het gebied voor weidevogels. De ganzen lijken minder gevoelig voor storing door licht, geluid en beweging.

Effect op overige natuurwaarden (flora en fauna) is niet uit te sluiten, omdat diverse soorten flora en fauna in het gebied voorkomen. Gezien de beperkte omvang van de ontwikkelingen wordt het effect als beperkt ingeschat. Met name het potentieel verloren gaan van nestgelegenheden voor vogels en andere fauna en foerageroutes voor vleermuizen leiden tot een enigszins negatief mogelijk effect.

Mochten er aanwijzingen zijn dat zich vleermuizen op het terrein bevinden, dan moet nader onderzoek uitwijzen welke soorten in het geding zijn en welke functie het agrarische bedrijf in kwestie voor die soort vervult. Een ontheffingsaanvraag is altijd aan de orde. Ontheffingsgronden zijn dwingende reden van groot openbaar belang, geen beschikbare alternatieven voor de voorgestane ontwikkeling en compensatie. Indien dit kan worden aangetoond zijn er geen belemmeringen vanuit de flora- en faunawet te verwachten.

¹¹ In eerste instantie konden in het weidevogelgebied ook kwekerijen gevestigd worden. In het ontwerpbestemmingsplan is deze mogelijkheid geschrapt, zodat het open karakter van het weidegebied beter beschermd is.

Aanbevelingen

Op grond van het voorgaande wordt aanbevolen bij uitbreiding van agrarische bouwblokken opgaande beplanting aan de kant van het open weidevogelgebied zoveel mogelijk te beperken. In het bestemmingsplan wordt hieraan uitvoering gegeven door aan wijzigings- en afwijkingsbevoegdheden het toetsingscriterium te verbinden dat geen onevenredige afbreuk gedaan mag worden aan de natuurlijke en landschappelijke waarden. Hiermee wordt bewerkstelligd dat agrarische bedrijfstvormen die potentieel leiden tot verdichting van het landschap slechts gerealiseerd kunnen worden in gesloten landschappen. Aangezien echter de potentiële verstoring door licht blijft bestaan blijft de beoordeling voor de weidevogels enigszins negatief (-).

6.2.2 Landschap en cultuurhistorie

De landschappelijke en cultuurhistorische waarden zijn geïnventariseerd ten behoeve van het bestemmingsplan. Daarbij is een verdeling in vier landschapstypen aangehouden. De landschappelijke waarden hangen sterk samen met de historisch-geografische waarden, zodat de beoordeling van de landschappelijke waarden ook die van de historisch-geografische waarden vertegenwoordigt. Voor geen van de vier landschappen leidt het voorgenomen plan tot aantasting van de aardkundige waarden. De effecten op landschappelijke structuren en elementen leiden eveneens niet tot negatieve effecten door de verankering van de cultuurhistorische waarden in het bestemmingsplan. De ruimtelijk visuele kwaliteit wordt alleen bij de jonge veen- en heideontginningen niet aangetast en leidt bij de beekdal- en dekzandontginningen tot de grootste potentiële aantasting. Een en ander is sterk afhankelijk van de wijze waarop bouwvlakvergrotingen, recreatieve ontwikkelingen en andere ingrepen in het landschap worden vormgegeven.

Ten aanzien van de archeologische waarden geldt dat alleen de bekende (beschermde) archeologische waarden zijn opgenomen in het bestemmingsplan. Bescherming van de verwachte archeologische waarden biedt het bestemmingsplan niet. Daarom is dit aspect als negatief beoordeeld.

Aanbevelingen

Ten aanzien van de landschappelijke inpassing van ingrepen in het landschap, met name de bouwvlakvergrotingen verdient het aanbeveling randvoorwaarden op te stellen. Deze kunnen voortkomen uit de welstandscriteria, maar gaan verder in die zin dat niet alleen over de vormgeving van de gebouwen moet worden nagedacht, maar ook over de plaatsing ervan in het landschap. Tevens kunnen randvoorwaarden ten aanzien van groenstructuren worden opgenomen. Dit kan in het bestemmingsplan niet geregeld worden en vraagt dan ook om regeling in een ander kader. Daarmee heeft deze aanbeveling geen invloed op de effectbeoordeling, omdat een wijziging van een ander beleidskader geen onderdeel uitmaakt van het besluit dat genomen wordt.

Voor de archeologische verwachtingswaarden kan ook een dubbelbestemming Waarde Archeologie worden opgenomen in het bestemmingsplan. Dit biedt bescherming aan deze waarden, waarmee wordt voldaan aan de landelijke wet- en regelgeving op dit punt. Bij het opnemen van een dubbelbestemming Waarde Archeologie wordt de beoordeling ten aanzien van de verwachte archeologische waarden neutraal (0).

6.2.3 Leefbaarheid en gezondheid

Van het voorgenomen bestemmingsplan worden geen negatieve gevolgen verwacht.

6.2.4 Overige aspecten

De ontwikkeling van meer open staltypen in combinatie met extra verlichting in de stal kan een enigszins negatief effect hebben op de belevingswaarde van het nachtelijk duister in het landelijk gebied. Hierbij kan als kanttekening worden geplaatst dat er feitelijk geen verschil is met wat nu mogelijk is. De gemeente heeft op dit punt geen specifiek beleid opgesteld. De effecten zijn overigens in de open landschapstypen sterker aanwezig dan in de meer gesloten landschappen.

Voor het overige worden geen negatieve gevolgen verwacht.

7 Leemten in de kennis en aanzet evaluatieprogramma

7.1 Leemten in kennis en informatie

Het bestemmingsplan Buitengebied gemeente Opsterland is een grotendeels conserverend bestemmingsplan. Het aantal dieren neemt naar aanleiding van dit plan niet toe, omdat de hoeveelheid agrarische grond niet toeneemt in het bestemmingsplan en geen omschakeling van akkerbouw naar veehouderij mogelijk is in de gemeente. De grotere bouwmogelijkheden voor agrarische bedrijven maken het houden van meer dieren in principe niet mogelijk. Het verbod op het vestigen van nieuwe agrarische bedrijven en op de omschakeling naar intensieve veehouderijen draagt hieraan bij. Dit is het uitgangspunt voor dit MER. De PAS-analyse (concept beheerplan Wijnjeterperschar) toont bovendien aan dat met generieke maatregelen, specifieke herstelmaatregelen en een inwerking getreden PAS ruimte bestaat ten aanzien van stikstofdepositie.

De PAS-analyses voor de overige Natura 2000-gebieden ontbreken nog. Bovendien kunnen deze nog niet allemaal vrijgegeven worden. Dit is een belangrijke leemte in de kennis en informatie, die van belang is voor het te nemen besluit. Mondeling is toegezegd dat voor de overige gebieden een gelijke PAS-analyse beschikbaar is. De uitkomsten ervan worden in de loop van de komende tijd beschikbaar gesteld. Gezien de verwachte uitkomsten staat dit de ter inzage legging van het bestemmingsplan op dit moment niet in de weg.

Ten aanzien van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden is het wellicht gewenst de criteria in de welstandsnota nader aan te scherpen en aan te vullen. Dit kan volgen op de vaststelling van het bestemmingsplan en kan in de vervolgprocedure (tijdens de ter inzage legging van het ontwerpbestemmingsplan) nader vormgegeven worden.

Er is nog geen uitwerking gegeven aan het beleid inzake archeologie. De uitwerking hiervan in het bestemmingsplan zal moeten voldoen aan het wettelijke kader. Daardoor zullen archeologische waarden worden beschermd. In dit kader werkt de gemeente samen met de provincie aan een verdiepingsslag van de archeologische waardenkaart (FAMKE). Deze verdiepingsslag wordt in het vervolg van de bestemmingsplanprocedure toegevoegd.

Bovengenoemde punten hoeven de publicatie van het ontwerp bestemmingsplan met het plan-MER niet in de weg te staan. Ze kunnen worden opgepakt tijdens het verdere verloop van het proces om tot een nieuw bestemmingsplan buitengebied te komen. Bij vervolgstappen zal worden aangegeven, hoe de stand van zaken op dat moment zich verhoudt tot de effectvoorspelling in het plan-MER. Voor zover hiertoe aanleiding is, wordt hier dan in een aanvulling bij het plan-MER op ingegaan.

De werkelijke gevolgen voor landschap kunnen mede afhankelijk zijn van de locatie van concrete initiatieven voor agrarische bedrijfsuitbreidingen en voor perceelsvergroting. Vooral als zich relatief veel ontwikkelingen in een bepaald gebied / landschap voordoen kunnen de initiatieven gezamenlijk een groter effect hebben op basis van de algemene verwachting is ingeschat. In de praktijk kan het gebeuren dat een veelheid van deelbeslissingen wordt genomen, maar dat het zicht op de totale gevolgen enigszins verdwijnt. Daarom wordt aanbevolen om het totaaleffect van ontwikkelingen op het landschap en de cultuurhistorie regelmatig in beeld te brengen, zodat hier rekening mee kan worden gehouden.

7.2 Aanzet evaluatieprogramma

Wettelijk bestaat de verplichting evaluatieonderzoek te verrichten. Hierin dient nagegaan te worden in hoeverre de in dit plan-MER voorspelde effecten daadwerkelijk optreden. In dit hoofdstuk wordt een aanzet gegeven voor het evaluatieprogramma.

Agrarische bedrijven

In de metellingen van het CBS wordt jaarlijks bijgehouden hoeveel dieren en bedrijven aanwezig zijn in de gemeente. Dit biedt een handvat om te evalueren of de voorgestelde trend voor de landbouw zich voortzet. Daarmee ontstaat ook inzicht in de ontwikkeling van de stikstofuitstoot.

Landschappelijke waarden

Ten aanzien van de landschappelijke waarden is een cultuurhistorische inventarisatie verricht. Voor initiatieven waarbij cultuurhistorische waarden mogelijk in het geding zijn wordt een afweging gemaakt van de cultuurhistorische waarden. Daarmee blijft zicht op de cultuurhistorische en landschappelijke waarden en de wijze waarop deze zich onder de werking van dit bestemmingsplan ontwikkelen.

8 Bronnen

A&W Ecologisch onderzoek, 2013, Wijnjeterperschar beheerplan Natura 2000 (concept)

Bureau Externe Veiligheid Fryslân, 2013, Advies externe veiligheid bestemmingsplan Buitengebied, d.d.13 augustus 2013, kenmerk: 6959 PV/tk

Dam, S. van, 2009, Informatieblad Intensieve veehouderij en gezondheid, GGD'en Brabant / Zeeland

Dusseldorp A. et al. (RIVM), 2008, Intensieve veehouderij en gezondheid Overzicht van kennis over werknemers en omwonenden

Gemeente Opsterland, 1990. Bestemmingsplan Landelijk Gebied 1990

Gemeente Opsterland, 2008. Inventarisatie- en uitgangspuntennotitie bestemmingsplan Buitengebied

Gemeente Opsterland, 2011. Voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied 2011

Gemeente Opsterland, 2012. Puur Cultuur. Kadernota Cultuur.

Gemeente Opsterland, 2013, Cultuurhistorisch onderzoek buitengebied gemeente Opsterland.

Heederik, D.J.J. et al. (IRAS Univ. v. Utrecht, NIVEL, RIVM), 2011. Mogelijke effecten van bedrijven met intensieve veehouderij op de gezondheid van omwonenden: onderzoek naar blootstelling en gezondheidsproblemen

Heederik, D.J.J. et al. (IRAS Univ. v. Utrecht, NIVEL, RIVM), 2011, Mogelijke effecten van bedrijven met intensieve veehouderij op de gezondheid van omwonenden: onderzoek naar potentiële blootstelling en gezondheidsproblemen,

Kornalijslijper, J.E. , J.C. Rahamat-Langendoen, Y.T.H.P. van Duynhoven (RIVM), 2008, Volksgezondheidsaspecten van veehouderij megabedrijven in Nederland. zoonosen en antibioticumresistentie.

maps.google.nl

Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2012, Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte.

Oranjewoud, 2013. Plan-MER Bestemmingsplan Buitengebied Opsterland. Passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

Provincie Fryslân, 2007. Streekplan 'Om de kwaliteit van de romte'.

Provincie Fryslân, 2008. Adviesboek De Nije Pleats yn Fryslân.

Provincie Fryslân, 2010. Adviesboek en Werkboek De Nije Pleats yn Fryslân

Provincie Fryslân, 2011, Verordening Romte Fryslân

www.fryslan.nl (diverse documenten en kaarten)

www.opsterland.nl (diverse documenten en beleidsstukken)

www.risicokaart.nl

www.statline.cbs.nl

Bijlage 1: Inspraaknota Notitie Reikwijdte en Detailniveau

EINDVERSLAG INSPRAAK EN OVERLEG
“Notitie ‘Reikwijdte & Detailniveau Milieueffectrapportage
Bestemmingsplan Buitengebied Opsterland”

GEMEENTE OPSTERLAND

Onderwerp:

Vaststelling "Eindverslag inspraak en overleg "Notitie 'Reikwijdte & Detailniveau Milieueffectrapportage Bestemmingsplan Buitengebied Opsterland".

Burgemeester en wethouders van Opsterland;

overwegende,

dat de volgende procedure in het kader van "Algemene inspraakverordening Opsterland (2006)" op de Notitie 'Reikwijdte & Detailniveau Milieueffectrapportage Bestemmingsplan Buitengebied Opsterland is toegepast;

- publicatie van de terinzageliggende van de Notitie 'Reikwijdte & Detailniveau Milieueffectrapportage Bestemmingsplan Buitengebied Opsterland in de "De Woudklank" d.d. 18 juli 2013;
- verzending van de aangehaalde notitie naar de overlegpartners per e-mail van 18 juli 2013;
- de notitie heeft vanaf 19 juli 2013 gedurende een termijn van zes weken ter inzage gelegen;

dat de gemeentelijke reactie op de inspraak- en overlegreacties, alsmede een "samenvatting" van de ingebrachte inspraak- en overlegreacties, zijn weergegeven in de tot dit besluit behorende "Antwoordnota inspraak en overleg " (bijlage 1);

gelet op het gestelde in de Algemene inspraakverordening Opsterland (2006);

BESLUITEN:

- op grond van artikel 5 lid 1 van de Algemene inspraakverordening Opsterland (2006) vast te stellen het "Eindverslag inspraak en overleg "Notitie 'Reikwijdte & Detailniveau Milieueffectrapportage Bestemmingsplan Buitengebied Opsterland", omvattende dit besluit met de bijbehorende bijlage 1;
- dat dit eindverslag van de inspraak en overleg als bijlage zal worden opgenomen in het PlanMER van het bestemmingsplan Buitengebied.

burgemeester en wethouders,
de secretaris, de burgemeester,

Koen van Veen

Francisca Ravestein

GEMEENTE OPSTERLAND

ANTWOORDNOTA INSpraak EN OVERLEG (Bijlage 1)

Notitie 'Reikwijdte & Detailniveau Milieueffectrapportage Bestemmingsplan Buitengebied Opsterland'

1. INLEIDING

Als gevolg van nieuwe wetgeving na de totstandkoming van het voorontwerp van het bestemmingsplan Buitengebied, zoals dat in de zomer van 2011 ter inzage heeft gelegen, is het noodzakelijk geworden dat de milieugevolgen van het voorgenomen bestemmingsplan Buitengebied nader worden onderzocht. Een en ander door middel van het opstellen van een zogenaamd milieueffectrapport voor het plan (Plan-m.e.r.-procedure).

De Opsterlandse veehouderijbedrijven kunnen binnen de kaders van het bestemmingsplan een omvang krijgen waardoor voor deze bedrijven op het niveau van een omgevingsvergunning sprake kan zijn van m.e.r.-beoordelingsplicht dan wel (voor bepaalde intensieve veehouderijen, afhankelijk van het aantal dieren) een directe m.e.r.-plicht. Het voorgenomen bestemmingsplan is kaderstellend voor deze mogelijke ontwikkelingen.

Het is daarnaast gebleken dat significante effecten op Natura 2000-gebieden in en rondom de gemeente Opsterland als gevolg van activiteiten in het voorgenomen bestemmingsplan niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Er is nader onderzoek nodig om dit verder na te gaan. Hiervoor wordt in het kader van het bestemmingsplan een passende beoordeling opgesteld. Conform wettelijke vereisten volgt hieruit de verplichting tevens een plan-m.e.r.-procedure te doorlopen en de passende beoordeling onderdeel uit te laten maken van een plan-MER.

In het kader van deze Plan-m.e.r.-procedure is een notitie opgesteld (Notitie 'Reikwijdte & Detailniveau Milieueffectrapportage Bestemmingsplan Buitengebied Opsterland') waarin de reikwijdte en het detailniveau van het betreffende (milieu)onderzoek zijn beschreven. Conform de wettelijke vereisten zijn de overlegpartners op de gebruikelijk wijze in de gelegenheid gesteld om op de onderzoeksopzet te reageren. Daarnaast is de betreffende notitie onderwerp van inspraak geweest in het kader van de gemeentelijke Inspraakverordening (2006).

2. OVERLEG MET DIVERSE INSTANTIES

Partijen zijn door ons verzocht om op de geëigende wijze op het plan te reageren.

3. INSpraak

Op grond van de gemeentelijke Inspraakverordening (2006) heeft de notitie 'Reikwijdte & Detailniveau Milieueffectrapportage Bestemmingsplan Buitengebied Opsterland' vanaf 19 juli 2013 gedurende zes weken in het gemeentehuis te Beetsterzwaag ter inzage gelegen. Daarnaast kon het stuk digitaal via de gemeentelijke website ingezien dan wel gedownload worden. Gedurende de genoemde termijn kon een ieder zowel schriftelijk als mondeling zijn of haar inspraakreactie naar voren brengen.

Van de onderstaande organisaties/personen is in het kader van de inspraak- en overlegprocedure een reactie ontvangen. Deze reacties worden na het onderstaande overzicht (zo nodig samengevat) weergegeven en beantwoord. Een kopie van de reacties is opgenomen in bijlage 2.

Overleg

1. Gemeente Noordenveld, bij brief van 31 juli 2013, kenmerk: U13.09563;
2. Provincie Fryslân, bij brief van 1 augustus 2013, kenmerk: 01071420;
3. Gemeente Leek, per e-mailbericht van 9 augustus 2013;
4. Gemeente Boarnsterhim, bij brief van 13 augustus 2013, kenmerk: 13/4017;

Inspraak

5. Stichting Historisch Belang Noord-Nederland i.c.m. Vereniging Natuur & Milieu Ureterp e.o., beiden te Ureterp, bij brief van 26 augustus 2013;
6. Historische Vereniging Bakkeveen i.c.m. Natuerferiening Bakkefean, beiden te Bakkeveen, bij brief van 28 augustus 2013.

DE INGEDIENDE INSPRAAK- EN OVERLEGREACTIES

1. Gemeente Noordenveld, bij brief van 31 juli 2013, kenmerk: U13.09563;

(Samenvatting) inhoud:

Wij hebben kennis genomen van de notitie. Het stuk geeft echter geen aanleiding tot het maken van opmerkingen.

Reactie gemeente:

Wij nemen kennis van deze reactie.

2. Provinsje Fryslân, bij brief van 1 augustus 2013, kenmerk: 01071420;

(Samenvatting) inhoud:

Uit de aanbiedingsbrief en de paragrafen 1.2.1 en 1.2.2, en ook later in de paragraaf 'Storingsfactoren', blz. 13, leidt de provincie af dat er een Passende beoordeling plaats zal vinden. Elders, op blz. 11 (paragraaf 'Mogelijke effecten', *natuur*) staat: 'Deze gegevens bieden de basis om af te wegen in hoeverre een passende beoordeling en stikstofdepositieberekeningen noodzakelijk zijn.'. De provincie adviseert om de tekst eenduidig te doen zijn.

Reactie gemeente:

Wij kunnen in deze meedelen dat er een passende beoordeling heeft plaatsgevonden. Het was meer de vraag in hoeverre er nieuwe stikstofdepositieberekeningen voor het gebied noodzakelijk zouden zijn. Nu deze berekeningen ook in het kader van de beheerplannen voor de Natura2000-gebieden hebben plaatsgevonden. Een en ander in relatie tot de op handen zijnde Programmatische Aanpak Stikstof. De tekst had in deze duidelijker gekund.

Onder 2.2. maakt u melding van de referentiesituatie. U gaat uit van de 'feitelijke, legale situatie', mede op grond van de brief van de Minister, brief van 2 juli 2013, over de uitleg en reikwijdte van artikel 19kd van de Natuurbeschermingswet. Dat impliceert dat als referentie voor de stikstofemissie en -depositie de vergunde situatie op de referentiedatum moet worden gebruikt. In de paragraaf Natuur, blz. 11, laatste alinea, volgt u de lijn van het realistische maximale scenario, zowel voor de te verwachten ontwikkelingen als gevolg van het nieuwe bestemmingsplan, als voor de planologische ruimte die beschikbaar was in het vigerende bestemmingsplan. In beide gevallen benoemt u het gegeven dat die ruimte verder strekt dan de ruimte die werkelijk wordt / kan worden gebruikt. Niet duidelijk is hoe u die planologische ruimte-benadering laat aansluiten op de 'feitelijke legale situatie' op basis van verleende vergunningen.

In aansluiting hierop merkt de provincie op dat voor de berekening van de 'feitelijke, legale situatie' met name de per 2004 verleende milieuvergunningen maatgevend zijn. Op blz. 18, laatste alinea, is enkel beschreven (ad 1) dat wordt uitgegaan van de door de provincie verleende Nb-wet vergunningen. Dat schept wellicht onduidelijkheid.

Reactie gemeente:

Het is voor ons de vraag in hoeverre de noodzaak er is om de beschikbare planologische ruimte te laten aansluiten op de 'feitelijke legale situatie' op basis van verleende (milieu)vergunningen. Een en ander zal moeten blijken uit de milieueffectrapportage.

De per 2004 verleende (milieu)vergunningen zijn in deze maatgevend. Dit omdat ook de provincie die vergunningen hanteert bij het verlenen van de Natuurbeschermingswetvergunningen. Dat is hetgeen wat op bladzijde 18, laatste alinea, onder ad 1 tot uitdrukking had moeten komen.

Onder aan blz. 17 wordt gemeld dat in het bestemmingsplan een aanduiding zal worden opgenomen voor foerageergebieden van ganzen en weidevogels, waarmee in die gebieden het realiseren van recreatieve paden en dergelijke wordt uitgesloten. Ik wijs erop dat in het provinciaal beleid wordt uitgegaan van het beschermen van openheid en rust in de voor weidevogels geschikte gebieden. Die gebieden kunnen afwijken van genoemde foerageergebieden. Ik verwijs naar de bij de provincie beschikbare kaart 'openheid en rust'.

Reactie gemeente:

Wij hebben dit inmiddels ook geconstateerd. Er zal dan ook een passender regeling in het ontwerpbestemmingsplan worden opgenomen.

3. Gemeente Leek, per e-mailbericht van 9 augustus 2013;

(Samenvatting) inhoud:

De gemeente Leek heeft laten weten inhoudelijk geen opmerkingen te hebben ten aanzien van de notitie. Tekstueel merkt men ten aanzien van paragraaf 2.2 Referentiesituatie op dat in de 2^e alinea de zin "Voor de referentiesituatie" niet is afgerond.

Reactie gemeente:

De zin moet hier eindigen met het woord meegenomen.

4. Gemeente Boarnsterhim, bij brief van 13 augustus 2013, kenmerk: 13/4017;

(Samenvatting) inhoud:

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van de Nota Reikwijdte en Detailniveau Plan-MER ten behoeve van het bestemmingsplan Buitengebied van uw gemeente. De onderwerpen die onderzocht worden, zijn volledig. Wel wijzen wij erop dat er een onduidelijkheid in de notitie staat ten aanzien van intensieve veehouderij als nevenactiviteit bij agrarische bedrijven. Op pagina 7 van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau staat dat bij ieder agrarisch bedrijf een intensieve neventak gerealiseerd mag worden met een omvang van maximaal 500 m². Echter op pagina 9 in tabel 1 staat dat bij grondgebonden agrarische bedrijven als nevenactiviteit intensieve veehouderij tot maximaal 250 m² is toegestaan.

Reactie gemeente:

Aanvankelijk was het inderdaad de bedoeling een intensieve neventak tot maximaal 500 m² bij een grondgebonden agrarisch bedrijf toe te staan (opgenomen in het voorontwerp van het bestemmingsplan Buitengebied 2011). Gaandeweg de verdere planvorming zijn wij tot de conclusie gekomen dat deze uitbreiding ten opzichte van de vigerende regeling (nu 250 m²), gelet op het zeer beperkte gebruik van deze mogelijkheid in onze gemeente en de huidige stikstofproblematiek, niet wenselijk is. Het ontwerpbestemmingsplan zal van 250 m² uitgaan. Met andere woorden: de 500 m² moet hier 250 m² zijn.

5. Stichting Historisch Belang Noord-Nederland i.c.m. Vereniging Natuur & Milieu Ureterp e.o., beiden te Ureterp, bij brief van 26 augustus 2013;

(Samenvatting) inhoud:

De 'Notitie Reikwijdte & Detailniveau M.E.R' is een wettelijke verplichting. Deze notitie gaat vooraf aan een nieuw bestemmingsplan buitengebied. Het is geënt op het voorontwerp bestemmingsplan buitengebied en dat verbaast ons. Het betreffende voorontwerp bestemmingsplan buitengebied heeft vele reacties opgeleverd die zullen leiden tot aanpassingen. Deze zijn nog niet verwerkt. Het is dus merkwaardig dat deze notitie die o.a. gebaseerd is op het niet aangepaste voorontwerp bestemmingsplan buitengebied, de input levert voor het definitieve bestemmingsplan buitengebied. Is dat een manier om het bekritiseerde voorontwerp of delen daarvan alsnog te behouden voor het definitieve bestemmingsplan?

Deze notitie moet de kaders vaststellen wanneer iets een M.E.R. verplichting heeft en wanneer niet, het is ons onduidelijk, wie (denk aan de dubbelrol van de Gemeente) dat gaat bepalen. Welke rol gaat de (private) initiatiefnemer invullen en hoe wordt dat ingevuld door het bevoegd gezag, dit bevoegd gezag bewaakt de spelregels. Hoe is het binnen Opsterland geregeld dat het bevoegd gezag volledige inzage heeft in wat er zich binnen de Gemeente afspeelt, hoe transparant en controleerbaar is dit proces? Bij de besluitvorming over zo'n plan of project moet altijd een bepaalde procedure worden doorlopen: de moederprocedure. Deze moederprocedure is in alle gevallen de leidraad. Wij missen een dergelijke procedure of verwijzing daarna in deze notitie. Bij de overheid is de volgende tekst te vinden: (<http://www.commissiemeer.nl/themas/landschap/beleid-regelgeving>)

Provinciaal beleid

Provincies geven met hun beleid aan (en soms met hun verordening) welke landschappen ze waardevol vinden. Beschrijf in het MER daarom het beleid van de provincie(s) waarin het project plaatsvindt. Als is vastgelegd welke waarden de provincie wil behouden geldt aantasting van die waarden als negatief effect in het MER.

Gemeentelijk beleid

Steeds meer gemeenten ontwikkelen een actief landschapsontwikkelingsbeleid. Ze stellen bijvoorbeeld Landschapsontwikkelingsplannen (LOP's) vast.

Daarin staat beschreven welke landschappelijke waarden er binnen de gemeente zijn en ook welke waarden de gemeente wil behouden of versterken. Ook dit beleid geeft houvast om te bepalen wat een negatief of positief effect is. Gemeenten nemen bovendien de meeste beslissingen over ontwikkelingen in het buitengebied. Denk aan woningbouw, bedrijventerreinen en de vestiging of uitbreiding van veehouderij. Let op of daarbij bestaand beleid wordt meegenomen bij de effectbepaling.

Landschapsbeleid en alternatieven in MER.

Landschapsbeleid biedt vaak aanknopingspunten voor alternatieven in het MER. Een voorbeeld: Een gemeente stelt een nieuw bestemmingsplan vast voor het buitengebied. In het landbouwonwikkelingsplan (LOP) zijn drie verschillende landschapstypen beschreven:

beekdalen;

oude ontginningen;

jonge ontginningen.

Aan de beekdalen en de oude ontginningen wordt de hoogste waarde toegekend. Het MER voor het bestemmingsplan buitengebied beschrijft een alternatief waarbij in deze landschapstypen geen nieuwe grote stallen mogen worden gevestigd. Aan bestaande stallen die willen uitbreiden worden aanvullende eisen gesteld op het gebied van inpassing in het landschap.

Onze Gemeente bestaat grotendeels uit beekdalen (Koningsdiep, Drait) en oude ontginningen, hoe is en hoe gaat het binnen Opsterland geregeld worden, wat zijn dan de aanvullende eisen bij uitbreidingen van stallen? Hoe staat dit in relatie met de te bebouwen bouwvlak bij (agrarische) bedrijven in dit gebied, zoals we in het voorontwerp bestemmingsplan buitengebied kunnen lezen, is dit niet tegenstrijdig?

Natura 2000, hoe gaat de Gemeente hier mee om? Het detailniveau en het beoordelingskader van de M.E.R. sluit hoogstwaarschijnlijk aan bij het detailniveau van de PAS, depositieruimtes worden lokaal beoordeeld voor wat betreft de gevolgen op de stikstofemissie, of gaat de Gemeente aan de natuurgebieden een hogere prioriteit geven dan aan de (private) initiatiefnemer? De Gemeente moet hier meerdere alternatieven bekijken.

Tijdens de laatste Gebiedsgroep (natura 2000) vergadering, was er een presentatie van Hr. Wibe Altenburg, die laat zien hoe slecht het met de habitat in de natura 2000 gebieden is gesteld, noodmaatregelen zoals plaggen en rooien geven over 30 jaar nog steeds niet het gewenste resultaat, door een groot overschot aan stikstof. De belangen zijn dus behoorlijk tegenstrijdig, hoe gaat de Gemeente hier mee om?

De overheid schrijft in de volgende publicatie;

** Notitie reikwijdte en detailniveau voor het plan-MER over de PAS**

(<http://www.commissiemer.nl/docs/mer/p27/p2753/2753-027notivw.pdf>) Naast het planalternatief PAS worden meerdere basisalternatieven beschouwd. Deze worden beoordeeld op de gevolgen voor het milieu, waaronder natuur, en op het wel of niet behalen van het projectdoel. Het doel van deze basisalternatieven is een soort gevoeligheidsanalyse op milieueffecten van het planalternatief PAS. Daarbij dienen alternatieven realistisch en haalbaar te zijn.

Extra lokale emissiereductie, behoort ook tot die alternatieven. Het nieuwe ontwerpbestemmingsplan buitengebied moet deze ruimte wel bieden en mag geen beperkende factor zijn.

Natuur en cultuur gaan samen, cultuur is beschreven in een rapport wat we op het laatste moment hebben gekregen. Veel cultuurlandschapselementen vervullen ook ecologische functies, waardoor zij ook het ecosysteem baten (lees: natuurbaten). *Ter illustratie: een houtwal vervult ook een biologische controlefunctie waardoor zij de ecosysteembaat van vermeden plaagbestrijdingskosten voortbrengt; een uilengat in een boerderij maar ook een fort met vleermuizen vervullen een habitatfunctie waardoor zij bijdragen aan de ververvingsbaten van biodiversiteit. Deze baten dienen toegekend te worden aan cultuurhistorie en niet aan natuur omdat het hier om culturele en niet om natuurlijke elementen gaat.*

Het huidige rapport over cultuur gaat niet zo ver en beperkt zich alleen tot cultuur. Een dergelijk rapport missen we over de natuur. Hierin moet omschreven staan: de huidige habitat, wat belangrijk is, hoe de kwetsbaarheid is, etc. Hoe worden relevante milieuaspecten bij het ontbreken van een dergelijk rapport bij een M.E.R. vastgesteld?

Hoe groot is het openbaar belang in deze gebieden. Het groen, geschiedenis en cultuur zijn wel de waarden waar deze Gemeente zich zelf mee promoot, er moet dus wel openbaar belang aanwezig zijn, is dat nader uit te leggen? Neemt de Gemeente het openbaar belang wel mee in een M.E.R.procedure, we kunnen dat in de notitie nergens terug vinden.

Het effect van een agrarische bedrijfsvergroting heeft nogal wat gevolgen voor de natuur, perceelvergroting (wat weer invloed heeft op cultuur en landschap) is daar een voorbeeld van.

Vaak worden die veranderingen niet op juiste waarde meegewogen, om maar niet te spreken van een "mono gras" soort, wat weer gevolgen heeft voor de weidevogel. Past een dergelijke bedrijfsvergroting wel binnen de beekdalen en oude ontginningen, welke reikwijdte heeft de M.E.R. hierin, dat wil zeggen welke cultuur en habitat effecten op korte en lange termijn worden mee genomen in een dergelijke aanvraag?

De M.E.R. kijkt ook naar de milieu effecten op lange termijn. Veengronden in onze Gemeente zijn onderhevig aan veenoxidatie, de Provincie heeft daar nog geen beleid in, maar het waterschap is een voorstander van een waterpeil verhoging om dit proces terug te dringen. De veenoxidatie zorgt voor de gehele Provincie Friesland voor 955Kton co2 per jaar, hoeveel is dat in onze Gemeente? Mocht daar niets over bekend zijn, hoe kan men dan het milieu effect op lange termijn juist inschatten? Al is er geen Provinciaal beleid, het blijft een feit, dat het behoorlijk milieu belastend is, zeker op lange termijn, hoe gaat de Gemeente dit binnen de M.E.R. bekijken?

Er valt in deze notitie te lezen dat in het plan M.E.R. "geen alternatieven naast het voornemen" of slechts één alternatief zal worden bekeken, bij de overheid is het volgende te lezen: Kenmerkend voor een milieueffectrapportage is dat initiatiefnemer en bevoegd gezag zich niet kunnen blindstaren op één specifieke oplossing: er moeten alternatieven uitgewerkt en onderzocht worden. Dit geeft al aan dat de verwachtingen die de overheid schept omvattender zijn dan wat deze notitie aangeeft. Er zijn vaak meerdere alternatieven mogelijk en de Gemeente heeft dus de taak deze te onderzoeken in plaats van zich te beperken tot slechts één. Als het voorgenomen bestemmingsplan deze ruimte niet schept is het te beperkt in zijn formulering. Met name in de nabijheid van Natura 2000 gebieden en binnen de beekdalen en oude ontginningen kunnen best (meerdere) alternatieven mogelijk zijn, zeker bij (drastische) uitbreidingen van de agrarische sector en de daarbij behorende aanpassingen van het landschap en natuur. Het hoort bij de reikwijdte van de M.E.R. om deze alternatieven in kaart te brengen.

Waar het vooral om gaat, is dat er - net als bij 'reikwijdte' - ook bij 'detailniveau' keuzes mogelijk zijn. Een bevoegd gezag kan zich daarin afwachtend opstellen: 'kijken hoe het loopt'. Maar beter is om die keuzes al in het voortraject zo veel mogelijk aan te geven. Of dat op z'n minst te proberen. Het nieuwe bestemmingsplan buitengebied mag hiervoor geen beperkende factor zijn.

Bij deze zienswijze voegen wij een factsheet van de Commissie voor de milieueffect rapportage over 'Natuurbescherming in m.e.r.'. Het geeft de typen natuurbescherming en de aandacht daarvoor in de m.e.r. aan. Het mag duidelijk zijn dat natuur in onze Gemeente meer omvat dan wat hier in staat.

Reactie gemeente:

Wij hebben kennis genomen van de inhoud van de brief en de daarin opgenomen opmerkingen. De brief geeft ons aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen.

Ten aanzien van de opmerking over het feit dat de notitie Reikwijdte & Detailniveau M.E.R is gebaseerd op het voorontwerp van het bestemmingsplan Buitengebied merken wij op dat dit te maken heeft met het moment waarop dit document is samengesteld. Bij het opstellen van het uiteindelijke milieueffectrapport zal uitgegaan worden van de aanpassingen die er ten aanzien van het voorontwerp (2011) in het ontwerp van het bestemmingsplan Buitengebied, mede naar aanleiding van de inspraak- en overlegreacties, zijn aangebracht. Dit had in de aangehaalde notitie duidelijker naar voren kunnen komen.

Daarnaast wordt de vraag gesteld of het "openbaar belang" wel in de milieueffectrapportage wordt meegenomen. Hierover merken wij het volgende op. Met het beoogde milieueffectrapport worden de milieueffecten van het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied in beeld gebracht. Met een bestemmingsplan, het belangrijkste instrument in de ruimtelijke ordening, trachten wij in het kader van het openbaar belang een regeling te treffen die voorziet in een verdeling van de (schaarse) ruimte voor verschillende functies in een bepaald plangebied (in dit geval het buitengebied). Dit dient op zo'n wijze te geschieden dat alle functies (bijvoorbeeld: landbouw, natuur, recreatie, bedrijvigheid en wonen) zich ten opzichte van elkaar zo optimaal mogelijk kunnen ontplooiën. Daarbij dienen, gelet op de schaarse ruimte, na een afweging van (soms tegenstrijdige) belangen keuzes te worden gemaakt. Dit alles vanuit het openbaar belang dat wij als gemeente nastreven. Daarbinnen is het PlanMER een van de afwegingsinstrumenten.

Wij menen naar aanleiding van een inhoudelijke weging van de reacties die wij gedurende de inspraak- en overlegprocedure voor het voorontwerp van het bestemmingsplan Buitengebied hebben ontvangen, te kunnen stellen dat er, na enige bijstellingen in het ontwerp van het bestemmingsplan als gevolg van de genoemde reacties, voldoende draagvlak aanwezig is c.q. zou moeten zijn voor het voorgenomen ruimtelijk beleid in het buitengebied van Opsterland. De milieueffectrapportage spreekt zich uit over de milieugevolgen van het voorgenomen ruimtelijk beleid, waarin het openbaar belang is vormgegeven.

Tot slot merken wij over hetgeen met betrekking tot de veenoxidatie is gesteld dat het bestemmingsplan Buitengebied geen regelingen ten aanzien van het grondwaterpeil kent. Dit is aan het Wetterskip Fryslân voorbehouden. Daarmee is het aangehaalde verschijnsel niet een aspect dat in het milieueffectrapport van het bestemmingsplan Buitengebied mee moet worden genomen.

6. Historische Vereniging Bakkeveen i.c.m. Natuerferiening Bakkefean, beiden te Bakkeveen, bij brief van 28 augustus 2013.

(Samenvatting) inhoud:

Inderdaad is een plan-MER een belangrijk instrument om eventueel negatieve milieu-effecten van toekomstige ruimtelijke activiteiten die in het ontwerp-bestemmingsplan aan de orde komen, zo goed mogelijk in te schatten. Het kan leiden tot een zorgvuldige regelgeving, in het buitengebied van de gemeente Opsterland bijvoorbeeld met betrekking tot nieuwe ontwikkelingen in de agrarische en de recreatieve sfeer. Indien de negatieve milieu-effecten te groot zijn en de aantasting van andere waarden met zich meebrengen, kan een plan-MER ook leiden tot alternatieve beleidskeuzes, bijvoorbeeld het behoud van specifieke cultuurlandschappelijke (natuurlijke of cultuurhistorische) waarden.

Wij juichen het opstellen van en dergelijk plan-MER uiteraard toe. Wel bevreemdt het ons dat zulks, gelet op de voorgenomen terinzagelegging van het ontwerp-bestemmingsplan Buitengebied in oktober/november 2013, in een zo laat stadium gebeurt. Het plan moet nog gemaakt worden en in samenhang met de conceptrapportage *Cultuurhistorisch onderzoek buitengebied gemeente Opsterland* worden verwerkt in de toelichting, de regelgeving en de plankaart van het ontwerp-bestemmingsplan. Dat betekent tijdsdruk, wat geen garantie is voor kwaliteit.

De onderzoeksopzet in de *Notitie Reikwijdte en Detailniveau Milieurapportage* van het bureau Oranjewoud geeft ons geen aanleiding tot opmerkingen. Zo moet het maar gebeuren.

Uitgaande van een gemeenschappelijke doelstelling van onze beide verenigingen (duurzaam behoud van natuur en landschap) beperken wij ons hier vooral tot de mogelijke negatieve effecten van nieuwe ontwikkelingen in de veehouderij.

Die gelden in de eerste plaats de voortgaande degradatie van de Opsterlandse natuurgebieden, met name de zg. N2000 gebieden It Mandefjild, de Wijnjeterper Skar en de Van Oordt's Mersken. De stikstofemissie is in dit verband een belangrijke factor, maar ook de ontwatering heeft verstrekende negatieve konsekventies (verlies biodiversiteit, teloorgang weidevogelbestand). Het Oranjewoud-rapport attendeert voorts terecht op de toenemende lichthinder veroorzaakt door open stallen. Wij zijn benieuwd naar de MER-bevindingen terzake.

In de tweede plaats dient volgens ons in het plan-MER aandacht te worden geschonken aan de negatieve effecten van met name de agrarische schaalvergroting en intensivering op de cultuurhistorische waarden die in het landschap van ons buitengebied aanwezig zijn (bodemreliëf, archeologische objecten, houtwallen, karakteristieke solitaire bomen, leidijken, resterende zandpaden, veenwijkstructuren, pingo's). Wij maken ons grote zorgen over een adequate borging van deze waarden, ook al omdat in de recente cultuurhistorische (concept-)rapportage een concrete inventarisatie van deze cultuurhistorische waarden, nu nog zichtbaar in landschappelijke structuren en elementen, nagenoeg ontbreekt. Er is dus ook geen gespecificeerde cultuurhistorische waardenkaart, die heldere aanknopingspunten voor het plan-MER biedt. Wij zien er met belangstelling naar uit hoe Uw College de cultuurhistorische rapportage en het plan-MER in het 'project' ontwerp-bestemmingsplan Buitengebied een passende plaats gaat geven.

Reactie gemeente:

Wij hebben kennis genomen van de inhoud van de brief en de daarin opgenomen kritische noten.

Bijlage 2: Vergelijking planologische mogelijkheden nu en straks

Vergelijking planologische mogelijkheden vigerend en nieuw bestemmingsplan

	Nu vast te stellen bestemmingsplannen buitengebied	Bestemmingsplan Landelijk gebied Opsterland (1990)
Omvang van de in het bestemmingsplan opgenomen (agrarische) bouwvlakken	Er is onderscheid gemaakt tussen agrarische bedrijven < 70 NGE en bedrijven > 70 NGE. Voor de bedrijven < 70 NGE is het vigerende bouwvlak overgenomen in het nieuwe bestemmingsplan (gemiddeld 1 ha). Bedrijven > 70 NGE hebben een bouwvlak gekregen van 1,5 ha. De bedrijven > 70 NGE hebben veelal een groter bouwvlak gekregen (0,5 ha. groter). 50-60% van de bedrijven is > 70 NGE (in het overzicht is voor een voldoende marge uitgegaan van 60% bedrijven > 70 NGE)	In het plan is voor de agrarische bedrijven de bestemming Agrarisch bedrijf opgenomen (dit komt overeen met de huidige bouwvlakken). Er is niet een eenduidige lijn over de omvang van de agrarische bouwvlakken bekend. De bouwvlakken zijn ingetekend op basis van werkelijke grootte ten tijde van vaststelling van het plan. De gemiddelde omvang van een agrarisch bouwvlak is 1 ha.
Aantal agrarische bouwvlakken	totaal: 317 percelen 173 bedrijven heeft een oppervlakte van 1,5 ha. 144 heeft een oppervlakte van (gemiddeld) 1 ha. Totale oppervlakte aan agrarisch bouwperceel bij recht: ca. 404 ha.	totaal: ca. 640 percelen (uitgangspunt 2004) gemiddelde grootte agrarische bouwvlak: 1 ha. In totaal is er dan ca. 640 ha agrarisch bouwvlak.
Agrarische bouwvlakken, maximale mogelijkheden	Maximale mogelijkheden: 173 bedrijven vrijstellingsbevoegdheid tot 2 ha., wijzigingsbevoegdheid tot 3 ha., 122 wijzigingsbevoegdheid tot 2 ha. 22 bedrijven Intensieve veehouderij (gemid. 1 ha. omvang) Totaal potentieel oppervlak bouwvlakken: 796 ha.	De maximale mogelijkheden (incl., vrijstellingsmogelijkheden: 25% extra) leiden tot een totaal potentieel oppervlakte van ca. 800 ha.
Intensieve veehouderijen: aantal, bouwvlakken en uitbreidingsmogelijkheden	Intensieve veehouderijen zijn specifiek bestemd. totaal: 22 intensieve bedrijven. Gemiddelde grootte agrarisch bouwvlak: 1 ha. In totaal dus 22 ha. (de feitelijke grootte is aangehouden) Uitbreidingsmogelijkheden: max. 500 m ² . Totaal mogelijk: 23,1 ha.	Intensieve veehouderijen zijn specifiek bestemd. totaal 95 intensieve bedrijven. Gemiddelde grootte agrarisch bouwvlak: 1 ha. In totaal dus 95 ha. (de feitelijke grootte is aangehouden) Uitbreidingsmogelijkheden: max. 25% = 2.500 m ² . Totaal mogelijk: ruim 118 ha.
Oppervlakte agrarische bouwvlakken	Oppervlakte agrarische bouwvlakken / aantal bedrijven in concentrische cirkels rond de verschillende Natura 2000-gebieden in de gemeente in 2013: 1,5 km Bakkeveense Duinen: 41,4 ha / 24 Wijnjeterper Schar: 19,7 ha / 21 Van Oordt's Mersken: 45,0 ha / 46 3 km Bakkeveense Duinen: 65,6 ha / 41 Wijnjeterper Schar: 73,8 ha / 69 Van Oordt's Mersken: 64,1 ha / 87 5 km Bakkeveense Duinen: 110,9 ha / 76 Wijnjeterper Schar: 133,1 ha / 112 Van Oordt's Mersken: 173,8 ha / 152 10 km Bakkeveense Duinen: 201,8 ha / 162 Wijnjeterper Schar: 295,7 ha / 246 Van Oordt's Mersken: 295,1 ha / 255	Oppervlakte agrarische bouwvlakken / aantal bedrijven in concentrische cirkels rond de verschillende Natura 2000-gebieden in de gemeente in 2004: 1,5 km Bakkeveense Duinen: 54,3 ha / 48 Wijnjeterper Schar: 35,3 ha / 41 Van Oordt's Mersken: 67,7 ha / 82 3 km Bakkeveense Duinen: 94,0 ha / 87 Wijnjeterper Schar: 109,0 ha / 127 Van Oordt's Mersken: 127,1 ha / 168 5 km Bakkeveense Duinen: 155,1 ha / 151 Wijnjeterper Schar: 216,0 ha / 199,9 Van Oordt's Mersken: 240,8 ha / 287 10 km Bakkeveense Duinen: 298,5 ha / 320 Wijnjeterper Schar: 404,6 ha / 480 Van Oordt's Mersken: 416,2 ha / 489
Bouwregels binnen het agrarisch bouwvlak	De bestemming agrarisch maakt agrarische bebouwing mogelijk, waarbij 250 m ² bedrijfsgebouwen voor intensieve veehouderij (neventak). Geen verdere vrijstellingsmogelijkheden. De bouwhoogte en goothoogte van bedrijfsgebouwen is gesteld op respectievelijk 13 m en 4,5 m.	De bestemming agrarisch bedrijf maakt gebouwen mogelijk, waarbij tevens 250 m ² bedrijfsgebouwen voor intensieve veehouderij mogen worden gebruikt. Vrijstelling tot 50% van gebruik bedrijfsgebouwen mogelijk. De bouwhoogte en goothoogte van bedrijfsgebouwen is gesteld op respectievelijk 13 m en 4,5 m. (hooibergen en

	Nu vast te stellen bestemmingsplannen buitengebied	Bestemmingsplan Landelijk gebied Opsterland (1990)
	Intensieve veehouderijen (m.u.v. neventak) uitsluitend ter plaatse van de aanduiding 'intensieve veehouderij'.	silo's tot 15 m). Bijzonder agrarisch bedrijf: bouwvoorschriften conform agrarisch bedrijf, maar met volledige mogelijkheid voor intensieve veehouderij.
Grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf binnen het agrarisch bouwvlak	Ja. Geen onderscheid naar grond- en plaatsgebonden agrarische bedrijfsmatige activiteiten	Ja. Geen onderscheid naar grondgebonden agrarische bedrijfsmatige activiteiten
Bouwvlakvergroting van een niet-grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf	Bouwvlakvergroting met max. 500 m ² , d.m.v. omgevingsvergunning.	Dit is toegestaan door middel van een vrijstellingsbevoegdheid, waarbij met ten hoogste 25% mag worden vergroot. Bij een gemiddelde bouwvlakoppervlakte van 1 ha betekent dit een vergroting tot 1,25 ha (met 2500 m ²).
Bouwen buiten het bouwvlak	Dit is toegestaan voor een zomerstal met een maximum oppervlak van 100 m ² en maximaal 3 meter hoog.	Dit is toegestaan voor max. 150 m ² aan gebouwen buiten het bouwvlak.
Omschakeling van een niet-grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf naar een grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf	Dit is toegestaan middels een wijzigingsbevoegdheid, met daaraan de voorwaarde dat dit uit milieuhygiënisch en ecologisch oogpunt aanvaardbaar is.	Dit is toegestaan door middel van een wijzigingsbevoegdheid, met daaraan de voorwaarde dat dit uit milieuhygiënisch en ecologisch oogpunt aanvaardbaar is.
Omschakeling van grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf naar een niet-grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf	Dit is niet toegestaan.	Dit is toegestaan door middel van een wijzigingsbevoegdheid, met daaraan de voorwaarde dat dit uit milieuhygiënisch en ecologisch oogpunt aanvaardbaar is.
Nieuwvestiging van een grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf	Dit is niet toegestaan.	Dit is toegestaan door middel van een wijzigingsbevoegdheid, met daaraan de voorwaarde dat dit uit milieuhygiënisch en ecologisch oogpunt aanvaardbaar is.
Nieuwvestiging van een niet-grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf	Dit is niet toegestaan.	Dit is toegestaan door middel van een wijzigingsbevoegdheid, waarbij slechts gebruik gemaakt kan worden van de gronden in de bestemming agrarisch bedrijf. Er kan met andere woorden een intensieve veehouderij gerealiseerd worden op de bestaande bouwvlakken.
Niet-grond- en plaatsgebonden agrarische bedrijfsmatige nevenfuncties binnen het agrarisch bouwvlak	Dit is direct toegestaan. Maximale omvang van de neventak is 250 m ² .	Dit is direct toegestaan. Maximale omvang van de neventak is 250 m ² .
Niet-agrarische nevenfuncties binnen het agrarisch bouwvlak in de vorm van bedrijf, paardenhouderij, horeca, maatschappelijke en recreatieve functies	Middels een afwijkingsbevoegdheid wordt ruimte geboden, primair binnen het bestaande agrarische bouwvlak, binnen bestaande bebouwing. Er kan beperkt nieuwe bebouwing binnen het agrarisch bouwvlak worden gerealiseerd. Het bedrijfsmatig houden van dieren ten behoeve van een nevenfunctie dient binnen het bouwvlak te gebeuren.	Dit is niet toegestaan, met uitzondering van kamperen (max. 10 kampeermiddelen d.m.v. vrijstelling).
Omschakeling naar een paardenhouderij	Middels een wijzigingsbevoegdheid wordt de ruimte geboden voor de omschakeling van naar een paardenhouderij, mits de gebouwen zijn aangeduid als oorspronkelijke boerderij. Daarmee is een paardenhouderij ook mogelijk bij een woonfunctie of bedrijfsfunctie.	In het bestemmingsplan wordt geen onderscheid gemaakt tussen paardenhouderijen en andere agrarische bedrijven. Het houden van paarden bij andere functies dan in de agrarische bestemmingen is niet toegestaan.
Omschakeling van een agrarisch bouwvlak naar bedrijf	Middels een wijzigingsbevoegdheid wordt de ruimte geboden voor de omschakeling van een agrarisch bouwvlak naar een bedrijf voor opslag. Overige bedrijven alleen voor zover de agrarische bebouwing is aangewezen als 'oorspronkelijke boerderij', tot max. cat. 3.1. Het hergebruik beperkt zich tot de voormalige agrarische bedrijfslocatie.	Dit is toegestaan middels een wijzigingsbevoegdheid voor de agrarische bouwvlakken.
Omschakeling van een agrarisch bouwvlak naar een zorgboerderij	Middels een wijzigingsbevoegdheid wordt de ruimte geboden voor de omschakeling van naar een zorgboerderij, mits de gebouwen zijn aangeduid als oorspronkelijke boerderij.	Dit is niet toegestaan.
Omschakeling van een agrarisch bouwvlak naar	Middels een wijzigingsbevoegdheid wordt de ruimte geboden voor de omschakeling van naar horeca, mits de	Dit is niet toegestaan.

	Nu vast te stellen bestemmingsplannen buitengebied	Bestemmingsplan Landelijk gebied Opsterland (1990)
horeca	gebouwen zijn aangeduid als oorspronkelijke boerderij.	
Omschakeling van een agrarisch bouwvlak naar een kwekerij	Dit is toegestaan middels een wijzigingsbevoegdheid	Dit is toegestaan, omdat geen onderscheid is gemaakt tussen verschillende grondgebonden vormen van agrarische activiteiten.
Omschakeling van een andere functie naar een (grond- en plaatsgebonden) agrarisch bedrijf	Dit is niet toegestaan.	Dit is toegestaan middels een wijzigingsbevoegdheid.
Omschakeling van een andere functie naar een niet-grond- en plaatsgebonden agrarisch bedrijf	Dit is niet toegestaan.	Dit is toegestaan middels een wijzigingsbevoegdheid.
Nieuwvestiging van bedrijven	Dit is toegestaan middels een wijzigingsbevoegdheid, mits binnen bestaande bebouwing.	Dit is toegestaan middels een wijzigingsbevoegdheid, mits binnen bestaande bebouwing.
Vergroten bouwvlak van bedrijven.	De bedrijven zijn specifiek bestemd (met aanduiding voor bedrijfsvorm). Er is geen mogelijkheid opgenomen om het bouwvlak te vergroten. Wel kan via een afwijking tot max. 80% van het bouwvlak bebouwd worden.	Dit is niet toegestaan. Er is geen maximaal bebouwingspercentage aangegeven voor bedrijven.
Wijzigen bedrijfsvorm agrarisch verwante bedrijven en agrarisch technische hulpbedrijven	De bedrijven zijn specifiek bestemd (met aanduiding voor bedrijfsvorm). Er is geen wijzigingsbevoegdheid opgenomen voor het wijzigen van de bedrijfsvorm. Het bedrijfsmatig houden van dieren is niet toegestaan, tenzij de aanduiding manege is opgenomen voor het perceel.	Alle bedrijven op de Staat van bedrijfsactiviteiten zijn toegestaan op de percelen. Wijziging van bedrijfsvorm is daarmee mogelijk.
Omschakeling van bedrijf naar andere functies	Slechts de wijziging naar een woonfunctie is door middel van een wijzigingsbevoegdheid mogelijk gemaakt.	Slechts de wijziging naar een woonfunctie is door middel van een wijzigingsbevoegdheid mogelijk gemaakt.
Omschakeling van een woonbestemming naar een bedrijfsmatige functie, niet zijnde een agrarisch bedrijf	Dit is alleen toegestaan voor de bestemming Wonen - woonboerderij (specifiek aangeduide karakteristieke bebouwing) middels een omgevingsvergunning.	Dit is toegestaan middels een wijzigingsbevoegdheid voor ambachtelijke bedrijven en/of voor dienstverlenende bedrijven.
Nevenfuncties bij andere bedrijfsmatige functies	Dit is niet toegestaan.	Dit is niet toegestaan.
Nevenfuncties bij burgerwoningen	Hobbymatig houden van dieren is toegestaan bij recht. Deze activiteit moet plaatsvinden binnen de reguliere regeling voor bijkgebouwen (max. 100 m ² of max. 200 m ² indien de opp. van het bestemmingsvlak ten minste 1.500 m ² bedraagt).	Middels een vrijstelling kan ruimte worden geboden aan grondgebonden agrarische hobby- en nevenactiviteiten met een opp. van max. 200 m ² .
Bescherming dobben en pingo's	Bestemd als natuur, inclusief bescherming landschappelijke waarden. Aanduiding water voor waterlopen met een landschappelijke waarde.	Bestemd als natuurgebied, inclusief behoud en herstel van landschappelijke, natuurlijke, cultuurhistorische en oudheidkundige waarden. Specifieke aanduiding voor "te handhaven oudheidkundig en/of cultuurhistorisch object".